

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO INSTITUTAS**

GINTAUTĖ ČIRBAITĖ

**EUROPOS SAJUNGOS IR KINIJOS PREKYBOS
PLĖTRA**

Magistro baigiamasis darbas

**Vadovas:
Doc.dr. V. Rimkus**

VILNIUS, 2013

**MYKOLO ROMERIO UNIVERSITETAS
EKONOMIKOS IR FINANSŲ VALDYMO FAKULTETAS
EKONOMIKOS IR VERSLO INSTITUTAS**

GINTAUTĖ ČIRBAITĖ

**EUROPOS SAJUNGOS IR KINIJOS PREKYBOS
PLĖTRA**

**Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas
Studijų programa .....**

**Vadovas
(.....) doc. dr. V. Rimkus**

Recenzentas

(.....).....

**Atliko
TPRmns1-01gr.stud.**

(.....) G.Čirbaitė

VILNIUS, 2013

TURINYS

1. KINIJOS EKONOMIKOS APŽVALGA	11
1.1 Kinijos ekonomikos augimo fenomenas.....	11
1.2 Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje	13
2. ES IR KINIJOS PREKYBOS ANALIZĖ.....	17
2.1 ES – Kinijos prekybos tendencijos	17
2.2 Dabartinė ES prekybos politika Kinijos atžvilgiu	21
2.2.1 Skirtingas ES valstybių narių požiūris į Kinijos prekybos politiką	24
2.2.2 Naujos ES politikos Kinijos atžvilgiu būtinybė.....	27
2.3 Kinijos prisijungimo prie PPO įtaka ES - Kinijos prekybiniams santykiams	29
3. KINIJOS PREKYBINIAI BARJERAI TREČIOSIOMS ŠALIMS.....	33
3.1 Tarifiniai barjerai	33
3.2 Netarifiniai prekybos barjerai	34
3.2.1 Kinijos viešųjų pirkimų politika.....	35
3.2.2 Apribojimai žaliavoms.....	35
3.2.3 Subsidijos.....	36
3.2.4 Antidempinginės priemonės	39
3.2.5 Importo licencijos	39
3.2.6 Pridėtinės vertės mokestis.....	40
3.3 Techniniai prekybos barjerai	41
3.3.1 Taisyklių ir standartų harmonizavimas.....	41
3.3.2 Skaidrumo trūkumas	42
3.3.3 Kinijos privalomoji sertifikavimo sistema.....	42
3.3.4 Savanoriški standartai, kurie tapo privalomais be jokio įspėjimo	44
3.3.5 Techniniai reikalavimai tekstilės gaminiams.....	44

3.4 Sanitarinės ir fitosanitarinės priemonės.....	44
3.4.1 Harmonizavimas	45
3.4.2 Pernelyg dideli prekybos suvaržymai	45
3.5 Kiti diskriminacijos atvejai.....	46
3.5.1 „Vietos inovacijų“ iniciatyva.....	46
4. LIETUVOS IR KINIJOS PREKYBINIŲ SANTYKIŲ RAIDA.....	48
4.1 Lietuvos – Kinijos prekybos tendencijos.....	48
4.2 Lietuvos – Kinijos prekybos tyrimo metodologija.....	50
4.3 Lietuvos įmonių tyrimo rezultatai ir analizė.....	51
4.3.1 Lietuvos įmonių neprekiaujančių su Kinija tyrimo rezultatai.....	51
4.3.2 Lietuvos įmonių prekiaujančių su Kinija tyrimo rezultatai	54
IŠVADOS	60
LITERATŪRA	63
ANOTACIJA	67
ANOTATION	68
SANTRAUKA.....	69
SUMMARY.....	71
PRIEDAI	73

PRIEDAI

1. **1 PRIEDAS. ES – Kinijos bendradarbiavimo raidos chronologija** **73**
2. **2 PRIEDAS. Pagrindinės Lietuvos eksporto į Kiniją prekių grupės 2011 m.** **74**
3. **3 PRIEDAS. Pagrindinės Lietuvos importo iš Kinijos prekių grupės 2011 m.** **75**
4. **4 PRIEDAS. Lietuvos įmonių klausimynas apie Lietuvos – Kinijos prekybą** **76**

LENTELĖS

1.	<u>1 lentelė. Kinijos prekyba su pagrindiniais prekybos partneriais. 2010 m.</u>	17
2.	<u>2 lentelė. ES prekyba su pagrindiniais prekybos partneriais. 2010 m.</u>	18
3.	<u>3 lentelė. ES valstybių narių prekyba su Kinija. 2012 m. sausio – birželio mėn.</u>	20
4.	<u>4 lentelė. ES – Kinijos prekyba. Klaidingi teiginiai prieš faktus</u>	22
5.	<u>5 lentelė. Lietuvos įmonių, neprekiujančių su Kinija, pasiskirstymas pagal dydį</u>	51
6.	<u>6 lentelė. Lietuvos įmonių požiūris į importuojamas kinietiškas prekes</u>	53
7.	<u>7 lentelė. Lietuvos įmonių, prekiujančių su Kinija, pasiskirstymas pagal dydį</u>	53
8.	<u>8 lentelė. Lietuvos įmonių, prekiujančių su Kinija, svarbiausi faktoriai, sąlygojantys prekybą su Kinija</u>	55

PAVEIKSLAI

1. <u>1 pav. Kinijos dalis pasaulio BVP ir prekyboje</u>	14
2. <u>2 pav. Kinijos prekyba su skirtingais pasaulio regionais</u>	14
3. <u>3 pav. 1% Kinijos ekonomikos padidėjimo įtaka kitų valstybių ekonomikai</u>	16
4. <u>4 pav. ES prekybos balansas su Kinija. 2006 m. – 2011 m.</u>	18
5. <u>5 pav. Kinijos prekybos balansas su ES. 2006 m. – 2011 m.</u>	18
6. <u>6 pav. ES importas iš Kinijos. 2011 m.</u>	21
7. <u>7 pav. ES eksportas į Kiniją. 2011 m.</u>	21
8. <u>8 pav. ES valstybių narių požiūris į Kiniją</u>	24
9. <u>9 pav. Lietuvos – Kinijos prekyba. 2008 m. – 2011 m.</u>	48
10. <u>10 pav. Lietuvos įmonių neprekiuojančių su Kinija pasiskirstymas pagal gamybos sritis</u>	51
11. <u>11 pav. Lietuvos įmonių neprekiavimo su Kinija priežastys</u>	51
12. <u>12 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Ar planuojate ateityje užmegzti verslo santykius su Kinija?“ rezultatai</u>	52
13. <u>13 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kas paskatintų Jūsų įmone daugiau domėtis Kinijos rinka?“ rezultatai</u>	52
14. <u>14 pav. Lietuvos įmonių prekiuojančių su Kinija pasiskirstymas pagal gamybos sritis</u>	54
15. <u>15 pav. Lietuvos prekybos su Kinija formos</u>	54
16. <u>16 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kiek metų prekiuojate su Kinija?“ rezultatai</u>	54
17. <u>17 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kaip vertinate savo įmonės perspektyvas prekybos su Kinija srityje?“ rezultatai</u>	55
18. <u>18 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kaip vertinate Lietuvos institucijų veiklą plėtojant santykius su Kinija?“ rezultatai</u>	56
19. <u>19 pav. Lietuvos prekybos su Kinija kliūtys</u>	57

ĮVADAS

Temos aktualumas ir problematika. Žymusis Napoleonas Bonopartas yra pasakęs: „Leiskite Kinijai miegoti, nes nubudusi ji sudrebins visą pasaulį.“ Ne vieną šimtmetį šie žodžiai buvo pamiršti ir turbūt tik nedaugelis galėjo įsivaizduoti kokią ekonominę galią ir potencialą Kinija turės netolimoje ateityje. Skurdas, badas, žmogaus teisių pažeidimai, pigi darbo jėga, nekokybiška masinė produkcija ir kitos neigiamos asociacijos ilgą laiką kildavo kalbant apie šią valstybę. Šiandien daug kas pasikeitė. Nuo 1978 m., kai Kinija nuo planinės ekonomikos perėjo į rinkos ekonomiką, valstybės makroaplinka ženkliai pagėrėjo. Per šį laikotarpį Kinija iš skurdo išlaisvino daugiausiai žmonių istorijoje, stipriai sumažino nedarbo lygį, be to Kinijoje sparčiai kuriasi pasaulio verslo centrais tampantys miestai tokie kaip Pekinas ar Šanchajus, provincijoje vyraujantis žemės ūkis vis labiau keičiamas į pramonę ir gamybą, didėja užsienio prekyba ir užsienio investicijos bei sparčiai auga bendrasis vidaus produktas (toliau – BVP). Pastaruosius keletą metų Kinijos ekonomika yra antroji stipriausia pasaulio ekonomika pagal BVP augimą. Ji nusileidžia tik Jungtinėms Amerikos valstijoms (toliau – JAV), tačiau ekspertų teigimu jau 2020 metais ar net anksčiau Kinija turėtų pralenkti JAV ir tapti galingiausia pasaulio valstybe, nors svarbu pažymėti tai, jog pastaraisiais mėnesiais yra pastebimas Kinijos ekonomikos augimo sulėtėjimas, kuriam įtakos turi Europos – vienos iš svarbiausios Kinijos prekybos partnerės – skolų krizė.

Europoje ir kitose vakariniuose regionuose toks staigus Kinijos įsitvirtinimas pasaulio rinkoje yra vertinamas gana skeptiškai, su baime ir nerimu. „BBC World Service“ užsakymu atliktoje apklausoje paaiškėjo, kad dėl ekonominės galios poslinkio į Rytus nerimaujama vis labiau: dauguma vokiečių, italų ir prancūzų Kinijos kilimą vertina neigiamai. Panašios nuomonės yra amerikiečiai ir kanadiečiai. Tačiau politinis Europos elitas nuogaštuoja mažiau. Kinijos finansinė parama yra viena iš efektyviausių priemonių, siekiant ištraukti Senąją žemyną iš skolų liūno. Kinijos premjeras Wen Jiabao Pasaulio ekonomikos forumo metu patikino, jog Kinija rems Europos Sąjungą (toliau – ES). Kinai išties yra ypatingai suinteresuoti, jog ES išlaikytų savo ekonomiką stiprią, nes priešingu atveju gali stipriai nukentėti abipusė prekyba ir Kinijos siekis būti pirmiems pasaulyje gali likti neįgyvendintas.

Taigi prie tokio staigus Kinijos ekonomikos pakylėjimo yra nemaža dalimi prisidėjusi ir ES, o tiksliau abipusė vystoma prekyba. Nuo Kinijoje pradėtų reformų 8-ajame dešimtmetyje prekyba tarp šių regionų išaugo daugiau kaip 70 kartų. Kiekvieną dieną prekyba tarp ES ir Kinijos sudaro apie 1 mlrd. eurų. ES yra pagrindinė Kinijos prekybos partnerė, tuo tarpu Kinija yra antroji pagal dydį ES prekybos partnerė, tačiau prognozės teigia, jog situacija gali keistis.

Žinoma, šis ekonominis bendradarbiavimas turi dvi puses: jis naudingas tiek Kinijai, tiek ES, tačiau tik tuo atveju kai yra randamas abiem pusėm tinkamas kompromisas. Akivaizdu, jog tiek Kinija, tiek ES nori kiek galima daugiau laimėti iš tarpusavio prekybos, todėl kartais gali taikyti ir nevisai sąžiningą politiką kitos pusės atžvilgiu. Nors Kinija vis labiau pasisako už laisvos prekybos politiką, tačiau realybėje ji visgi dažnai pasilieka prie protekcionizmo. ES verslininkai teigia, jog nors ir prekyba stipriai išaugo, tačiau dar vis dažnai tenka susidurti su patekimo į Kinijos rinką barjeriais, nesąžininga konkurencija. Didelį susirūpinimą Europai kelia ir pastaruosius keletą metų nesitraukiantis neigiamas prekybos balansas su Kinija, Pasaulio prekybos organizacijos (toliau – PPO) taisyklių nesilaikymas.

Iš ties ES su nerimu pasitinka Azijos „drakono“ atėjimą į jų rinką, nors tai ir nesunku paaiškinti. Kinijos iškilimas pasaulyje reiškia naujo konkurento atsiradimą, kuris yra pasiruošęs pasiimti tai kas geriausia iš jau esančių pasaulio lyderių ir nustumti juos į antrą poziciją. JAV tą greitai suprato ir sureagavo adekvačiai - apribojo laisvą prekybą. Tuo tarpu ES ilgą laiką siekė kuo labiau išsaugoti draugiškus santykius su Kinija ir tik pastaraisiais paskutiniais metais, kai prekybos deficitas vis didėja, Kinija manipuliuoja juonio kursu ir negana to Europą dar krečia skolų krizė, ES atstovai išreiškė gilų susirūpinimą dėl tolimesnio tarpusavio ekonominio bendradarbiavimo. Esamai situacijai sušvelninti šiuo metu plėtojami prekybiniai dialogai su Kinija, steigiamos specialios institucijos, vykdomi projektai ir kt.

Svarbu paminėti ir Lietuvos padėtį šiame kontekste. Po Lietuvos įstojimo į ES 2004 m. atsivėrė naujos galimybės Lietuvos verslininkams. Žinoma, Kinijai prekyba su Lietuva nėra ypatingai reikšminga dėl visiškai suprantamų priežasčių – Lietuvos rinka ir jos gyventojų skaičius tiesiog per mažas palyginus su Kinijos rinka ir jos populiacija, tačiau Lietuvos ekonomikai tarpusavio prekyba gali atnešti daug naudos. Autorės manymu, Lietuvos įmonės turėtų plėsti savo prekybą Kinijos rinkoje ir nors nuo Nepriklausomybės atkūrimo šioje srityje buvo padaryta labai daug, visgi ne visi Lietuvos verslininkai linkę plėstis į šią Rytų šalį dėl galimų prekybinių barjerų.

Taigi šio **tyrimo objektas** – ES ir Kinijos abipusė prekyba, jos plėtros galimybės.

Tyrimo tikslas – išanalizuoti ES ir Kinijos prekybą ir nustatyti pagrindines problemas, kurios trukdo didėti tvaresniam šių regionų bendradarbiavimui. Tikslui pasiekti šiame magistro darbe bus keliami tokie **uždaviniai**:

1. Išanalizuoti Kinijos ekonomikos augimo fenomeną bei jos svarbą pasaulio ekonomikai;
2. Išanalizuoti dabartinę ES ir Kinijos prekybą bei jų vykdomą prekybos politiką, pateikti statistinius duomenis minėtų klausimų atžvilgiu;

3. Nustatyti tarpusavio prekybos barjerus ir kitas kliūtis, trukdančias gilesniam ekonominiam bendradarbiavimui;
4. Išanalizuoti Lietuvos ir Kinijos prekybos tendencijas;
5. Atlikti Lietuvos įmonių, prekiaujančių su Kinija tyrimą ir įvertinti Lietuvos – Kinijos prekybos perspektyvas;

Šio darbo **hipotezė** yra teiginys, jog pastaraisiais dešimtmečiais ES ir Kinijos prekyba sparčiai plečiasi, tačiau rinkoje esančios prekybos kliūtys ir taikoma politika gali pristabdyti tolimesnę abiejų regionų prekybos plėtrą.

Tyrimo metodai. Šiame darbe naudojami teoriniai ir empiriniai tyrimo metodai. Teoriniai tyrimo metodai – literatūros apžvalga, analizė ir apibendrinimas. Empiriniai tyrimo metodai – anketinė apklausa, kuri buvo vykdoma su Lietuvos įmonėmis, prekiaujančiomis su Kinija.

Darbo struktūra. Darbą sudaro įvadas, keturi skyriai su poskyriais, išvados, priedai. Pirmajame skyriuje yra pateikta Kinijos ekonomikos apžvalga, analizuojamas didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje. Antrajame skyriuje pateikiami Kinijos ir ES prekybos statistiniai duomenys, analizuojama ES prekybos politika taikoma Kinijos atžvilgiu, pateikiamas PPO vaidmuo prekybiniuose santykiuose. Trečiajame skyriuje yra analizuojami prekybiniai barjerai, kurie sukelia tam tikrą prekybos kliūčių ES prekybininkams. Ketvirtajame - Lietuvos – Kinijos prekybos tendencijos, pateiktas empirinis tyrimas.

1. KINIJOS EKONOMIKOS APŽVALGA

Šiame skyriuje trumpai apžvelgsime Kinijos ekonomikos augimo raidą bei sieksime atsakyti į klausimą: „Kas lėmė tokį staigų Kinijos Liaudies Respublikos ekonomikos augimą?“ Taip pat išanalizuosime vaidmenį, kurį atlieka Kinija būdama viena iš pasaulio ekonomikos lyderių ir pateiksime tolimesnes jos ekonomikos kylimo ar stagnacijos prognozes.

1.1 Kinijos ekonomikos augimo fenomenas

1949 m. spalio 1 d. Komunistų partijos lyderis Mao Zedong Tiananmenio aikštėje paskelbė apie Kinijos Liaudies Respublikos sukūrimą. Ši valstybė gyvuoja iki šių dienų.

Po šios, 1949 m. revoliucijos, tris dešimtmečius Kinijos Liaudies Respublikos valdžia taikė socialistinį valdymo modelį, kuris rėmėsi centralizuotai kontroliuojama, griežta ekonomine sistema. Tačiau jau 1970 m. pabaigoje šis valdymo modelis buvo vis labiau kritikuojamas kaip visiškai nepagrįstas ir netinkamas. Tą puikiai įrodė 1957 metais valstybės lyderio Mao Zedong vykdytas „Didžiojo šuolio“ projektas, kurio metu, dėl netinkamai taikytų priemonių, kilo badas, nusinešęs daugiau kaip 20 mln. kinų gyvybių.

1976 m. po Mao Zedong mirties politikai pripažino, jog valstybė yra ypatingai prastoje ekonominėje ir socialinėje padėtyje, todėl permamos – būtinos. 1978 m. valstybės lyderio postą užėmė Komunistų partijos narys Deng Xiaoping, kurio pagrindinis tikslas buvo – šalies ekonomikos modernizacija. Būtent šiuo laikotarpiu valstybėje pradėtos taikyti griežtos ir radikalių ekonomikos reformos, kurios jau šiandien Kinijai garantuoja vieną iš lyderiaujančių vietų pasaulio ekonomikoje.

Ekonomistas E. Prasad teigia, jog Kinijos ekonomikos reformos buvo taikomos palaipsniui ir nuosekliai. Reformų nuoseklumą gerai pavaizduoja Deng Xiaoping išreikšta metafora „bristi per upę, koja apčiuopiant akmenis“.¹ Pasak profesoriaus A. Čekuolio ši metafora reiškia, jog: „Kinijoje kapitalizmas kelia ekonomiką, o Komunistų partija išlaiko politinę valdžią. Kinijos valdžia siekia viską pervesti į rinkos ekonomiką, bet tai daro nuosekliai. Valstybė savo rankose vis dar turi pusę šalies ekonomikos, bet tos pusės pusei leista veikti kaip privačioms įmonėms“.²

Ekonominių reformų nuoseklumas pasireiškė tokiais požymiais. Visų pirma, prieš įvedant naujoves į visos valstybės gyvenimą, pradžioje jos buvo tik išbandomos tam tikrose srityse. Tai leido išvengti stiprių ekonomikos sutrikimų, nes buvo galima nustatyti pagrindines problemas, nustačius jas pašalinti bei sukurti adekvačią institucijų sistemą, kuri būtų pajėgi įgyvendinti reformą visos valstybės lygiu. Antra, valdžios sukurta strategija buvo pereinamasis mechanizmas, kuris

¹ PRASAD, E. *China's Growth and Integration into the World Economy*. Washington D.C. 2004, p.2

² ČEKUOLIS, A. *Krizės akivaizdoje Vakarų kapitalizmas ir Kinijos socializmas susitikęs pusiaukelėje*. 2009

„sušvelnino“ Kinijos persiorientavimą į rinkos ekonomiką, pvz., 1980 m. pradžioje buvo steigiamos ypatingos ekonominės zonos, kuriose palaipsniui diegiamas užsienio kapitalas ir technologijos. Be viso to, Kinijos valdžia nuolat stengėsi išlaikyti socialistinį valdymo pobūdį net ir diegiant rinkos ekonomiką, pvz., nors valstybėje sparčiai kilo nevalstybinis sektorius, tačiau Kinija niekad nepavykdė masinės privatizacijos, priešingai kitoms pereinamosios ekonomikos valstybėms.³

Pasak prof. E. Prasad ekonominės reformos vykdytos Kinijoje gali būti suskirstytos į penkias fazes. Pirmojoje fazėje (1978 – 1984 m.) ūkininkavimas buvo decentralizuotas iki namų ūkio lygio, žemės ūkio produktų kainos buvo pakeltos ir kai kurioms valstybės įmonėms, skatinant už gerą darbą suteikta galimybė pasilikti gautą pelną. Šių reformų sėkmė paskatino valstybę imtis tolesnių permainų pramonės srityje (antroji fazė 1984 – 1988 m.). Šio laikotarpio metu buvo liberalizuotos įmonių kainos bei nustatytas darbo užmokestis, įvestas įmonių apmokestinimas, panaikinta monopolinė banko sistema. Taip pat didžiuosiuose pakrantės miestuose atverti keliai užsienio prekybai ir investicijoms.

Trečioje (1988 – 1991 m.) ir ketvirtoje (1992 – 1997 m.) fazėse buvo toliau vykdomas reformų procesas, tačiau jose išryškėjo stiprus efektyvių institucijų ir priemonių tinkamam makroekonominiam valdymui trūkumas. Ženkliai padidėjus infliacijai po kainų liberalizavimo trečioje fazėje, valdžios institucijos iš naujo centralizavo kainų kontrolę ir pradėjo taikyti stabdančią monetarinę politiką, siekiant suvaldyti dviženklį infliaciją. Tai stabilizavo kainas, tačiau sukėlė labai stiprų ekonomikos augimo sulėtėjimą, ko pasekoje didėjo valstybėms priklausančių įmonių nuostoliai ir stipriai išaugusi skola grasino dar labiau destabilizuoti makroekonominę padėtį.

Tuo tarpu ketvirtajame etape grįžusi stimuliuojanti politika, pradėjo vesti ekonomiką prie naujo augimo ciklo. Esminis ketvirtojo etapo lūžis buvo 1992 m., kai Komunistų partija išreiškė pritarimą jos lyderio Deng Xiaoping nuomonei, jog rinkos ekonomikos sistema yra nesuderinama su socializmo idėjomis, todėl buvo nuspręsta įvesti naują socialistinės rinkos ekonomiką. To pasekoje, penktoje fazėje (1998 m. – iki dabar) buvo nuspręsta pertvarkyti Vyriausybės vaidmenį ir funkcijas, paspartinti įmonių, finansines ir socialines reformas bei paskatinti gilesnę Kinijos ekonomikos globalizaciją. Šiam naujam etapui būdingas platus ekonomikos atvėrimas, prekybos liberalizavimas, įsipareigojimas PPO po įstojimo atverti savo rinką žemės ūkio bei paslaugų srityse.⁴

Per paskutinius tris dešimtmečius, kai šios reformos buvo vykdomos siekiant pereiti nuo planinės prie rinkos ekonomikos, Kinijos ekonomika išaugo labai stipriai – nuo 1978 m. realusis BVP padidėjo beveik 30 kartų ir šiandien tarp didžiausių pasaulio ekonomikų šalis užima antrąją vietą. Daugelis mokslininkų mano, jog toks staigus Kinijos ekonomikos augimas nėra joks stebuklas, o tik

---

³ PRASAD, E. *supra* note 1, p.2

⁴ PRASAD, E. *supra* note 1, p. 2

patvirtina pagrindines ekonomikos taisykles. Ekonomistas G. C Chow teigia, jog yra trys pagrindiniai faktoriai nuo kurių priklauso ekonomikos augimas. Tai – aukštos kokybės žmogiškojo kapitalo ištekliai, efektyviai veikiančios rinkos institucijos ir valstybės buvimas ankstyvoje vystymosi stadijoje, kas leidžia ekonomikai sparčiai kilti.⁵ Šie trys faktoriai paaiškino staigų Japonijos ekonomikos kylimą prieš ir po Antrojo pasaulinio karo, taip pat Hong Kongo, Singapūro, Taivano, Pietų Korėjos ekonomikos augimą. Pasak autoriaus, išsivysčiusių valstybių ekonomikos negali kilti labai stipriai, nes jos neturi galimybės perimti naujų technologijų iš pažangesnių valstybių. Tokios valstybės turi jas sukurti pačios, o tai atima daugiau laiko.

Šie trys faktoriai yra būtini, nors kai kurie mokslininkai pateikia, kitas aplinkybes, kurios lemia ekonomikos kylimą. Pvz., Vyriausybė, jos taikomos politikos bandomasis laikotarpis bei palaipsnis įgyvendinimas, tačiau šie faktoriai gali būti įtraukiami į žmogiškojo kapitalo sąvoką. Tuo tarpu politinis stabilumas, kuris irgi dažnai išryškkinimas kalbant apie ekonomikos augimą, pasak autoriaus gali būti priskirtas prie efektyvių rinkos institucijų, nes politinis nestabilumas gali sutrukdyti efektyvią minėtų institucijų veiklą.

Kadangi šie trys faktoriai ateinančių dešimtmetį išliks nepakitę, mokslininkai prognozuoja, jog Kinijos BVP kasmet augs vidutiniškai 8%. Trečiasis faktorius (valstybės buvimas ankstyvoje vystymosi stadijoje) palaipsniui pradės nykti, tačiau Kinija yra didelė valstybė. Miestai pakrantėse išsivystė daug greičiau, nei giliai sausumoje esantys regionai. To priežastis – geresni žmogiškieji ištekliai pakrančių regionuose, todėl mažiau išsivysčiusių vietovių ekonomika dar ilgai nenustos augusi.

1.2 Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje

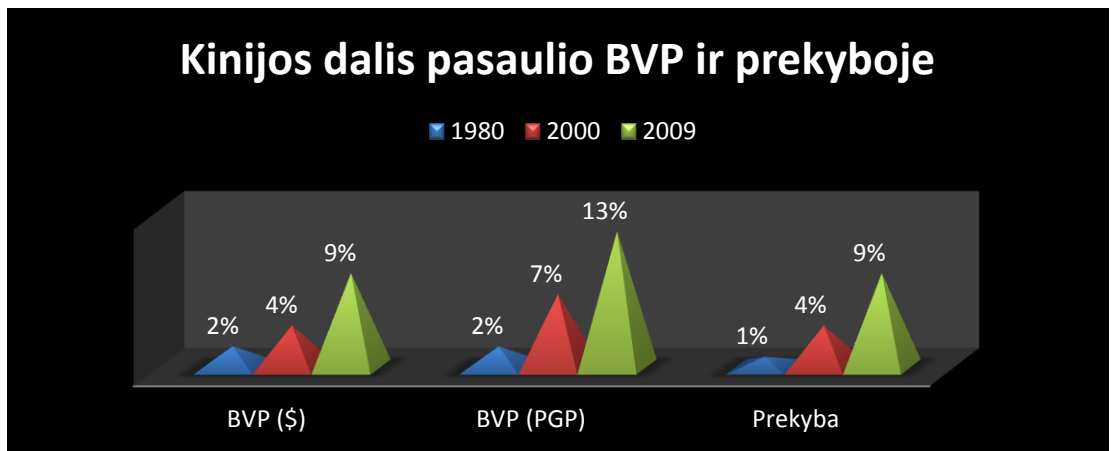
Kinijos rinkos atvėrimas turi didelę teigiamą įtaką visam pasauliui, ypačiai dėl padidėjusios pasaulinės prekybos, produktų rinkos bei kapitalo įplaukų. Kinijos iškilimas pasaulio ekonomikoje ženkliai padidino jos valiutos paklausą užsienyje, pagerino ekonominius santykius tiek su likusia Azija, tiek su visu pasauliu. Kinijos dalis pasaulio prekyboje paskutinius tris dešimtmečius išaugo dešimteriopai – iki 9 % šiandien, kai tuo tarpu Kinijos dalis pasaulio BVP nuo 3 % išaugo iki 13 %. (1 pav.)

Padidėjusi Kinijos dalis pasaulio prekyboje labiausiai pastebima konkrečių produktų rinkose. Kinijos prekės šiuo metu sudaro beveik vieną dešimtąją pasaulio rinkose esančių prekių bei daugiau nei viena dešimtoji pasaulio eksporto prekių yra Kinijos vidutinių bei aukštų technologijų

---

⁵ CHOW, G. C. *China as a Leader of the World Economy*. 2012, p. 3;4

gaminiai. Kinija tapo viena iš pagrindinių elektroninių ir informacinių technologijų bei produktų eksportuotoja.

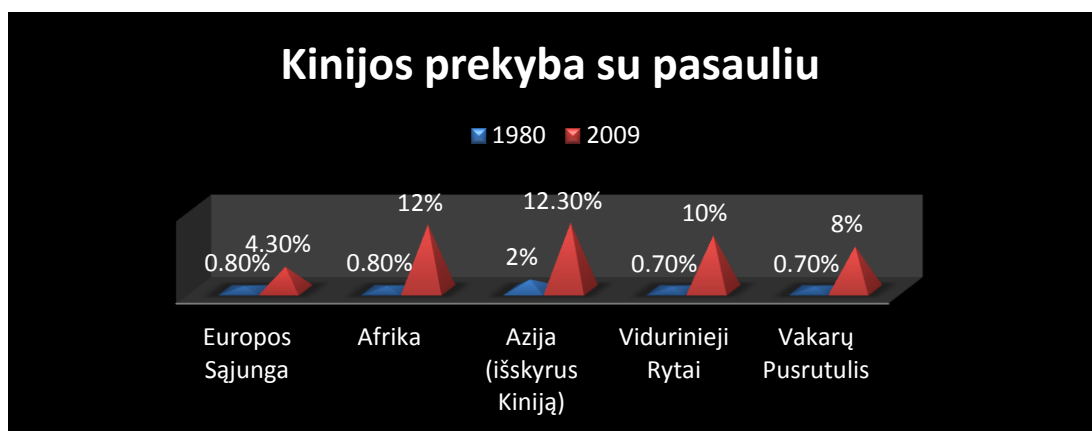

1 pav. Kinijos dalis pasaulio BVP ir prekyboje

Šaltinis: Arora, V.; Vamvakidis, A. *Gauging China's influence*. 2010

Padidėjęs Kinijos vaidmuo pasaulio prekyboje yra paremtas išaugusia valstybės užsienio prekyba su didžiausiais pasaulio regionais. Didžiausia Kinijos užsienio prekybos dalis yra Azijos regione, tačiau, kaip matote iš pateiktos diagramos, užsienio prekybos dalis su Afrika yra beveik tokia pati kaip ir su Viduriniaisiais Rytai bei Vakarų pusrutuliui. Taip pat svarbu pažymėti, jog prekybos dalis su Europa per paskutinius dešimtmečius irgi išaugo keletą kartų (2 pav.).

Užsienio prekyba nėra vienintelis veiksnys, kuriam įtakos turi išaugusi Kinijos ekonomika. Be prekybos, Kinija įtakoja verslo bei vartotojų interesų sritis užsienio valstybėse. Taip pat nuolat didėja kapitalo srautai į Kiniją ir iš Kinijos bei tiesioginės užsienio investicijos, kurios 1980 m. sudarė tik 1% bendrų pasaulio užsienio investicijų, o 2010 m. jau pakilo iki 7%.⁶

2 pav. Kinijos prekyba su skirtingais pasaulio regionais

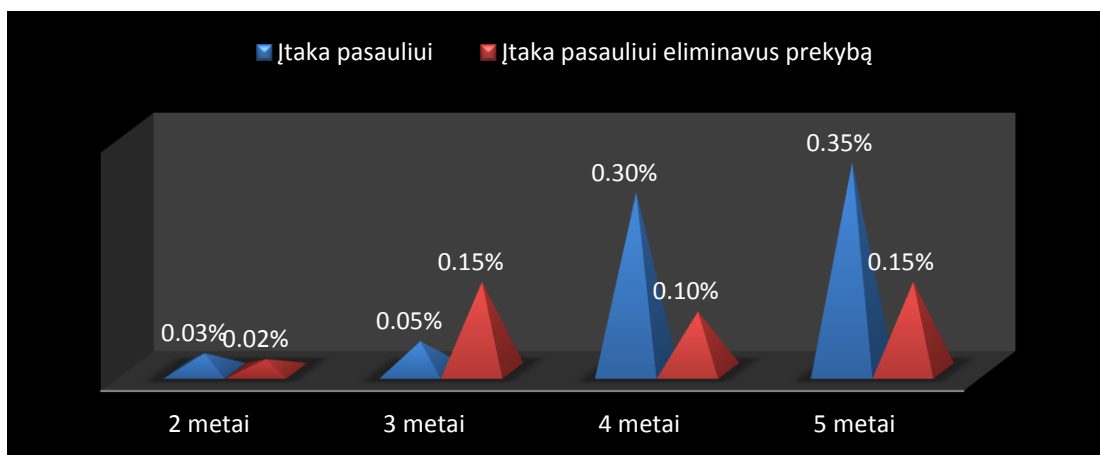
Šaltinis: Arora, V.; Vamvakidis, A. *Gauging China's influence*. 2010.

⁶ THE ECONOMIST. *Cometh the Dragon*. 2010

Mokslininkai V. Arora ir A. Vamvakidis teigia, jog prekybos ir kapitalo srautai tarp Kinijos ir pasaulio turi įtakos kitų valstybių augimui. Prekių, žaliavų, galutinių produktų importas į Kiniją kelia valstybių partnerių eksportą ir jų BVP. Savo ruožtu Kinijos eksportas turi neigiamą poveikį šalių partnerių eksportui. Toks netiesioginis poveikis gerovei ir BVP iš ties gali būti ir teigiamas, nes žemos kainos produktai iš Kinijos padidina vartojimą ir produktų įvairovę valstybėse partnerėse. Kinijos dalyvavimas prekyboje suteikia naudą ir kitoms Azijos valstybėms, dalyvaujančioms tiekimo grandinėje, nes Kinijos prekės, kurios bus eksportuojamos į vakarus, pagaminti yra reikalingi ištekčiai iš visos Azijos. Dalyvavimas tiekimo grandinėje suteikia galimybę Azijos valstybėms, ypačiai mažesnėms, priėti prie pasaulinės rinkos. Kapitalo srautai į Kiniją ir iš Kinijos taip pat gali paveikti pasaulinę paklausą ir kapitalo pasiūlą.⁷ Iš ties, Kinijos augimas daro teigiamą poveikį kitų valstybių ekonomikai.

Mokslininkai atliko tyrimą, kurio metu buvo siekiama empiriškai pavaizduoti Kinijos augimo įtaką visam pasauliui tiek neilgame laiko periode (nuo 1 iki 5 metų), kuris dažniausiai yra susijęs su verslo ciklais, tiek ilgalaikėje perspektyvoje. Tyrimui atlikti buvo naudojami paskutinių dešimtmečių duomenys.

Empiriniai duomenys parodė, jog neilgo ir vidutinio laiko periode Kinijos augimo poveikis kitoms valstybėms yra didelis ir gerokai išaugo per paskutinius dešimtmečius. Tyrimų duomenimis 1% Kinijos BVP padidėjimas kitų valstybių augimą per trijų metų laikotarpį padidina 0,2%, o per penkių metų laikotarpį 0,4% (3 pav.). Kas lemia šį poveikį? Tyrėjų manymu didžiausią poveikį daro prekyba. Tačiau laikui bėgant ir kitų veiksnių įtaka padidėja. Per penketą metų Kinijos augimas didžiausią įtaką kitoms valstybėms darys per prekybą (apie 60%), tuo tarpu 40% įtakos turės kiti veiksniai, tokie kaip kapitalo ištekčiai, turizmas, verslo kelionės, vartotojai, verslas.

3 pav. 1% Kinijos ekonomikos padidėjimo įtaka kitų valstybių ekonomikai

Šaltinis: Arora, V.; Vamvakidis, A. *Gauging China's influence*. 2010

⁷ ARORA, V.; VAMVAKIDIS, A. *Gauging China's influence*. 2010, p. 12

Mokslininkai taip pat apskaičiavo Kinijos augimo poveikį pasauliui ilgalaikėje perspektyvoje. Buvo stebimi tokie kintamieji, kaip investicijos, pajamos, amžiaus priklausomybė (nedarbingų gyventojų amžiaus santykis su darbingų gyventojų amžiumi), vyriausybės vartojimas ir infliacija. Tyrimų metu paaiškėjo, jog vidaus augimas teigiamai koreliuoja su investicijomis ir prekyba, tuo tarpu su gyventojų amžiaus santykiu, vyriausybės vartojimu ir infliacija pastebima neigiama koreliacija.⁸

Taigi kaip ir trumpalaikėje perspektyvoje, taip pat ir ilgalaikėje perspektyvoje ekonomikos augimas veikia užsienio valstybes. Šio poveikio mastas per paskutinius dešimtmečius ženkliai padidėjo. Pradžioje Kinijos augimas veikė tik kaimynines Azijos valstybes, tačiau palaipsniui įtaka išplito visame pasaulyje. Tyrimo rezultatai parodė, jog Kinijos ekonomikos padidėjimas vienu procentiniu punktu per penkių metų laikotarpį padidina bendrą pasaulio ekonomiką 0,4%. Taip pat buvo nustatyta, jog geografiškai artimesnės valstybės Kinijai patiria didesnę poveikį, tačiau pastaruoju metu geografinio atstumo reikšmė mažėja.

---

⁸ ARORA, V.; VAMVAKIDIS, A. *supra* note 7, p.12

2. ES IR KINIJOS PREKYBOS ANALIZĖ

Pirmosios Kinijos ir Europos santykių užuomazgos pastebimos jau XVI a., kai portugalai pirmieji atvyko į Kiniją, o vėlesnė Vokietijos, Prancūzijos ir Didžiosios Britanijos politika XVIII a. padarė didžiulę įtaką šiuolaikiniams abipusiems santykiams (plačiau apie ES ir Kinijos santykių raidą žr. priede I). Šiandien ES ir Kinijos ekonominis bendradarbiavimas yra vienas iš stipriausių pasaulyje, skatinantis abipusį ekonomikos kylimą. Nuo 1978 m. kai Kinija pradėjo vykdyti reformas, dvišalė prekybos apimtis išaugo daugiau kaip 70 kartų: nuo 4 mlrd. eurų 1978 m. iki 428,3 mlrd. eurų 2011 m. Taip pat svarbu paminėti, jog ES yra pagrindinė Kinijos prekybos partnerė, o Kinija – antroji pagal dydį ES partnerė. Šiandien abipusė prekyba kiekvieną dieną sudaro daugiau nei 1 mlrd. eurų.

Didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulyje Europos politikų sutinkamas su baime, kurią dar labiau paaštrina nemažėjantis ES prekybos su Kinija deficitinis balansas. Vieni dėl to kaltina neefektyvią Europos institucijų politiką, kiti tai vertina kaip natūralų makroekonominį reiškinį.

Taigi šiame skyriuje bus plačiau aptariamose abipusės prekybos tendencijos, abiejų regionų taikoma prekybos politika, pateikiami statistiniai duomenys. Taip pat apžvelgsime PPO vaidmenį prekybiniuose santykiuose.

2.1 ES – Kinijos prekybos tendencijos

Kinijos prekyba su Europos valstybėmis suaktyvėjo po 1978 m. reformos, kurios metu Kinija nuo planinės ekonomikos nusprendė palaipsniui pereiti prie rinkos ekonomikos. Prekyba su Kinija per daugiau nei trisdešimt metų išaugo beveik 70 kartų: nuo 4 mlrd. eurų 1978 m. iki 428,4 mlrd. eurų 2011 m.

1 lentelė. Kinijos prekyba su pagrindiniais prekybos partneriais. 2010 m.

Pagrindiniai importo partneriai			Pagrindiniai eksporto partneriai			Pagrindiniai prekybos partneriai		
Valstybė	mlrd. EUR	Importo dalis (%)	Valstybė	mlrd. EUR	Eksporto dalis (%)	Valstybė	mlrd. EUR	Prekybos dalis (%)
1. Japonija	133,4	13,8	1. ES	235,7	20,1	1. ES	363,2	17,0
2. ES	127,5	13,2	2. JAV	214,9	18,3	2. JAV	291,9	13,6
3. P. Korėja	104,4	10,8	3. Hong Kong	165,2	14,1	3. Japonija	224,3	10,5

Šaltinis: Eurostat

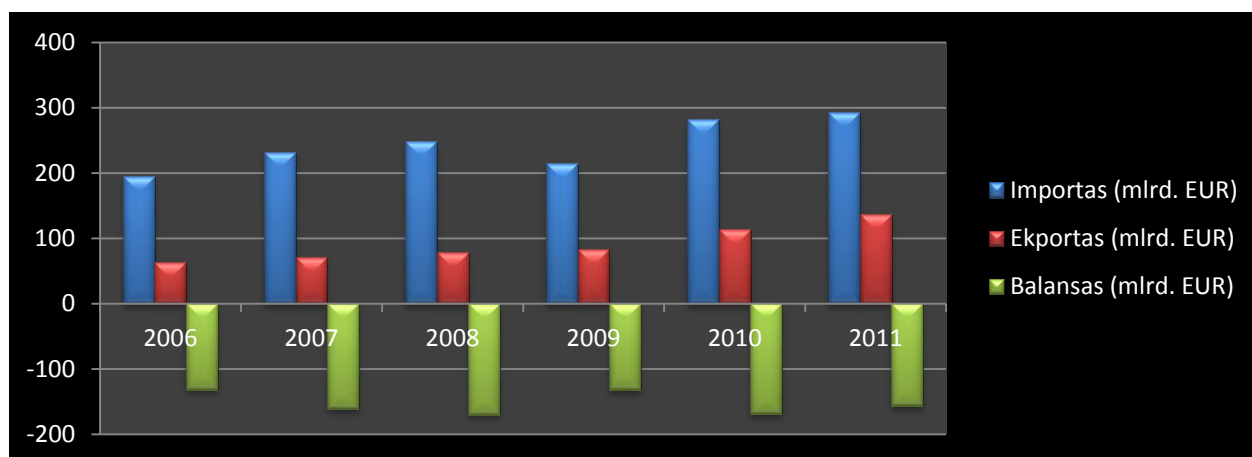
Eurostat duomenimis šiuo metu ES yra pagrindinė Kinijos prekybos partnerė: Kinija daugiausiai eksportuoja į ES, tuo tarpu importe ES užima antrą vietą po Japonijos (1 lentelė). Pagrindinė ES importo partnerė yra Kinija, o tarp eksporto partnerių Kinija užima antrą vietą po JAV, todėl bendroje įskaitoje pagrindinė ES prekybos partnerė vis dar išlieka JAV, tačiau Kinija sparčiai ją vejasi (2 lentelė).

2 lentelė. ES prekyba su pagrindiniais prekybos partneriais. 2010 m.

Pagrindiniai importo partneriai				Pagrindiniai eksporto partneriai			Pagrindiniai prekybos partneriai				
	Valstybė	mlrd. EUR	Importo dalis (%)	Valstybė	mlrd. EUR	Eksporto dalis (%)	Valstybė	mlrd. EUR	Prekybos dalis (%)		
1.	Kinija	282,0	18,8	1.	JAV	242,1	17,9	1.	JAV	411,6	14,4
2.	JAV	169,5	11,3	2.	Kinija	113,1	8,4	2.	Kinija	395,1	13,9
3.	Rusija	158,4	10,5	3.	Šveicarija	105,4	7,8	3.	Rusija	244,9	8,6

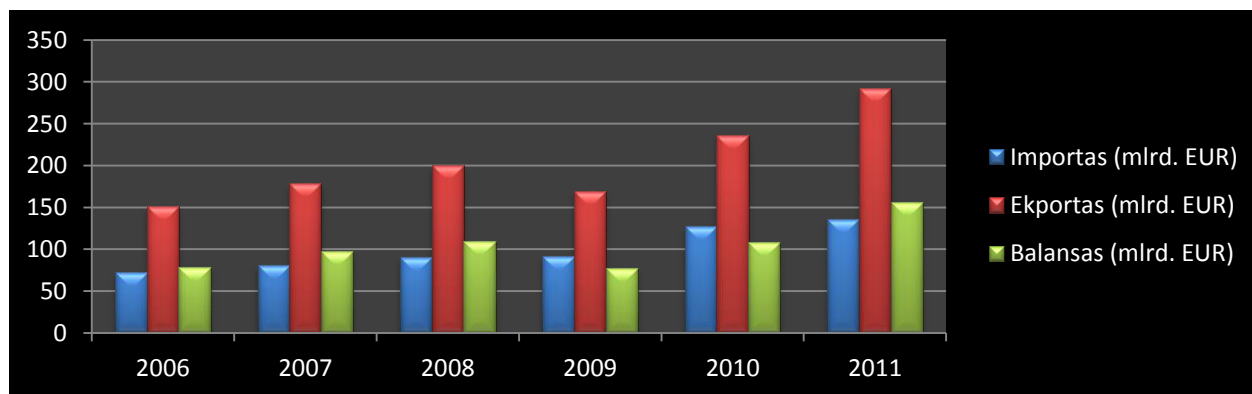
Šaltinis: Eurostat

Iš žemiau pateikto paveikslo galime matyti, jog ES visada išlaikė neigiamą balansą su Kinija. Ir nors ES eksportas į Kiniją auga (nuo 63,8 mlrd. eurų 2008 iki 136,2 mlrd. eurų 2011), tačiau ES importas iš Kinijos, nepaisant sumažėjimo 2009 m. dėl pasaulinės krizės, taip pat yra linkęs didėti (4 pav.).

4 pav. ES prekybos balansas su Kinija. 2006 m. – 2011 m.

Šaltinis: Eurostat

5 pav. Kinijos prekybos balansas su ES. 2006 m. – 2011 m.

Šaltinis: Eurostat

Deficitinis ES – Kinijos prekybos balansas pastaruoju metu sukelia gilų ES pareigūnų susirūpinimą. Europa kaltina Kiniją dėl nesąžiningos prekybos politikos, manipuliavimu juonio kursu ir pigios darbo jėgos, ko pasekoje išaugęs Kinijos eksportas žlugdo Europos ekonomiką. Tačiau daugelis ekonomistų yra linkę laikytis priešingos nuomonės. Pastarieji teigia, jog dėmesio sutelkimas į

prekybos deficitą iš prekybos politikos perspektyvos yra klaidingas: prekybos deficitas yra makroekonominis reiškinys, todėl nepriklauso nuo prekybos politikos. Šalies prekybos balansas atspindi jos bei jos partnerių taupymo ir investicijų balansą, o makroekonominė politika daro įtaką šiems balansams.⁹ Pastaruosius metus toks ES pareigūnų susirūpinimas dėl neigiamo prekybos balanso tapo gana nepagrįstas, kai Vokietijos prekybos perteklius tapo didesnis už Kinijos prekybos perteklių.

Ekonomistai P. Messerlin ir J. Wang suteikia papildomų įrodymų dėl šio atvejo. Nuo 2000 m. iki 2006 m. ES deficitas su pasauliu padidėjo nuo 142 mlrd. eurų iki 196 mlrd. eurų, tačiau ES BVP dalis visu laikotarpiu išliko gana stabili (nuo 1,6% iki 1,8%). Ir jei ES – Kinijos deficitas nuo 49 mlrd. eurų padidėjo iki 130 mlrd. eurų, tai ES deficitas tuo laikotarpiu su kitomis valstybėmis sumažėjo nuo 93 mlrd. eurų iki 66 mlrd. eurų. Šie dideli svyravimai puikiai atspindi pasaulio gamybos ir prekybos srautus. Iš esmės didžiausios devynios pasaulio ekonomikos (Japonija, Korėja, Hong Kongas, Taivanas, Singapūras, Tailandas, Malaizija, Indonezija ir JAV) parduoda ES produktus, kurie įvairių pasaulio įmonių yra gaminami Kinijoje, o ne vietinėje rinkoje, kaip prieš daugelį dešimtmečių.¹⁰ Taigi vienintelis skirtumas tarp 2000 m. ir 2006 m. yra tik tai, jog dabar ES prekybos deficitas yra linkęs susikoncentruoti į vieną valstybę, o tai neturėtų kelti jokios grėsmės.

Taip pat gilus Komisijos susirūpinimas dėl prekybos deficito suponuoja klaidingą požiūrį į ES ekonomiką. Nuo 2000 m. iki 2006 m. ES valstybių narių eksporto augimo tempai į Kiniją buvo daug didesni nei importo augimo tempai iš Kinijos. Taigi ES pagerino savo importo – eksporto santykį su Kinija, todėl būtų nelogiška kalbėti apie neveiksmingą eksporto augimą ES lygmeniu.

Šiame kontekste svarbu paminėti, jog ne visos ES valstybės narės turi deficitinį prekybos balansą su Kinija. Vokietija jau ilgus metus išlaiko teigiamą prekybos balansą. Vokietijos eksportas sudaro daugiau nei 47% bendro ES eksporto. Po Vokietijos seka Prancūzija (11% ES eksporto) ir Jungtinė Karalystė (8% ES eksporto). Tuo tarpu didžiausios kiniškų prekių importuotojos - Vokietija (21% ES importo), Olandija (18% ES importo), Jungtinė Karalystė (14% ES importo), Italija (9% ES importo) ir Prancūzija (9% ES importo) (3 lentelė). Didžioji dalis ES – Kinijos prekybos vyksta mašinų ir transporto gaminiais, tekstilės produkcija, cheminėmis medžiagomis ir kitais produktais (7 pav. ir 8 pav.).

Svarbu pažymėti, jog Lietuva, neužima svarbios pozicijos prekyboje su Kinija. Lietuvos eksportas sudaro 0,1% ES eksporto, importas – 0,2% ES importo (3 lentelė).

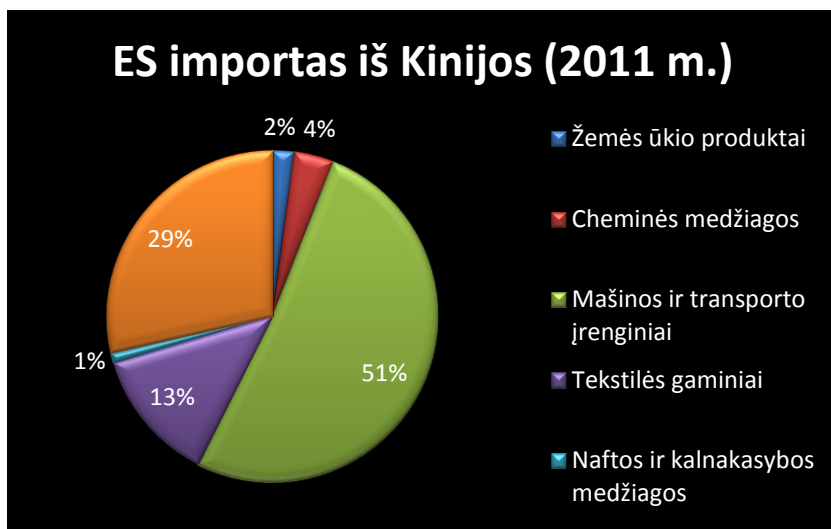
⁹ MESSERLIN, P.; WANG, J. *The EU Trade Policy Towards China*. 2008, p.4

¹⁰ *Ibid*, p.5

3 lentelė. ES valstybių narių prekyba su Kinija. 2012 m. sausio – birželio mėn.

	Eksportas (mln. EUR)	Importas (mln. EUR)	Balansas (mln. EUR)	Eksportas (%)	Importas (%)
Belgija	3880	6633	-2753	5,3	4,7
Bulgarija	279	431	-152	0,4	0,3
Čekijos Respublika	706	3285	-2579	1,0	2,3
Danija	1085	2346	-1261	1,5	1,7
Vokietija	34235	29943	4292	47,1	21,4
Estija	59	262	-203	0,1	0,2
Airija	779	939	-160	1,1	0,7
Graikija	175	1118	-943	0,2	0,8
Ispanija	1781	7199	-5418	2,4	5,1
Prancūzija	7693	12558	-4865	10,6	9,0
Italija	4488	12792	-8304	6,2	9,1
Kipras	12	141	-129	0,1	0,1
Latvija	25	156	-131	0,1	0,1
Lietuva	34	247	-213	0,1	0,2
Liuksemburgas	90	787	-697	0,1	0,6
Vengrija	702	2655	-1953	1,0	1,9
Malta	23	85	-62	0,1	0,1
Olandija	3907	25696	-21789	5,4	18,3
Austrija	1381	2071	-690	1,9	1,5
Lenkija	626	3824	-3198	0,9	2,7
Portugalija	441	692	-251	0,6	0,5
Rumunija	192	1033	-841	0,3	0,7
Slovėnija	73	448	-375	0,1	0,3
Slovakija	858	1099	-241	1,2	0,8
Suomija	1349	1587	-238	1,9	1,1
Švedija	2221	2903	-682	3,1	2,1
Jungtinė Karalystė	5620	19226	-13606	7,7	13,7
VISO:	72714	140156	-67442		

Šaltinis: Eurostat

6 pav. ES importas iš Kinijos. 2011 m.

Šaltinis: Eurostat

7 pav. ES eksportas į Kiniją. 2011 m.

Šaltinis: Eurostat

2.2 Dabartinė ES prekybos politika Kinijos atžvilgiu

Galima teigti, jog Europos požiūris į Kiniją dar vis remiasi praeitimi. Šiandien Kinija turi pasaulinę galią: Pekine priimti sprendimai yra svarbūs sprendžiant visas pasaulines problemas, tokias kaip klimato kaita, branduolinių ginklų platinimas bei ekonominio stabilumo atkūrimas. Kinijos griežtai kontroliuojama ekonominė ir industrinė politikos stipriai paveikė ES ekonominę gerovę. Tačiau ES ir toliau yra linkusi Kiniją laikyti kylančia, o ne pasaulinę galią turinčia valstybe.

ES politikos strategija Kinijos atžvilgiu yra grindžiama pasenusiu tikėjimu, jog Kinija dėl Europos įtakos liberalizuos savo ekonomiką, patobulins savo įstatyminę bazę bei priartės prie demokratinės politikos. Europos lyderiai tiki, kad jos santykiai su Kinija yra teigiami savaime. Todėl buvo priimta daugybe dvišalių susitarimų, komunikatų, rengti susitikimai, vizitai, dialogai, kurių visų paskirtis nukreipti Kiniją draugiškos Europos politikos linkme. Vienas iš ES diplomatų yra pasakęs: „Mums reikia, kad Kinija norėtų to, ko mes norime“.¹¹ ES herojiškai siekia keisti Kiniją visiškai nepaisydama jos ekonominės ir politinės jėgos bei ryžto atsispirti užsienio įtakai. To pasekoje Kinijos užsienio ir vidaus politika mažai dėmesio skyrė Europos vertybėms ir net dažnai jas pažeisdavo.

Mokslininkai J. Fox bei F. Godement teigia, jog ES politika Kinijos atžvilgiu geriausiai apibūdina sąvoka „besąlyginis dalyvavimas“ (*unconditional engagement*). „Besąlyginis dalyvavimas“ reiškia, jog politikos strategija Kinijai suteikia galimybę pasipelnėti iš bendradarbiavimo su ES mainais prašant mažai.¹² Dauguma ES valstybių sutinka, kad ši strategija, kuri remiasi Prekybos ir bendradarbiavimo sutartimi (*Trade and Cooperation Agreement - TCA*) sudaryta 1985 m. yra pasenusi. Kai kurios ES narės turi skirtingą požiūrį į Kiniją: vienos ginčija Kinijos prekybą, kitos jos politiką, trečios abu faktorius ar nė vieno iš jų.

Rezultatai kalba patys už save. ES leidžia Kinijai taikyti daug daugiau kliūčių Europos įmonėms, norinčioms įeiti į Kinijos rinką, nei Kinijos įmonėms Europoje. Galima teigti, jog Kinija išmoko pasinaudoti nesutarimais tarp ES valstybių. Kinija žino savo jėgą bei galimybes ir nebeslepia jų. Kaip vienas žymus Kinijos profesorius Pan Wei yra pasakęs „ES yra silpna, politiškai susiskaldžiusi bei kariniu atžvilgiu neįtakinga valstybė. Ekonomiškai ji yra stipri, bet mes daugiau jos nebijome, nes žinome, kad ES mūsų reikia daugiau, nei Kinijai reikia jos“. Sustiprėjusį Kinijos pasitikėjimą savo jėgomis puikiai įrodo 2008 m. gruodį turėjusio įvykti susitikimo sustabdymas. Kinija sustabdė abipusį susitikimą Lione po to, kai tuometis Prancūzijos prezidentas N. Sarkozy pareiškė planuojantis susitikti su Dalai Lama.¹³

Svarbu paminėti, jog dabartinei strategijai tinkamai veikti trukdo, ne tik pasenęs požiūris į Kinijos rinką, bet ir pasaulyje dažnai vyraujantys klaidingi teiginiai apie Kinijos ir ES prekybos politiką. Žemiau pateiktoje lentelėje yra išvardinti keli klaidingi teiginiai ir tikri faktai, kuriuos Europa turėtų gerai apmąstyti.

---

¹¹ FOX, J.; GODEMENT, F. *A Power Audit of EU – China relations*. 2009, p.1

¹² *Ibid*, p.2

¹³ *Ibid*, p.3

4 lentelė. ES – Kinijos prekyba. Klaidingi teiginiai prieš faktus

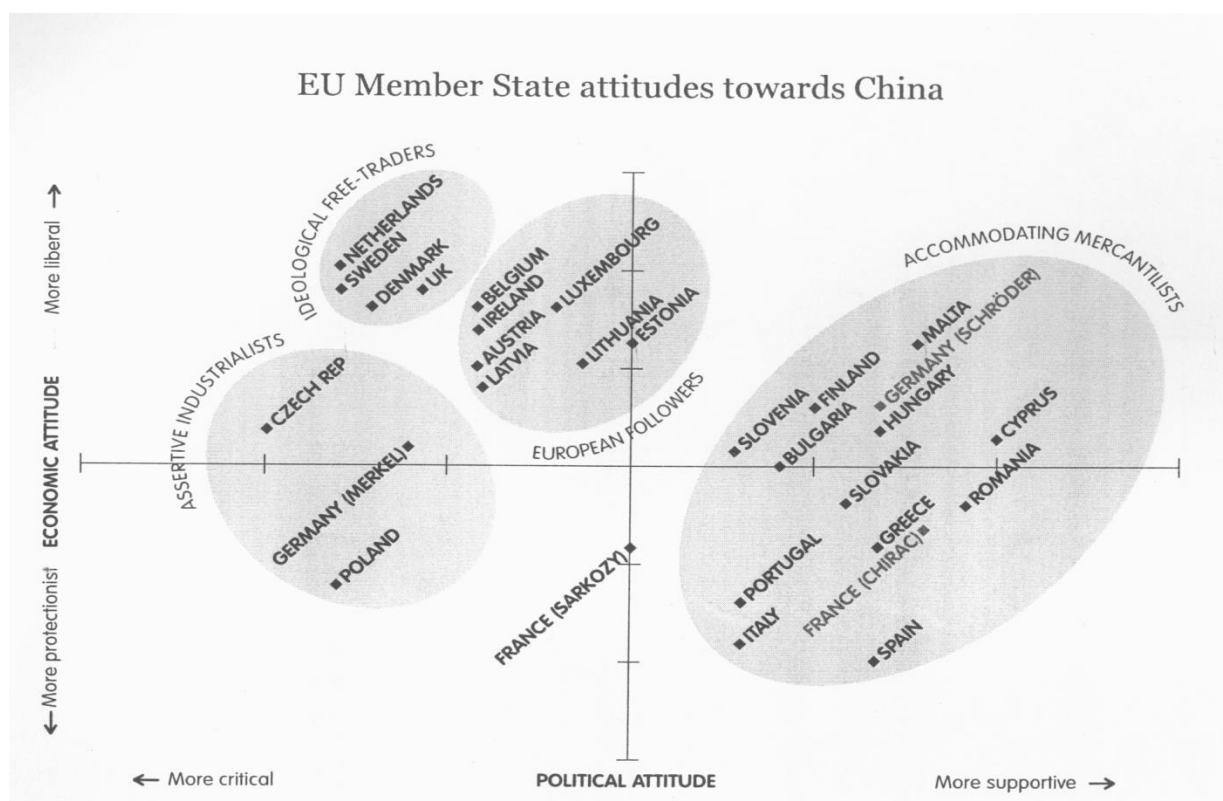
Teiginys	Faktas
Kinijos prekybos politika yra „merkantilistinė“.	Per 20 metų laikotarpį (1985 m. – 2006 m.) Kinija savo tarifus sumažino nuo 60% iki 10%. Tą padaryti ES užtruko beveik dvigubai ilgiau. Šiandien Kinijos tarifai vidutiniškai yra tik 3 procentiniais punktais aukštesni nei ES tarifai.
Faktas, jog ES daugiau eksportuoja į Šveicariją, nei į Kiniją patvirtina Kinijos protekcionistinę prekybos politiką.	Vokietija daugiau eksportuoja į Austriją nei į Ispaniją. Tai parodo, jog atstumas, kalba, tradicijos ir kt. yra labai svarbūs prekyboje.
Kinija yra didelė, neturtinga valstybė, turinti 1,2 mlrd. gyventojų.	3 - 9 Kinijos provincijų (turinčių nuo 45 iki 450 mln. gyventojų) BVP vienam gyventojui yra aukštesnis, nei 5 - 14 ES valstybių narių BVP vienam gyventojui (tikslė reikšmė priklauso nuo naudojamo perkamosios galios rodiklio).
Kinija turi labai didelį prekybos perteklių – 261,5 mlrd. USD (2006 - 2007 m.).	Vokietijos prekybos perteklius sudaro 268 mlrd. USD (2006 – 2007 m.)
ES importo iš Kinijos dalis nuo 8% (2000 m.) išsaugo iki 16% (2006 m.).	ES importo dalis iš dešimt valstybių įskaitant Kiniją sumažėjo nuo 55% (2000 m.) iki 48% (2006 m.), tai parodo smarkiai pakitusią devynių svarbiausių ES prekybos partnerių (išskyrus Kiniją) gamybą (taip pat prekybą).
ES eksportas į Kiniją išaugo mažiau, nei ES importas iš Kinijos (2000 m. – 2006 m.).	Šešiolikos ES valstybių narių (beveik 2/3 ES BVP, tarp kurių yra Prancūzija ir Vokietija) eksportas į Kiniją išaugo daugiau, nei importas iš Kinijos (2000 m. – 2006 m.).
Kinijos valiuta (juanis) yra nuvertėjas.	Ekonomistai įvairiai apskaičiuoja juanio nuvertėjimo lygį – nuo 0% iki 50%. Tačiau jie sutinka dėl euro pervertinimo – nuo 5% iki 35% (2007 m.).
Stipresnis pavojus yra eurozonos valstybėms.	Eurozonos valstybės turi mažesnę prekybos deficitą su Kinija, nei ne eurozonos valstybės (2000 m. – 2006 m.).
Kinija gamina viską.	Paslaugų BVP dalis Kinijoje (41%) yra dešimt procentinių punktų mažesnis nei besivystančiose valstybėse (50% - 53%) ir trisdešimt procentinių punktų mažesnis nei pramoninėse valstybėse (72%), todėl ES paslaugų tiekėjai Kinijoje turi didelį potencialą augti.
Kinija pritraukia labai daug tiesioginių užsienio investicijų.	Kinijos tiesioginių užsienio investicijų dalis yra vidutinė, palyginus su kitomis besivystančiomis valstybėmis.

Šaltinis: Messerlin, P. et. al. *The EU trade policy towards China*. 2008

Yra labai svarbu, jog ES suprastų šiuos faktus ir įsisaugotų Kinijos ekonomikos įvairovę. Europa yra linkusi nematyti, koks ambicingas buvo Kinijos prekybos liberalizavimas. Kinija sumažino prekybos tarifus nuo 60 % (1985) iki 10 % (2006) – ES pasiekti tokius rezultatus užtruko dvigubai daugiau laiko nei Kinijai. Tai iš ties leidžia paaiškinti, kodėl Kinija susiduria su problemomis liberalizuojant prekybą. ES yra privalu tai suvokti ir priimti Kiniją kaip visavertę prekybos partnerę, o derybose su Kinija rasti tinkamiausią kompromisą abiem pusėm.

2.2.1 Skirtingas ES valstybių narių požiūris į Kinijos prekybos politiką

Galime teigti, jog dabartinės ES prekybos politikos neefektyvumą lemia ir vieningo požiūrio Europoje į Kiniją nebuvimas. Galima išskirti du klausimus, kurie ypatingai svarbūs visoms 27 ES valstybėms: kaip valdyti Kinijos įtaką Europos ekonomikai? Ir kaip paveikti Kiniją politiškai? Tačiau akivaizdu, jog susiskaldžiusi Europa neleidžia priimti vieningos ir tvirtos strategijos. Mokslininkai J. Fox ir F. Godement įvertino valstybių narių veiksmus nukreiptus prieš Kiniją ir nustatė kiekvienos narės požiūrį į ją ekonominiu ir politiniu aspektais. Rezultatai pateikti žemiau esančiame paveiksle.

8 pav. ES valstybių narių požiūris į Kiniją

Šaltinis: FOX, J.; GODEMENT, F. *A Power Audit of EU – China relations*. 2009

Įvertinus kiekvieną ES narę, tyrimo autoriai jas suskirstė į keturias kategorijas: kategoriškos pramoninkės, laisvosios prekybos ideologės, merkantilistes, Europos sekėjas.¹⁴ Žinoma, šios keturios grupės yra sąlyginės. Dėl valdžios ar taikomos politikos pasikeitimo valstybė narė iš vienos kategorijos gali greitai pereiti į kitą, pvz., Vokietiją galima priskirti dviem skirtingom kategorijom, priklausomai nuo to, kas, A. Merkel ar G. Schroder, užėmė kanclerio pareigas. Taip pat iš

¹⁴ FOX, J.; GODEMENT, F. *Supra* note 11, p. 4-7

pateikto paveikslo galime matyti, jog Prancūzija valdant N. Sarkozy nėra priskirta nė vienai grupei, nes jo valdymo laikotarpiu nebuvo aiškios strategijos, taikomos Kinijos atžvilgiu.

Šiek tiek plačiau apie kiekvieną grupę atskirai:

Kategoriškos pramoninkės. Šiai grupei priklauso Čekijos Respublika, Lenkija ir Vokietija. Tai yra vienintelės ES narės, kurios tikisi atsilaikyti prieš Kinijos ekonomines ir politines problemas. Subalansuota šios grupės pozicija galėtų būti naudojama kaip pagrindas bendrai ES strategijai Kinijos atžvilgiu, nors Vokietija, būdama didžiausia prekybos partnerė su Kinija, abejoja ar bendra Europos taktika būtų naudinga. Kategoriškos pramoninkės nesutinka, kad ES ir Kinijos santykius turėtų formuoti rinkos jėgos. Jos pasirengusios reikalauti iš Kinijos pokyčių konkrečiuose sektoriuose, remti apsaugines antidempingo priemones prieš nesąžiningai subsidijuotas Kinijos prekes, esant būtinybei imtis kitų veiksmų.

Laisvosios prekybos ideologės. Tai Danija, Olandija, Švedija ir Jungtinė Karalystė. Jos yra pasirengusios daryti spaudimą Kinijos politikai ir dažniausiai priešinasi prekybos suvaržymui. Dėl jų nenoro vadovautis bet kokia prekybos valdymo forma, ES yra labai sunku sukurti protingą ir aiškų atsaką į agresyvią Kinijos politiką. Šioms valstybėms laisvosios prekybos ideologija yra ekonominio intereso išraiška: jų ekonomikos ir darbo rinkos - orientuotos į aukštasias technologijas ir finansines paslaugas – gauna ar tikisi gauti naudą iš Kinijos ekonomikos augimo, todėl nesibaimina pigių Kinijos importo prekių.

Merkantilistai. Tai didžiausia grupė, kuriai priklauso Bulgarija, Kipras, Suomija, Graikija, Vengrija, Italija, Malta, Portugalija, Rumunija, Slovakija, Slovėnija ir Ispanija. Šios valstybės tiki, kad geri politiniai santykiai su Kinija atneš komercinės naudos. Jų manymu kuriant santykius su Kinija svarbiausia yra ekonominiai sumetimai. Antidempingo priemonės pasak šių valstybių yra naudingas įrankis, todėl griežtai pasisako prieš rinkos ekonomikos statuso suteikimą Kinijai.¹⁵ Šios valstybės yra pasiruošusios imtis protekcionistinių priemonių, tačiau vengia politinių santykių su Kinija pabloginimo bei įtampos. Kaip ir laisvosios prekybos ideologės, taip ir merkantilistės atsisako daryti spaudimą Kinijos valdžiai, o tai labai silpnina pagrindinį Europos politikos Kinijos atžvilgiu komponentą: šios šalys neleidžia ES susidaryti tvirtesnio požiūrio tokiais klausimais kaip žmogaus teisės ar Tibetas. Esant kraštutinumams kai kurios valstybės elgiasi kaip Kinijos įgaliotiniai Europoje. Valdant Prezidentui Chirak Prancūzija priklausė šiai kategorijai, tačiau esant Prezidentui N. Sarkozy valstybė svyravo nuo politinės paramos Kinijai iki jos kritikos dėl Taivano, Tibeto bei žmogaus teisių, to pasekoje Prancūzija tapo nenuspėjama partnerė tiek Kinijai, tiek kitoms ES valstybėms.

---

¹⁵ Kinijos prisijungimo prie PPO protokolo, pasirašyto 2001 m., 15 str. deklaruojama PPO narių teisė Kinijos importuojamų produktų kainas lyginti su trečiųjų valstybių kainomis, siekiant nustatyti pastarųjų antidempingo muitus. Suteikiant Kinijai rinkos ekonomikos statusą teisė lyginti kainas būtų panaikinta.

Europos sekėjos. Tai tokios valstybės, kurios sprendžiant santykius su Kinija yra linkusios pasikliauti ES. Šiai grupei priklausančios Austrija, Belgija, Estija, Latvija, Lietuva ir Liuksemburgas galima teigti yra labiau Europos sekėjos, nei lyderės. Šios valstybės nemano, jog santykiai su Kinija jų užsienio politikoje užima svarbią poziciją ir nors jos ir remia ES politiką Kinijos atžvilgiu, tačiau plėtojant abipusius santykius aktyviai nedalyvauja.

Manytina, jog toks valstybių suskirstymas į keturias grupes yra naudingas, nes jo dėka galime matyti pagrindines ES problemas sprendžiant santykius su Kinija bei nustatyti naujos Europos strategijos gaires, kuri galėtų būti naudinga visoms ES valstybėms narėms.

„Besąlyginis dalyvavimas“ (žr.p.22) su Kinija ES davė keletą, tačiau nedaug rezultatų, kurie daugiausiai yra susiję su artimiausiais interesais ar siekiu priartinti Kiniją prie europietišκών vertybių. Net ir didžiausios valstybės narės teigia, jog siekdamos įgyvendinti savo tikslus per nacionalinės politikos priemones dažnai susiduria su daug stipresne ir geriau organizuota Kinijos derybų pozicija. Jungtinė Karalystė, nors ir pasisakė už Europos rinkos atvėrimą Kinijos prekėms, tačiau nesugebėjo įtikinti Kinijos labiau atverti savo finansų rinką Europai ar padidinti savo įsipareigojimus pasaulinėms institucijoms tokioms kaip Tarptautinis valiutos fondas. Italijos ir Ispanijos parama antidempingo priemonėms nepagerino Kinijos taikomos prekybos praktikos ir neatnešė nieko daugiau kaip tik trumpalaikį atokvėpį valstybių tekstilės pramonėje. Tuo tarpu Vokietijos stiprūs prekybos santykiai su Kinija yra mažiau žalojami abiejų pusių ekonominių interesų, tačiau Kinija atmetė Kanclerės A. Merkel reikalavimą labiau gerbti žmogaus teises.¹⁶

Esant tokiam valstybių narių susiskirstymui nenuostabu, jog Kinija mato ES kaip labai susiskaldžiusią. Siekiant sustiprinti Europos poziciją privalu suprasti, jog kiekviena valstybė narė atskirai yra per maža ir nepajėgi patraukti Kiniją į savo pusę. Iki šiol Kinija yra pakeitusi savo poziciją dėl ES spaudimo tokiais klausimais, kai to stipriai reikalavo visa ES bendru sutarimu, todėl yra didelė tikimybė, kad ES nepavyks nieko daugiau gauti iš Kinijos, jei ji neįveiks savo susiskirstymo ir valstybės narės nepradės veikti kartu.

Mokslininkai siūlo, jog ES – Kinijos santykių statusas „besąlyginis dalyvavimas“ turėtų būti pakeistas į „abipusis dalyvavimas“ (*reciprocal engagement*).¹⁷ Tai reiškia, jog laisvosios prekybos ideologės turi suprasti, jog jų atsisakymas rinkos prieinamumą naudoti kaip politinį įrankį apsunkina pasipriešinimą politikai, nukreiptai Europos išnaudojimui. Merkantilistai turėtų pripažinti, kad parama nacionaliniams pramoninkams duos mažai vaisių ir susilpnins ES įvaizdį Japonijos ir JAV akivaizdoje, o jų atsisakymas dalyvauti Kinijos politikoje kelia ES grėsmę tapti nereikšminga pasaulinėje arenoje.

¹⁶ FOX, J.; GODEMENT, F. *supra* note 11, p. 12,13

¹⁷ *Ibid.*

Kategoriškai pramoninkai privalo suprasti, jog ES reikia nuoseklios strategijos, o Europos sekėjai, kad neaktyvus dalyvavimas ES – Kinijos santykiuose kenkia jų vystymuisi.

„Abipusio dalyvavimo“ principo siekis nėra agresyviai palenkti Kiniją į savo pusę. ES neturi kito pasirinkimo kaip tik priimti Kiniją kaip pasaulinę partnerę ir pripažinti jos istorinį augimą. ES turi dėti pastangas siekiant sudominti Kiniją taip, kad ji pati savo noru duotų tai, ko pašo europiečiai. „Abipusis dalyvavimas“ reiškia, jog ES taktika Kinijos atžvilgiu turėtų būti nukreipta į derybų plėtojimą, siekiant priimti abiem pusėm naudingus sprendimus, kurie skatintų didesnę abiejų pusių atvirumą.

2.2.2 Naujos ES politikos Kinijos atžvilgiu būtinybė

Dabartiniai ES – Kinijos santykiai yra reguliuojamai remiantis prekybos sutartimi, sudaryta 1985 m., kai Kinijos ekonomika buvo planinė, ES priklausė 12 valstybių narių, o PPO dar neegzistavo. Nauja ES – Kinijos sutartis yra būtina, nes daugelis problemų tokių kaip investicijos, intelektinės nuosavybės apsauga, paslaugos – ilgą laiką buvo laikomos lyg „už borto“, tačiau šiandien tai turi būti modernios prekybos politikos sudedamosios dalys.

Suformuoti ES prekybos politiką Kinijos atžvilgiu nėra lengva dėl keleto priežasčių. Pirma, Kinija turi visavertę užsienio politiką, kurios sudedamoji dalis yra prekybos politika, sprendžianti verslo problemas. Tuo tarpu ES bendrai ir kiekviena jos valstybės narė tokios privilegijos neturi. Antra, prekybos derybos nevyksta vienodu greičiu Kinijoje ir ES. Daugelis Kinijos įmonių ėmėsi daug mažiau pastangų nei Europos įmonės, siekiant liberalizuoti prekybą, taip pat Kinijos spauda palyginus su ES spauda mažiau akcentuoja pasaulio naujienas. Taigi Kinijos prekybos institucijos turi didesnę laisvę manevruoti prekybos klausimais, tuo tarpu jos prekybos partnerės susiduria su sunkumais mobilizuodamos savo potencialą sprendžiant bendrų interesų problemas. Trečia, nors ir Europa išliks „mažėjančia milžine“ ateinančius 20 metų, ji vis tiek bus turtingesnė už Kiniją ir turės daugiau atsakomybės kuriant abipusius santykius su Kinija. Neužilgo Kinija turėtų pasivyti Europą. Tačiau ES šiuo metu gali būti sunku atsispirti pagundai išnaudoti trumpalaikius privalumus „kol dar nėra per vėlu“, vilkinant Kinijos kylimą. Todėl šiais neįprastais laikais Europa turėtų atsargiai nusistatyti savo tikslus ir įvertinti praradimų galimybes reikalaujant per daug.¹⁸ Tikslai privalo būti nukreipti į ilgalaikią naudą ir jų įgyvendinimui privalu pritraukti paramą iš Kinijos subjektų.

2006 m. rugsėjį ES ir Kinija pradėjo derybas, kurių metu buvo sprendžiamos problemos įtvirtintos Partnerystės ir bendradarbiavimo sutartyje. (*Partnership and Cooperation Agreement – PCA*). Remiantis šia sutartimi ES Kinijai pateikė ilgą sąrašą reikalavimų: stipresnės intelektinės

---

¹⁸ MESSERLIN, P.; WANG, J. *supra* note 9, p. 1;2

nuosavybės apsaugos, mažiau suvaržymų paslaugų, viešųjų pirkimų sektoriuose, mažesnių suvaržymų investicijoms, mažesnių netarifinių barjerų ir subsidijų, tobulesnės standartizavimo bei sertifikavimo reglamentacijos ir kt.¹⁹ Tačiau šis sąrašas yra per ilgas, kad juo remtis būtų galima PCA derybų metu. Jis taip pat neatsižvelgia į svarbiausią skirtumą tarp prekybos prekėmis ir kitų, taip vadinamų problemų „už borto“. Tokios problemos reikalauja atskiro teisinio reguliavimo, kurių įgyvendinimas atitinkamai sukels tam tikrų išlaidų, todėl ES atsargiai įvertinusi kiekvieną prašymą, pirmenybę turėtų teikti tik abiem pusėm naudingiems pokyčiams.²⁰

Mokslininkai siūlo priešingą ES politiką Kinijos atžvilgiu, nei yra priėmusi ES Komisija. Tokia politika turėtų atitikti tris sąlygas. Pirma, ji turėtų išlaikyti aiškią ekonominę kryptį. Prekybos ir bendradarbiavimo sutartyje neturi būti keliami politiniai tikslai, kitais žodžiais tariant ES prekybos derybos neturėtų apimti politinių aspektų. Antra, problemų esančių „už borto“ sprendime turėtų būti įtrauktos visos ES valstybės narės. Dabartinė ES derybų technika, kuri labiausiai priklauso nuo Komisijos yra neefektyvi ir kliudo tiek ES valstybėms narėms, tiek ES prekybos partneriams. Todėl būtina tai tobulinti, suteikiant teisę ES valstybių narių derybininkams tiesiogiai dalyvauti prekybos derybose. Galiausiai, ES turėtų derinti savo politiką Kinijos atžvilgiu su kitomis pasaulio valstybėmis. Tačiau svarbu paminėti, jog dabartinis JAV – Kinijos santykių mėgdžiojimas yra žalingas, nes Europa neturi tokių didelių politinių interesų ir priemonių kaip JAV. Komisijos lygiavimasis į JAV nėra naudingas tiek Europai, tiek pačiai JAV.²¹

Derinti savo veiksmus su kitais žaidėjais, net tik su JAV ar Japonija, bet ir su kitom vidutinio dydžio valstybėm²² (nuo Australijos iki Korėjos ir Čilės) nėra lengvas uždavinys. Tačiau faktas, jog nepaisant visų skirtumų, ES turi ir tam tikrų panašumų su Kinija, gali būti naudingas. Tiek Europa, tiek Kinija XX a. daug kentėjo dėl pilietinių karų bei brangių ekonominių ir politinių klaidų. Per ateinančius dešimtmečius jie susidurs su dar vienu sunkiu iššūkiu, siekiant subalansuoti „centrines“ ir „vietines“ galias didelėje ir nevienalytėje abiejų regionų ekonomikoje.

Naujos strategijos veiksmingumui užtikrinti ES turėtų supaprastinti komunikavimo kanalus su Kinija, pagerinti valstybių narių politikos koordinavimo būdus ir priversti ES institucijas veikti efektyviau. Taip pat svarbus plėsti savo žinias apie Kiniją finansuojant kinų kalbos, politikos bei kinų ekonomikos mokymus. ES turėtų spausti Pekiną suteikti jai didesnę priėjimą prie Kinijos valdžios aparato ir išaiškinti, jog to nepadarius ES turės sumažinti tokią pačią Kinijos pareigūnų teisę. Toks

¹⁹ MEER, M. et. al. *EU-China Trade SIA of the Negotiations of a Partnership and Cooperation Agreement between EU and China*. 2007, p. 33-47

²⁰ MESSERLIN, P.; WANG, J., *supra* note 9., p.7

²¹ *Ibid*, p.12;13

²² Vidutinių dydžių valstybių įtraukimo pagrindinis privalumas yra tas, jog šios šalys turi geriausią vidaus valdymą. Jie moka geriau ir greičiau diegti naujoves ekonomikos reguliavime. Ne tik jų patirtis būtų naudinga. Šios valstybės padėtų Kinijai sukurti tokias institucijas ir tokį teisinį reguliavimą, kuris yra būtinas tinkamai veikiančioje rinkos ekonomikoje.

prieinamumas prie Kinijos institucijų turėtų būti atliktas didžiuosiuose miestuose įkuriant ES institucijų įgaliotinių biurus.²³

Siekiant subalansuoti ekonominius santykius, kurie pasaulinės krizės metu prarado savo kryptį, pirmiausia pastangos turėtų būti skirtos šalinant barjerus Europos investuotojams Kinijoje bei skatinant Kinijos investuotojus Europoje. Šiam tikslui pasiekti abi šalys privalo atlikti teisės aktų pakeitimus, kurie būtų susiję su intelektinės nuosavybės apsauga, investicijomis, technologijomis, standartizacija, viešųjų pirkimų politika ir kt.

Svarbu paminėti, jog pokyčiai turi būti atliekami ne tik Kinijoje, o tam tikrų veiksmų turėtų imtis ir Europa. Galima teigti, jog tvirtesni abipusiai santykiai bus pasiekti, jei Komisija skirs daugiau dėmesio svarbiausiems Kinijos klausimams, tokiems kaip rinkos ekonomikos statuso suteikimas. Iš ties ES pasiūlius PPO suteikti Kinijai rinkos ekonomikos statusą mainais galėtų prašyti panaikinti tam tikrus netarifinius prekybos ir investicijų barjerus, taip pat intelektinės nuosavybės teisių apsaugos patobulinimo ir geresnės teisės apsaugos Europos įmonėms.²⁴

Nuo įstojimo į PPO Kinija ryžtingai siekia įgyti rinkos ekonomikos statusą antidempingo bylose. Įgijus šį statusą Kinijos įmonės turėtų tokią pačią teisinę padėtį kaip ir kitos PPO narės. ES pirmąjį žingsnį atliko 1998 m., kai Kinijai suteikė „rinkos ekonomikos režimą“. Režimas yra artimas rinkos ekonomikos statusui, tačiau gali būti suteikiamas tik atskiroms įmonėms, atitinkančioms griežtus kriterijus.

2003 m. Kinija pateikė oficialų prašymą suteikti jai rinkos ekonomikos statusą. Nuo to laiko ES šiuo klausimu išliko tyli, o tai didino nusivylimą Kinijoje, kurioje ši problema įgauna nacionalinės svarbos reikšmę. ES įmonės ir Komisija turėtų suprasti, jog Kinija su savo antidempingo priemonėmis gali atsakyti tuo pačiu, ypač kai didžioji dalis Kinijos importo keliauja į ES teritoriją.

ES pasiūlymas suteikti Kinijai rinkos ekonomikos statusą padėtų užmegzti nuoširdų abipusį dialogą. Šis statusas pašalintu sudėtingiausias procedūras ES antidempingo bylose prieš Kinijos įmones bei nuo 40% iki 20% sumažintų ES antidempingo muitus. Ir nors ES galėtų ginčytis, jog rinkos ekonomikos statuso suteikimas Kinijai užtikrintų tinkamesnį jos įsipareigojimų įvykdymą, vis dėl to ES būtų suteikta galimybė daugiau reikalauti iš Kinijos.²⁵

2.3 Kinijos prisijungimo prie PPO įtaka ES - Kinijos prekybiniams santykiams

PPO yra viena iš svarbiausių prekybos kontrolę vykdančių tarptautinių organizacijų. Prisijungimas prie šios organizacijos suteikia valstybėms galimybę integruotis į tarptautinę prekybos

---

²³ FOX, J.; GODEMENT, F., *supra* note 11, p.13

²⁴ MESSERLIN, P.; WANG, J., *supra* note 9, p. 6

²⁵ *Ibid.*

sistemą. Šiandien dalyvavimas PPO tapo būtinas visoms prekiaujančioms valstybėms. Ši organizacija buvo sukurta GATT pagrindu siekiant skatinti tarptautinės prekybos liberalizavimą ir prižiūrėti daugiašalių sutarčių vykdymą. Šiuo metu apie 90% pasaulio prekybos vyksta pagal PPO taisykles.

Pasak ekonomistų derybos su Kinija ir jos įstojimas į šią organizaciją buvo išbandymas visoms PPO narėms: PPO narės pirmą kartą vedė derybas su valstybe, kuri viena vertus turi didelę galią ir greitai augančią ekonomiką, tačiau kita vertus yra valdoma vienos komunistų partijos.

Kinija formalų prašymą dėl narystės GATT atnaujinimo²⁶ įteikė 1986 m., praėjus šešiams metams po Kinijos lyderio Deng Xiaoping vykdomos „atvirų durų“ politikos ir rinkos reformų. Šis Pekino sprendimas buvo pasveikintas visų GATT narių, o dėl tam tikrų politinių motyvų labiausiai buvo naudingas JAV: Šaltojo karo metu ir vyraujant bipoliniai sistemai, Kinija buvo atsvara JAV – SSRS santykiuose. Deryboms su Kinija dėl stojimo į PPO taip pat vadovavo JAV.

Tačiau PPO narių politinė motyvacija Kiniją greitai integruoti į tarptautinės prekybos sistemą išblėso po keleto esminių įvykių. Pirmą, požiūrį į Kiniją pakeitė platesni sisteminiai pokyčiai pasaulyje – Šaltojo karo ir bipolinės sistemos pabaiga. Santykiai tarp Pekino ir Vašingtono iš starteginių pasikeitė į ekonominius. Be to, Kinija tapo paskutinė svarbi socialistinė valstybė ir rodė mažai ženklų, kad nusileis Vakarų pasaulio spaudimui. Antra, 1989 m. Tiananmeno aikštės įvykiai, kurių metu buvo pažeistos žmogaus teisės ir demokratinės vertybės, palietė valstybių jautrius nacionalinius interesus. Darbo grupė vėl grįžo prie Kinijos režimo peržiūrėjimo, o visi buvę susitarimai su JAV ir EB buvo atšaukti.²⁷

Iš stagnacinio taško Kinijos narystės klausimas pajudėjo tik 1992 m. Didžiausią impulsą Kinijos – JAV deryboms davė tais pačiais metais inicijuoti trys dvišaliai susitikimai JAV. Tokia JAV iniciatyva buvo paremta grynai ekonominiais sumetimais. Aštunto dešimtmečio pabaigoje JAV prekybos deficitas su Kinija ženkliai išaugo. Kinija tapo trečia šalimi po Japonijos ir Taivano turėjusi prekybos perteklių su JAV. Tyrimai parodė, kad to priežastis buvo importo barjerai Kinijoje.²⁸ Be to, 1993 m. Tarptautinis valiutos fondas pateikė apskaičiavimus, kuriuose buvo nurodyta, jog pagal perkamosios galios paritetą Kinija yra trečioji pagal dydį ekonomika pasaulyje ir prognozuojama, jog XXI a. pradžioje ji bus stipriausia pasaulyje.²⁹ Be abejo, tokie faktai leido PPO narėms žvelgti į Kiniją ne į kaip silpną pereinamojo laikotarpio valstybę, o kaip į greitai augančią ekonominę galybę. Šalys gana pagrįstai ėmė abejoti, jog Kinija dėl savo dydžio ir svarbumo pasaulio prekyboje, nėra paprasta besivystanti valstybė, kuriai reikėtų suteikti besivystančios valstybės statusą. Taip pat sparčiai

²⁶ Kinija buvo viena iš 23 valstybių, sukūrusių GATT. Po Kinijos revoliucijos, 1950 m. nacionalinė Vyriausybė pasitraukė iš jos veiklos.

²⁷ SIRTAUTAITĖ, N. *Naujų narių priėmimas į Pasaulio prekybos organizaciją: Lietuvos, Kinijos ir Rusijos atvejai*. 2012, p. 112-115

²⁸ LIANG, W. *China's WTO Negotiation Process and its Implications*. 2002, p. 683-719

²⁹ INTERNATIONAL MONETARY FUND. *International Financial Statistics*. Washington D. C., 1993

didėjanti Kinijos prekių dalis pasaulio rinkoje PPO valstybes nares vertė vengti pereinamųjų laikotarpių tam tikrais klausimais, daryti nuolaidų, išimčių.³⁰

Taigi ekonominiai PPO šalių narių motyvai ženkliai modifikavo reikalavimus Kinijai norinčiai tapti šios organizacijos nare. Dar daugiau, Urugvajaus derybų išvakarėse JAV įteikė Kinijai naujas gaires reformoms, kurias būtina atlikti siekiant prisijungti prie GATT. Į derybų darbotvarkę, be muitų tarifų ir netarifinių barjerų prekybai mažinimo, buvo įtraukti žemės ūkio liberalizavimo ir net kai kurie paslaugų sektoriaus atvėrimo klausimai.³¹ PPO šalims blokavus Pekino rinkos atvėrimo pasiūlymą, Kinija paskelbė derybų dėl narystės GATT žlugimą. Taip antrą kartą buvo nutrauktos derybos tarp PPO ir Kinijos, tačiau šį kartą ne dėl PPO narių politinių motyvų, o dėl susikirtusių ekonominių interesų.

Įdomiausiu derybų laikotarpiu galima įvardinti atkarpą nuo 1998 m. iki dvišalių susitarimų su JAV pasirašymo. 1998 m. gegužės mėn. NATO per klaidą subombardavo Kinijos ambasadą Belgrade. Nacionalinis Kinijos suverenitetas buvo šiurkščiai pažeistas. Priešiška Kinijos reakcija dėl JAV veiksmų ir studentų demonstracijos priešais JAV ambasadą pasiekė kulminaciją. Situaciją dar labiau komplikavo tai, jog NATO sprogdinimas sutapo su „antikiniškais“ įvykiais JAV – apkaltinimu dėl nelegalios kampanijos rėmimo, skandalu dėl branduolinės technologijos šnipinėjimo, nauja kritika Kinijos žmogaus teisių klausimais. To pasekoje Kinija iškart nutraukė intensyvius santykius su JAV.³² Tarptautinės krizės akivaizdoje JAV ir Vakarų šalių tvirtos pozicijos Kinijos narystės PPO atžvilgiu tuoju subliūško. Tai greičiau buvo ne derybos, o politinių nuolaidų Kinijai darymas. Siekiant nuslopinti tarptautinę krizę, PPO šalys, pirmiausiai JAV, paaukojo savo ekonominius interesus.

Taigi po ilgo, 15 metų trukusio, derėjimosi laikotarpio 2001 m. gruodžio 11 d. Kinija tapo visateise PPO nare. Svarbu pažymėti, jog šis žingsnis atnešė daugybę pokyčių Kinijos ekonomikos gyvenime. 2000 m. Kinija buvo septinta pasaulyje pagal prekių eksportą ir aštunta pagal importą. Po 10 metų Kinija tapo eksporto lydere, o importe liko antra.

Žinoma, tokios spartus augimas sukėlė nepasitenkinimą tam tikrų partnerių. 2011 m. pabaigoje Kinijai jau buvo pateikti net 22 PPO narių skundų pareiškimai. Tai yra kelis kartus daugiau nei kitoms PPO lyderėms. Pavyzdžiui, neseniai Amerika pareiškė skundą dėl beveik 200 nuslėptų subsidijų programų. „Situacija negalėjo būti ilgiau toleruojama. Kiekvienas PPO narys privalo pranešti apie visas būsimas subsidijų programas, tačiau Kinija tylėjo daugiau nei 5 metus. Ši narė šiurkščiai pažeidinėja įsipareigojimus organizacijai“³³ - kalbėjo R. Kirk, JAV prekybos atstovas.

³⁰ ANDERSON, K.; *On the Complexities of China's WTO Accession*. 1997

³¹ FEWSMITH J.; *China and the WTO: The Politics Behind the Agreement*. 1999

³² LIANG, W., *supra* note 28, p. 683–719

³³ RAIBYTĖ, G. *Kinija ir PPO: ekonominiai ir politiniai pokyčiai*. 2012

Nepaisant nepasitenkinimo ir kitų narių kritikos, Kinijos ekonomikos augimas kur kas spartesnis negu kas galėjo pagalvoti.

Tiesa, užsienio kompanijos Kinijoje vis dar jaučiasi nepatogiai. Nors dėl narystės PPO Kinija privalėjo panaikinti daugelį apribojimų, laisvesnis ekonominis klimatas, atrodo, lieka tik teorinis. Kol kas, Amerika aktyviausiai reiškia nepasitenkinimą, tačiau kitos šalys dažnai nutyli – baiminamasi, kad bet koks stojimas prieš Kiniją gali pakenkti ateities sandoriams ir prekybai.

Svarbu paminėti, kad ES aktyviai rėmė Kinijos pastangas įstoti į PPO, teigdama, kad be Kinijos PPO negali būti laikoma pasaulinio masto organizacija. 2000 m. gegužės mėn. ES ir Kinija pasirašė dvišalį susitarimą, kuris sudarė galimybę Kinijai tapti PPO nare, ir tai įvyko kitų metų pabaigoje. ES, kaip Kinijos partnerė, siekdama padėti Kinijos vyriausybei vykdyti PPO įsipareigojimus, parengė keletą su PPO susijusių techninės pagalbos projektų.

Ir nors Kinijos tarifai žymiai sumažėjo Kinijai įstojus į PPO, tačiau ES eksportuodama vis dar susiduria su daugeliu prekybos tarifinių ir netarifinių kliūčių bei investicijų į gamybą ir paslaugas apribojimų. Stiprėja suvokimas, kad nepakankamas PPO įsipareigojimų įgyvendinimas ir patekimo į rinką kliūtys trukdo tikriems abipusiems Europos ir Kinijos prekybos santykiams. Šios prekybos kliūtys plačiau analizuojamos kitame skyriuje.

3. KINIJOS PREKYBINIAI BARJERAI TREČIOSIOMS ŠALIMS

Prisijungusi prie PPO Kinija privalėjo paklusti jos įsipareigojimams ir eliminuoti arba sumažinti prekybos barjerus. Pekinas išties padarė didelę pažangą reformuojant savo prekybos politiką, kad ši atitiktų PPO reikalavimus. Tačiau, kaip ir buvo minėta praėjusiame skyriuje daugelis PPO valstybių narių bei Kinijos rinkoje veikiančys subjektai, vykdančys komercinę veiklą dažnai susiduria su užslėptais prekybos barjeriais, kurie kiekvienais metais vien Europos įmonėms atnešą apie 20 mlrd. eurų nuostolių.

Šiame skyriuje bus apžvelgiami svarbiausi barjerai ES prekybai. Kinijos prekybos politikos analizė atliekama PPO, pasitelkiant Kinijos pereinamojo laikotarpio apžvalgos mechanizmą (*Transitional Review Mechanism – TRM*) ir prekybos politikos apžvalgos mechanizmą (*Trade Policy Review Mechanism – TPRM*). Svarbu paminėti, jog ES priešingai JAV, nėra sukūrusi specialios darbo grupės, skirtos stebėti kaip Kinija vykdo PPO įsipareigojimus, tačiau ji aktyviai naudojasi jau minėtais *TRM* ir *TPRM* mechanizmais. Kinijos prekybos barjerų monitoringas taip pat atliekamas Europos Sąjungos prekybos rūmų Kinijoje.

3.1 Tarifiniai barjerai

PPO taisyklės nedraudžia PPO narėms taikyti tarifus tarpusavio prekybai, tačiau įpareigoja neviršyti maksimalios tarifų ribos, nustatytos GATT tarifų lengvatoje.³⁴ PPO taisyklėms paklūsta ne tik tarifų dydis, bet ir jų taikymas, kuris taip pat apima produktų muitinį įvertinimą, muitinės prekių klasifikatorius bei kilmės vietos nustatymo taisykles.

Kinijai suteikus „didžiausio palankumo valstybės statusą“ (*Most Favored Nation - MFN*) tarifai buvo ženkliai sumažinti, tačiau nepaisant to, jie vis dar išliko pagrindinė Kinijos protekcionizmo forma. Vidutinis Kinijos *MFN* tarifo dydis yra 9,5% produkto vertės, o tai neviršija maksimalios tarifų ribos. Tačiau Kinijos tarifų struktūra yra kompleksinė (Kinija taiko 60 skirtingų prekių vertės nustatymo būdų, taip pat egzistuoja 52 skirtingi tarifai, kurie apskaičiuojami produktams, kitais, ne vertės nustatymo, pagrindais). Kinija tam tikrais atvejais taip pat taiko „tarpinius“ tarifus. 2010 m. Kinija padidino savo tarpinius tarifus reaktyviniams degalams bei naftos produktams, siekiant taupyti energiją.³⁵ Ji taip pat panaikino žemesnius „tarpinius“ tarifus kiaulienai, aliejui bei sojų aliejui.

³⁴ GATT sutartis, II str., 1994

³⁵ Kinija naudoja standartinius ir tarpinius tarifų dydžius. Tarpiniai tarifai yra taikomi specifiniams produktams ir laikinai pakeičia standartinius tarifus, neviršijant jų ribos.

Tarifų dydžiai varijuoja nuo 0% iki 65% žemės ūkio produktams ir nuo 0% iki 50% ne žemės ūkio produktams. Vieni iš aukščiausių tarifų yra taikomi paruoštiems maisto gaminiams, avalynei, drabužiams. Tai pat pastebimi tarifų padidėjimai chemijos pramonėje bei tekstilės sektoriuje.³⁶ Ir nors Kinija taiko aukštus tarifus, tačiau maksimalios ribos neperžengia, todėl PPO nėra jokio pagrindo taikyti Kinijai sankcijas.

Problemų kyla ir dėl tarifų kvotų (mažesniais tarifais yra apmokamas importo kiekis, neviršijantis nustatytos kvotos, tuo tarpu viršijus kvotą, importui yra taikomi padidinti tarifai). Kinijoje tarifai viršijus kvotą yra ypač dideli ir dažnai yra visiškai uždraudžiamas prekių patekimas į rinką dėl draudžiamo kiekio.³⁷ Prekybą ribojantis poveikis pasireiškia ne tik aukštais tarifais viršijus kvotą, bet ir dėl tarifų kvotos administravimo bei taikymo. Pvz., Kinijos prekybos prekėmis taisyklės reglamentuoja žemės ūkio produkcijos kvotų administravimą, konkrečias kvotų priėmimo bei nepanaudotų kvotų persikirstymo taisykles, taip pat nustato skaidrumo reikalavimą. Tačiau 2010 m. JAV prekybos atstovas pranešė, jog skaidrumo principas vis dar dažnai pažeidžiamas.³⁸ Importas pagal kvotas yra atliekamas valstybinių prekybos įmonių ir privačių įmonių, tačiau valstybinės prekybos įmonės kontroliuoja pagrindinių produktų prekybą, tokių kaip kukurūzai, cukrus, medvilnė, ryžiai.³⁹

Tuo tarpu vertinant muitinės institucijų sritį yra matyti, jog Kinija ne visiškai pilnai vykdo PPO reikalavimus. Nėra vienodos Kinijos muitinės praktikos skirtinguose postuose, taip pat skiriasi muitinės procedūros bei muitinio įvertinimo taisyklės.

3.2 Netarifiniai prekybos barjerai

2010 m. PPO Sekretoriatas pranešė, jog Kinija vis dar dažnai taiko netarifinius prekybos barjerus, tokius kaip diskriminacinė viešųjų pirkimų praktika, importo/eksporto draudimai, importo/eksporto licencijavimo reikalavimai, mokesčiai. Keletas iš šių netarifinių prekybos barjerų, svarbių ES pramonei aptariami žemiau.

---

³⁶ TRADE POLICY REVIEW BODY. *Trade Policy Review: Report by the Secretariat – China*. 2010, Section III Chart III.1

³⁷ EMERGING MARKETS GROUP & DEVELOPMENT SOLUTIONS. *Study 6: Agriculture, Study Commissioned by the European Commission*, February. 2007, p. 18

³⁸ UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. *2010 Report to Congress On China's WTO Compliance*, p. 73;75

³⁹ EMERGING MARKETS GROUP & DEVELOPMENT SOLUTIONS, *op. cit.*, p. 19

3.2.1 Kinijos viešųjų pirkimų politika

PPO nacionalinio režimo principas (importuoti produktai negali būti diskriminuojami vietinių produktų atžvilgiu) nėra taikomas viešuosiuose pirkimuose.⁴⁰ Nors ir egzistuoja daugiašalė sutartis dėl viešųjų pirkimų, ji privaloma tik ją pasirašiusioms valstybėms. Kinija 2007 m. pateikė prašymą prisijungti prie šios sutarties, tačiau jis buvo atmestas, kai sutarties narės išreiškė susirūpinimą, jog Kinija dar neatitinka visų reikalavimų ir bus nepajėgi vykdyti sutarties įsipareigojimus.

Viešųjų pirkimų įstatymas Kinijoje reikalauja, jog valstybinės institucijos pirktų tik vietinėje rinkoje pagamintas prekes (paslaugas, projektus). Tik išimtiniais atvejais, kai prekės (paslaugos, projektai) negali būti tinkamai pagaminti Kinijoje arba kai jie bus naudojami už Kinijos ribų, institucijoms leidžiama pirkti ir pagamintus užsienio valstybių įmonių.⁴¹ Tačiau nėra jokio teisės akto, kuris apibrėžtų koks produktas (paslauga, projektas) yra laikomas pagamintas vietinėje Kinijos rinkoje, o koks užsienio rinkoje.⁴² 1999 m. išleistose Vyriausybės viešųjų pirkimų taisyklėse nurodyta, jog produktas, kurio pagaminta pridėtinė vertė Kinijoje yra mažesnė nei 50%, yra laikoma užsienio valstybės produktu.⁴³ Ši nuostata dažnai taikoma ir šiandien. Taigi viešųjų pirkimų taisyklės išties trukdo užsienio įmonėms dalyvauti viešuosiuose pirkimuose, to pasekoje įmonės stengiasi apeiti viešųjų pirkimų sistemą, klesti korupcija, lengvatos tam tikriems tiekėjams bei kitos problemos.

3.2.2 Apribojimai žaliavoms

Kinija taiko eksporto apribojimus žaliavoms, pasitelkiant kvotas ir muitus. Šie eksporto apribojimai dirbtinai kelia pasaulines žaliavų kainas, kartu sumažina Kinijos vietinės produkcijos kainas, todėl Kinijos gamintojams suteikiamas didesnis pranašumas prieš užsienio konkurentus.

2004 m. sausį Kinija apribojo kokso eksportą, tai pateisindama kaip aplinkosaugos priemonę, siekiant apriboti vidaus paklausą ir gamybą. Tačiau po įvykusių diskusijų tarp Kinijos ir ES, Kinija sutiko atšaukti savo apribojimus ir reformuoti eksporto licencijavimo sistemą pagal PPO taisykles.

2009 m. Kinijos eksporto apribojimai, pasitelkiant kvotas, muitus ir kitas priemones taikomas boksitui, koksui, fluoridui, magniui, manganui, silicio karbidui, silicio metalui, fosforui, cinkui buvo užginčyti ES, JAV ir Meksikos pagal PPO taisykles. Šiam ginčui išspręsti buvo įsteigta

⁴⁰ GATT, III:8 str., 1994

⁴¹ Government Procurement Law of the People's Republic of China, 2002, 10 str.

⁴² TRADE POLICY REVIEW BODY. *Trade Policy Review: Report by the Secretariat – China*. 2010, Section III para. 65

⁴³ European Union Chamber of Commerce in China. *European Business in China Position Paper*. 2010, p. 113

ginčų kolegija, kuri 2011 m. balandžio mėnesį turėjo priimti ataskaitą, tačiau ataskaita dar iki šiol nėra pateikta.⁴⁴

Vienas iš naujausių ginčų yra Kinijos retųjų žemės išteklių ir kitų strategiškai svarbių išteklių eksporto apribojimas. Retieji žemės ištekliai susideda iš 17 skirtingų pramonėje naudojamų žaliavų, kurie yra būtini gaminant aukštųjų technologijų produktus visame pasaulyje. Kinijoje yra sutelkti apie 97% visų pasaulio retųjų žemės išteklių. Didžioji dalis tiekėjų Kinijoje, siekiant gauti didesnę rinkos dalį, mažina šių išteklių kainas. To pasekoje Vyriausybė uždėjo eksporto kvotas, kurios mažina jų eksportą ir taip prisideda prie aplinkos išsaugojimo, tačiau taip pat ir padidina eksportuojamų retųjų žemės išteklių kainas. 2011 m. pirmoje pusėje Kinija sumažino retųjų žemės išteklių eksporto kvotas 35%. Tai sukėlė didelį ES įmonių nepasitenkinimą, kurios, palyginus su Kinijos vietinėmis įmonėmis, atsidūrė nepalankioje padėtyje.⁴⁵

PPO taisyklės draudžia eksporto kvotas.⁴⁶ Tuo tarpu eksporto muitus Kinija prisijungimo prie PPO protokole įsipareigojo apriboti. Todėl retųjų žemės išteklių eksporto apribojimai galėtų būti užginčyti PPO. Tačiau reikia turėti omenyje, jog Kinija siekia pateisinti tokią savo vykdomą politiką, taikant išimtį iš bendros taisyklės, kuri leidžia imtis atitinkamų priemonių siekiant išsaugoti savo gamtos išteklius, jei šios taisyklės kartu apriboja ir vietinę gamybą bei vartojimą. Kinija teigia, jog ji patiria didžiulį spaudimą, siekdama išsaugoti savo gamtinius išteklius bei apsaugoti aplinką. Ji teigia, jog eksporto apribojimai yra taikomi ir vietinės produkcijos gamybai bei vartojimui, nustatant maksimalias gamybos ribas.⁴⁷ Jei iš tiesų taip yra ir apribojimai nesukelia savavaliavimo, nepateisinamos diskriminacijos arba užslėptos prekybos, tokiu atveju pastarieji gali būti pateisinami pagal PPO teisės aktus.

3.2.3 Subsidijos

PPO valstybių narių atlikti tyrimai patvirtino, jog Kinija taiko subsidijas.⁴⁸ ES pareiškė, jog nekyla abejonų, kad subsidijų pagalba buvo iškraipyta konkurencija, o tai labai prisidėjo ir prie spartaus Kinijos eksporto augimo pastaraisiais metais. Kinija nuo plieno importuotojos transformavosi į vieną iš didžiausių pasaulyje plieno eksportuotojų (2007 m. Kinija turėjo 20,7% pasaulinės rinkos

⁴⁴ TRADE POLICY REVIEW BODY. *Trade Policy Review: Report by the Secretariat – China*. 2010, Section III para.70

⁴⁵ PREVOST, D. et. al. *EU – China Trade Relations*. 2011, p. 42

⁴⁶ GATT, 11 str., 1994

⁴⁷ COUNCIL FOR TRADE IN GOODS. *Report of the Council for Trade in Goods on China's Transitional Review*. 2008, para 7.20

⁴⁸ Nors kai kurios subsidijos ES teisėje gali būti įvardijamos, kaip „valstybės pagalba“, tačiau pagal PPO taisykles sąvoka „subsidija“ nėra taip suprantama. Kas yra pripažįstama „subsidija“ yra išdėstyta baigtiniame Sutarties sąraše, kurią paprastai sudaro ne Vyriausybės skiriamos išlaidos, bet nauda, kurią gauna gavėjas.

dalį, o 2008 jau 37,6% pasaulinės rinkos dalį). ES teigimu šis eksporto augimas yra nulemtas ne sąžiningo konkurencinio pranašumo jos rinkoje, bet dėl įvairių subsidijų programų plieno pramonei.

Susitarimas dėl subsidijų ir kompensacinių priemonių (*The Agreement of Subsidies and Countervailing Measure – SCM*) nustato PPO valstybių narių subsidijų teikimo taisykles, kurios, draudžia prekybą iškraipančias bei galinčias sukelti neigiamą poveikį importuojančios valstybės vidaus pramonei, subsidijas. Sutartis taip pat suteikia teisę valstybėms taikyti kompensacinius muitus subsidijuotoms prekėms, jei šios patiria žalą dėl tokių prekių.

Kinija prisijungdama prie PPO, derybų metu be minėto susitarimo, sutiko dėl specialių taisyklių jai taikymo, kai valstybės narės siekia užtikrinti *SCM* vykdymą. Šios specialios taisyklės leidžia PPO valstybėms narėms identifikuoti subsidijas ir imtis atitinkamų priemonių. Valstybės gali taikyti kitus, *SCM* nenustatytus metodus, jei juos taikant bus pasiekta didesnė nauda. Žinoma, valstybės turi įvertinti šią naudą ir nepamiršti, jog Kinija neturi rinkos ekonomikos statuso. Pavyzdžiui, siekiant nustatyti ar valdžia esant tam tikrai situacijai suteikė finansinę paramą Kinijos įmonėms, PPO narės tokią situaciją gali palyginti ne Kinijos, bet užsienio rinkoje ir įvertinti paramos sąlygas ir Kinijos įmonių gautą pelną.⁴⁹

Netinkamas Kinijos įsipareigojimų, susijusių su subsidijomis vykdymas, sukelia problemų ES eksportuotojams, kurių produktai atsiduria nepalankioje konkurencinėje padėtyje. Pvz., Kinija yra linkusi pažeisti subsidijų viešumo reikalavimą. *SCM* sutarties 25 straipsnis reikalauja, jog apie visas subsidijas turi būti pranešama ne vėliau kaip iki birželio 30 d. kas dvejus metus. Tokia pareiga yra nurodyta ir prisijungimo prie PPO protokole.⁵⁰ Pirmasis Kinijos pranešimas apie subsidijas buvo 2006 m. balandį, tačiau jis buvo labai neišsamus ir apėmė laiko periodą nuo 2001 m. iki 2004 m. Tai sukėlė abejones Europos Komisijai ir susilaukė daug kritikos. Be to, Kinija nenurodė kokios institucijos suteikė subsidijas ir kokios jų formos buvo (ar tai buvo paskola ar atleidimas nuo skolos). Taip pat JAV prekybos atstovas pažymėjo, jog į pranešimą buvo įtrauktos kelios subsidijos, kurios yra uždraustos *SCM* sutarties, tačiau dėl to nebuvo imtasi jokių sankcijų. Taipogi yra žinoma, jog Kinija suteikė ir kitas uždraustas subsidijas, kurios nebuvo įtrauktos į pranešimą. Už 2005 m. – 2006 m. ir 2007 m. – 2008 m. laikotarpį pranešimai apie subsidijas taip pat buvo pateikti labai aplaidžiai.⁵¹

Kitas svarbus subsidijavimo aspektas, tai formos, kurių pavidalu yra teikiamos subsidijos. Dienraštis „*BusinessEurope*“ nustatė keletą subsidijų formų. Viena iš jų, tai Kinijos pastangos sukurti „nacionaliniu čempionus“ tiekiant finansinę paramą specifinėms įmonėms bei finansuojant eksportą. Taip pat buvo pažymėta, jog aukštųjų technologijų srityse, tokiose kaip telekomunikacijų

⁴⁹ UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. *Report to Congress On China's WTO Compliance*. 2010, p. 44

⁵⁰ Protocol of Accession of China, 10 skyrius „Subsidijos“, 2001

⁵¹ UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, *op. cit.*, p. 44

infrastruktūra yra teikiami eksporto kreditai, kas pagal Tarptautinę ekonominio bendradarbiavimo ir plėtros organizacijos (*Organisation for Economic Cooperation and Development – OECD*) taisykles yra draudžiama.⁵² Taip pat EB Prekybos apsaugos tarnyba pastebi kitas subsidijų formas pasireiškiančias mokesčių lengvatomis, atleidimu nuo mokesčių, žemės bei teisių į žemę suteikimu, žaliavų subsidijavimu, paskolų teikimu. Kai kurių valstybių „subsidija“ buvo pripažintas ir lengvatinio PVM tarifo taikymas žemės ūkio sektoriuje. Šios subsidijos skirtos konkrečiai pramonės sričiai ar sektoriui gali būti užginčytos pagal SCM sutarties taisykles, taip pat nukentėjusios valstybės turi teisę taikyti kompensacines priemones. Tačiau praktikoje dėl griežtų SCM sutarties reikalavimų valstybėms yra sudėtinga įvesti kompensacinius muitus. ES praktikoje siekiant apsaugoti prekybą dažniausiai yra pasirenkamos antidempingo priemonės, o ne kompensaciniai muitai. Iš dalies taip yra dėl to, kad valstybėms, kurios veikia rinkos ekonomikos sąlygomis yra sunku palyginti subsidijų pobūdį, kurios yra teikiamos ne rinkos ekonomikos valstybės įmonėms. Tačiau visgi 2011 m. gegužę Europos Komisija įvedė kompensacinius muitus (taip pat ir antidempingo muitus) iš Kinijos importuojamam popieriui.⁵³ Tai buvo vienas iš nedaugelio pavyzdžių, kai Europa naudojo šias prekybos apsaugos priemones.

Kaip jau buvo minėta SCM sutartyje yra nurodytos draudžiamos subsidijos. Uždraustos subsidijos yra tokios, kurios gali iškraipyti sąžiningą prekybą. Paprastai, tai yra importo pakaitalų subsidijos, kurios skatina pirkėjus vartoti vietinės gamybos, o ne importuotas prekes, ir eksporto subsidijos, skiriamos eksportuojamoms prekėms. Ir nors importo pakaitalų ir eksporto subsidijos yra draudžiamos, tačiau subsidijos veiklai yra pateisinamos pagal SCM sutartį, jei jos nesukelia neigiamų padarinių PPO valstybėms narėms.⁵⁴ Prisijungimo prie PPO protokole, Kinija įsipareigojo panaikinti visas draudžiamų subsidijų skyrimo programas. Tačiau matyti, jog Kinija šio įsipareigojimo tinkamai nevykdo.

Viena iš draudžiamų subsidijų formų buvo Kinijoje veikiantis specialusis fondas vėjo jėgainių gamybai. Šioje programoje yra numatyta parama gamintojams, kurie vėjo jėgainių gamyboje naudoja Kinijoje pagamintas detales ir įrangą. JAV dėl šios subsidijos kreipėsi į PPO ginčų sprendimų komisiją. 2011 m. sausio 12 d. prie JAV prisijungė ir ES. 2011 m. birželio 7 d. JAV prekybos atstovas R. Kirk pranešė, jog Kinija sutiko nebeteikti subsidijų vėjo jėgainių gamybos įmonėms.⁵⁵

---

⁵² BUSINESS EUROPE. *WTO Trade Policy Review of China*. 2011

⁵³ PREVOST, D. et. al., *supra* note 45, p. 46

⁵⁴ SCM Agreement, 3.1 (a) ir (b) str.

⁵⁵ USA Today. *US: China ends wind power subsidy program*. 2011

3.2.4 Antidempinginės priemonės

PPO valstybės narės kovodamos su Kinijos produktų dempinginėmis kainomis dažnai taiko antidempingo priemones. Tačiau yra pastebima, kad pati Kinija vis dažniau taiko šią priemonę prieš PPO narių importuojamą produkciją. Kinijos didėjanti antidempingo politika gali labai pakenkti ES eksportui tų prekių, kurios konkuruoja su Kinijos viduje esančiomis ir dėl minėtų priemonių taikymo apsaugotomis prekėmis. ES išreiškė susirūpinimą dėl savavališkų antidempingo tyrimų ir reikalauja skaidrumo jų procese. Skaidrumo trūkumas išties matyti, ypač po Kinijos Prekybos ministerijos nepavykusio bandymo reikalauti iš Kinijos įmonių atsiliepimų ir nuomonių, tam kad suinteresuotos šalys galėtų tinkamai apginti savo interesus antidempingo tyrimų metu. Be to, Kinijos Prekybos ministerija privalėtų pateikti išsamesnę informaciją bei faktus dėl dempingo buvimo ir suteikti daugiau laiko priešingai pusei parengti paneigimą.

Kinijos antidempingo procedūrų reformacija yra būtina, nes privalu užtikrinti kiekvienos valstybės teisę į sąžiningą procesą bei Antidempingo sutarties tinkamą vykdymą. 2010 m. gegužės 7 d. ES inicijavo ginčą PPO prieš Kinijos laikinuosius antidempingo muitus, taikomus geležies ir plieno detalėms, pagamintoms ES ir importuotiems į Kiniją. Kinija ėmėsi šių priemonių po to, kai ES uždėjo antidempingo muitus toms pačioms prekėms pagamintoms Kinijoje ir eksportuotiems į ES.⁵⁶ Pagal ES pranešimą (2009 m.), Kinijos Prekybos ministerijos nustatytos laikinosios antidempingo priemonės yra nesuderinamos su kai kuriomis Antidempingo bei GATT sutarčių nuostatomis. ES taip pat užginčijo Kinijos Antidempingo reglamentą, kurio nuostata teigia, jog „jei valstybė (regionas) įveda diskriminacines antidempingo priemones Kinijos eksportuojamoms prekėms, Kinija turi teisę imtis atsakomų veiksmų prieš šią valstybę (regioną)“.⁵⁷ Tokie vienašaliai veiksmai yra diskutuoti ir dažnai pripažįstami pažeidžiantys PPO taisykles. Taigi toks netinkamas Kinijos Antidempingo sutarties vykdymas gali sukelti dar daugiau ginčų tarp jos ir ES.

3.2.5 Importo licencijos

Visi į Kiniją importuojami produktai privalo gauti importo licenciją. Dauguma žemės ūkio produktų (33 produktų rūšys) priklauso automatiškam importo licencijavimui, skirtam stebėti prekių

---

⁵⁷ China's Anti-Dumping Regulation, 56 str. 2004

importą. Tačiau keletai žemės ūkio produktų (5 produktų rūšys) yra taikomas neautomatinis importo licencijų režimas. Licencijavimo procedūra yra ilga (trunka nuo 2 savaičių iki 4 mėnesių), todėl tai gali būti įvardijama kaip viena iš kliūčių eksportuotojams. Eksportuotojai turi galimybę naudotis registruotomis užsienio prekybos operatoriaus paslaugomis, kurie pagreitintų prekių muitinį bei karantininį patikrinimą, bet tai eksportuotojams sukelia papildomų išlaidų.⁵⁸

3.2.6 Pridėtinės vertės mokestis

Pridėtinės vertės mokestis yra vienas iš svarbiausių Kinijos pajamų šaltinių. Nors PVM yra nustatytas tiek vidaus produktams, tiek importui, tačiau jo taikymo sistemos sudėtingumas gali būti pripažintas kaip kliūtis prekybai. Pvz., neperdirbtai žemės ūkio produkcijai yra taikomas 13% PVM, tuo tarpu perdirbtai – 17% PVM. Vieni PVM tarifai taikomi smulkiąjam verslui, kiti – didmenininkams. Be to, PVM yra skirtingai skaičiuojamas vietinėms bei importuojamoms prekėms. Importuojamoms prekėms yra taikomas PVM lygiavertis CIF kainai (prekės kaina, draudimo ir gabenimo išlaidos), be to yra taikomi importo muitai ir kiti vidaus mokesčiai, kurie yra padauginti iš PVM normos. Tai gali lemti daug didesnę PVM mokestį importuotojams.

Be viso to, tam tikri produktai yra atleidžiami nuo 13% PVM, nors atsižvelgiant į taisyklės toks mokestis jiems turėtų būti taikomas. Pvz., žemės ūkio produktai užauginti ir parduoti ūkininkų Kinijoje (pvz., kviečiai, medvilnė, kukurūzai) yra atleidžiami nuo PVM, taip pat ir žemės ūkio sąnaudoms (trašoms, įrangai, sėkloms, pesticidams ir kt.) nėra taikomas šis mokestis. Tačiau kai bent vienas iš šių produktų yra importuojamas, jam yra taikomas 13% PVM.⁵⁹ Tai gali būti įvardijama kaip nacionalinio režimo principo, įtvirtinto GATT pažeidimu, nes vietinei produkcijai sudaromos palankesnės sąlygos, nei importuojamai.

Kinijos valdžia taip pat naudoja pasirinktinį atleidimą nuo PVM mokesčio, kaip būdą paveikti importo sprendimus. Pavyzdžiui, 1999 m. Kinija panaikino PVM lengvatas grūdų importuotojams, siekdama sumažinti jau ir taip didelę grūdų pasiūlą. To pasekoje importuojamų grūdų kainos padidėjo, o tai pagerino vietinių grūdų augintojų konkurencinę padėtį.⁶⁰

---

⁵⁸ EMERGING MARKETS GROUP & DEVELOPMENT SOLUTIONS, *supra* note 37, p. 19

⁵⁹ COMMITTEE ON SUBSIDIES AND COUNTERVAILING MEASURES. *Transitional Review Mechanism pursuant to Section 18 of the Protocol on the Accession of the People's Republic of China: Questions from the United States to China*. 2008, para. 9

⁶⁰ EMERGING MARKETS GROUP & DEVELOPMENT SOLUTIONS, *op. cit.*, p. 23

3.3 Techniniai prekybos barjerai

Privalomi techniniai reikalavimai, standartai, produkcijos atitikties reikalavimams bei standartams įvertinimo tvarka, sertifikavimas gali sukelti dideles prekybos kliūtis. Dėl šios priežasties PPO Prekybos techninių barjerų sutartis (*Agreement on Technical Barriers on Trade - TBT*) reglamentuoja šias priemones. Yra nustatyta keletas atvejų, kai techniniai prekybos barjerai Kinijoje pažeidė šios sutarties nuostatas.

3.3.1 Taisyklių ir standartų harmonizavimas

TBT sutarties nuostatos skirtos sumažinti prekybą ribojantį poveikį, kurį sukelia skirtingi techniniai reikalavimai atskirose valstybių rinkose. Sutartis įgalioja suvienodinti techninius reikalavimus ir standartus iki tarptautinių standartų, nebent toks suvienodinimas būtų neveiksmingas ir netinkamas siekiant teisėtų tikslų.⁶¹ Europos Komisija džiaugiasi Kinijos įsipareigojimu ir aktyviu dalyvavimu įvedant tarptautinius techninius reglamentus ir standartus vietoj jos vietinių standartų. Tačiau Kinija neseniai įvedė keletą nacionalinių privalomų techninių reikalavimų įvairiose srityse, nepaisant to, kad jau buvo paruošti atitinkami tarptautiniai standartai. Pasiteisinimo dėl tokio nukrypimo nuo tarptautinių standartų Kinija nepateikė. Vienas iš tokių techninių reikalavimų pavyzdžių yra Kinijos didžiausiai leistina sieros dioksido koncentracija vyno gėrimuose.⁶² Šis reikalavimas ne kartą buvo minimas Europos Komisijos TBT komitete. Kitas pavyzdys, informacijų ir komunikacijų technologijų srityje, kur Kinija yra linkusi naudoti savo standartus ir savo prekes paversti unikaliomis.⁶³ „*BussinessEurope*“ taip pat praneša, jog automobilių sektoriuje, Kinija, nors ir priklauso *Pasaulio forumui transporto priemonių reikalavimams suderinti* ir yra pasirašiusi sutartis 1958 m. bei 1998 m., tačiau vis tiek be pasiteisinimo naudoja savo standartus.⁶⁴ Jeigu būtų įrodyta, kad egzistuojantys tarptautiniai standartai yra veiksmingi ir tinkami teisėtiems Kinijos tikslams pasiekti, galima būtų pripažinti, jog Kinija pažeidžia TBT sutarties nuostatas.

---

⁶¹ TBT Agreement, 2.4, 5.4 str.

⁶² COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE. *China's Transitional Review Mechanism: Communication from the European Communities*. 2009, para. 18

⁶³ *Ibid*, para. 24

⁶⁴ BUSINESS EUROPE. *WTO Trade Policy Review of China*. 2011, para.3

3.3.2 Skaidrumo trūkumas

Skaidrumo trūkumas techninių reglamentų, standartų bei atitikties srityje sukelia daug prekybos kliūčių eksportuotojams. TBT sutartis įpareigoja valstybes pranešti apie visus techninių reglamentų, standartų, atitikties įvertinimo procedūrų projektus ir suteikti pakankamai laiko valstybėms, kurios gali būti paveiktos, pateikti savo nuomonę. Taip pat reikalaujama, jog valstybės kiek galima greičiau praneštų apie priimtus naujus reikalavimus, kad suinteresuoti asmenys galėtų su jais susipažinti.⁶⁵

Kinija stengiasi ištaisyti savo klaidas ir nepažeisi sutarties skaidrumo reikalavimų, tačiau Europos Komisija reikalauja pateikti pastabas dėl tam tikrų teisės aktų svarbiausiose sektoriuose, nes pasak ES, Kinija šioje srityje yra vis dar nenuspėjama. EK paprašė Kinijos, kad ši nuosekliai kreiptųsi į visuomenę dėl naujų teisės aktų projektų konsultacijų ir kitų priemonių, kurios gali turėti reikšmingą poveikį prekybai. Taip pat Kinija turėtų nuolat teikti pastabas dėl šių projektų ir suteikti pagrįstą laiko tarpą suinteresuotiems asmenims apsvarstyti pasiūlymus ir pareikšti savo nuomonę. Taip pat prisijungimo prie PPO protokolo, Kinija įsipareigojo išleisti oficialų leidinį, kuriame turi būti paskelbti visi teisės aktai bei kitos priemonės galinčios paveikti prekybą.⁶⁶

Šie skaidrumo reikalavimų pažeidimai gali turėti įtakos Europos eksportuotojams, jei iš jų bus atimta galimybė pateikti savo pasiūlymus ir nuomonę dėl techninių reglamentų, kurie gali paveikti jų eksportą, taip pat jiems gali būti sudaromos kliūtys įvežti savo prekes į Kinijos rinką dėl neaiškumo ir nežinojimo kokius standartus įmonės turėtų taikyti.

3.3.3 Kinijos privalomoji sertifikavimo sistema

TBT sutartis draudžia diskriminaciją ir įpareigoja valstybes užtikrinti, kad techniniai reglamentai, standartai ir atitikties įvertinimo procedūros nebūtų taikomos taip, kad galėtų sukurti nereikalingas prekybos kliūtis. Šios priemonės negali varžyti prekybos daugiau, negu reikia teisėtiems tikslams pasiekti, atsižvelgiant į tai, kokią riziką tikslų neįgyvendinimas galėtų sukelti.⁶⁷

Vienas iš techninių barjerų prekybai, sukeliantis daug problemų įgyvendinant TBT sutartį, yra Kinijos privalomoji sertifikavimo sistema, priimta 2003 m. rugpjūčio 1 d. ir pakeitusi ankstesnę sertifikavimo sistemą, taikytą vidaus ir importuojamiems produktams. Ši sertifikavimo sistema yra privaloma 22-iems skirtingų kategorijų produktams, įskaitant medicininę įrangą, buitinę techniką,

---

⁶⁵TBT Agreement, 2.11, 5.8 str.

⁶⁶ COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE, *supra* note 62, para. 1

⁶⁷ TBT Agreement, 2.2, 5.1.2 str.

automobilių dalis, informacines technologijas ir elektronikos prietaisus.⁶⁸ Ji taip pat susilaukė neigiamo Europos požiūrio.

2008 m. birželį Kinija TBT komitetui pateikė privalomojo produktų sertifikavimo pakeitimo projektą. EK tai įvertino kaip palankų žingsnį. 2009 m. buvo pradėtas supaprastinimo procesas, siekiant sumažinti sertifikavimo administracines išlaidas, taip pat Kinija sumažino privalomų patikrinti ir sertifikuoti produkto komponentų skaičių prieš pateikiant galutinį produktą į rinką. EK paskatino Kiniją toliau imtis tokių veiksmų ir užtikrinti privalomosios sertifikavimo sistemos skaidrumą bei mažinti našta ekonominių operacijų vykdytojams.⁶⁹

Europos Komisija taip pat išreiškė susirūpinimą, kad privalomoji sertifikavimo sistema vis dažniau taikoma skirtingiems sektoriams. Šio sertifikavimo tikslai yra apsaugoti žmonių sveikatą ir saugumą, gyvūnų gyvybę, aplinką ir užtikrinti visuomenės saugumą, tačiau EK teigimu jie riboja prekybą, sukelia daug išlaidų importuotojams ir yra neproporcingi minėtiems tikslams pasiekti.⁷⁰ Pavyzdžiui, reikalavimas atskirai sertifikuoti tam tikrus produktus, jei skiriasi jų dizainas ar sudedamųjų dalių struktūra. Šis reikalavimas išties sukelia daug išlaidų Europos gamintojams. EK nesutinka, jog turi būti atliekamas išsamus trečiosios šalies testavimas ir auditas visiems į reguliavimo sritį patenkantiems produktams, neatsižvelgiant į jų rizikingumo lygį sveikatai ir saugumui.⁷¹ Taip pat privalomos sertifikavimo sistemos testavimas dažnai dubliuojasi su atliktais tarptautinių standartų testavimais. Šią problemą apsunkina tai, jog tam tikruose sektoriuose egzistuoja keletas testavimo institucijų, kurios taiko praktiškai vienodus standartus, todėl dažnai neišvengiama dvigubo ar trigubo sertifikavimo. Be to, testavimas užsienyje savaime sukelia daugiau išlaidų ir atitolina prekių patekimą į rinką.⁷² EK pasiūlė Kinijai reformuoti šią sistemą, siekiant išvengti nereikalingų prekybos kliūčių. Ji pasiūlė Kinijai nustatyti reikalavimus sertifikavimui, atsižvelgiant į galimą produkto riziką ir nustatyti supaprastintas procedūras mažesnės rizikos gaminiams.⁷³

Kinijai neįvykdžius šių reikalavimų, kai kurie privalomos sertifikavimo sistemos nuostatos galėtų būti užginčytos, nes jos neatitinka TBT sutarties. Taip pat dubliuoti sertifikavimo reikalavimai riboja prekybą daugiau, nei yra būtina.

---

⁶⁸ PREVOST, D. et. al. *EU – supra* note 45, p. 49

⁶⁹ COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE, *supra* note 62, para. 4

⁷⁰ COMMITTEE ON MARKET ACCESS. *China's Transitional Review Mechanism; Communication from the European Communities*, 2009, para 2.2

⁷¹ COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE, *op. cit.*, para. 7

⁷² EUROPEAN UNION CHAMBER OF COMMERCE IN CHINA, *European Business in China Position Paper*. 2010, p.14.

⁷³ COMMITTEE ON MARKET ACCESS, *op. cit.*, para. 2.3

3.3.4 Savanoriški standartai, kurie tapo privalomais be jokio įspėjimo

EK stipriai kritikuoja Kinijos savanoriškus standartus, kurie palaipsniui tapo privalomais, įtraukiant juo į atitikties įvertinimo procedūras. Šiuo metu Kinijoje veikia 62 institucijos, turinčios teisę nustatyti standartus ir dauguma jų tampa privalomais. Šiuo metu privalomų standartų Kinijoje yra daugiau nei 3000. Ir iš ties nėra duodamas joks įspėjimas, kai savanoriškas standartas virsta privalomu. Susirūpinimą dėl šios problemos iškėlė ir ES Prekybos rūmai Kinijoje. Vienas iš pavyzdžių, tai 2006 m. priimtas mobiliųjų telefonų pakrovėjų standartas, kuris iš pradžių buvo savanoriškas, tačiau 2007 m. tapo privalomu visiems mobiliesiems telefonams ir jų pakrovėjams pagamintiems Kinijoje. Įmonės dėl šio standarto privalomumo nebuvo perspėtos⁷⁴, o tai išties pažeidžia TBT sutarties skaidrumo principą.

3.3.5 Techniniai reikalavimai tekstilės gaminiams

Yra keletas techninių barjerų prekiaujant tekstilės gaminiiais Kinijoje, kurie taipogi kelia ES susirūpinimą. EK paprašė Kinijos, kad ši tikslindama ar kurdama naujus tekstilės standartus nenukryptų nuo tarptautinių ISO standartų,⁷⁵ nes nepagrįstas pastarųjų nepaisymas pažeidžia taisyklių harmonizavimo principą.

Kita problema, privalomi taikyti kokybės standartai tekstilės gaminiams (pvz., spalvos ryškumo lygis). EK teigia, jog tokie klausimai turi būti palikti gamintojams ir valstybė neturėtų į tai kištis.⁷⁶ Pagal TBT sutartį techniniai reikalavimai turi būti taikomi tik siekiant teisėtų tikslų. Kadangi nėra pateiktas šių tikslų sąrašas, Kinija turėtų įrodyti, jog tokie reikalavimai yra būtini ir pateisinami.

Kinijoje taip pat išsamiai yra atliekamos importuotų tekstilės gaminių, avalynės patikros. EK teigia, jog pakaktų atlikti tik atsitiktinius tikrinimus. Be to Kinija turėtų pripažinti tiekėjų turimas ES atliktas atitikties deklaracijas.⁷⁷ TBT sutartyje įtvirtinta nuostata, teigianti, jog atitikties procedūros turi būti ribojamos ir atliekamos tik esant būtinybei, atsižvelgiant į galimas neatitikimo standartams pasekmes.

3.4 Sanitarinės ir fitosanitarinės priemonės

Sanitarinės ir fitosanitarinės priemonės saugo žmonių, gyvūnų ir augalų sveikatą ir yra reguliuojami atskiros PPO sutarties dėl sanitarinių ir fitosanitarinių priemonių taikymo (*Agreement on*

⁷⁴COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE, *supra* note 62, para. 21

⁷⁵*Ibid*, para. 32

⁷⁶*Ibid*, para. 33

⁷⁷*Ibid*, para. 34

the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures – SPS sutartis). Sutartis siekia liberalizuoti prekybą žemės ūkio ir maisto gaminiais, įpareigojant valstybes pranešti apie galimą pavojų maisto kokybei, augalų, gyvūnų ligas.

Išaugus visuomenės susirūpinimui dėl sveiko ir saugaus maisto, Kinija ėmėsi priemonių pagerinti savo maisto produktų kokybę ir saugumą. Ir nors ES Prekybos rūmai Kinijoje pasveikino šį žingsnį, tačiau taip pat išreiškė susirūpinimą dėl tam tikrų aspektų šioje srityje. Europos gamintojai teigia, kad yra ribojamas jų maisto produktų patekimas į Kinijos rinką, bei tam tikros priemonės neatitinka SPS sutarties nuostatų.

3.4.1 Harmonizavimas

SPS sutartis įpareigoja valstybes suderinti savo SPS reikalavimus su tarptautiniais standartais, skirtais užtikrinti saugų maistą, apsaugoti gyvūnų bei augalų sveikatą. Jei valstybės nusprendžia taikyti griežtesnes nei tarptautines priemones, toks jų pasirinkimas turi būti moksliskai pagrįstas.⁷⁸ EK nurodė, jog Kinijos priemonės, skirtos valdyti paukščių gripo, kempinligės virusų riziką neatitinka tarptautinių standartų. Pavyzdžiui, Pasaulinė gyvūnų sveikatos organizacija pateikė sąrašą galvijų produktų, kuriais galima saugiau prekiauti, taip pat visas ES valstybes nare suskirstė į dvi grupes, kaip turinčias „valdomą riziką“ arba „nereikšmingą riziką“. Nepaisant to, Kinija dažnai uždraudžia jautienos ir kitų galvijų produktų importą iš ES ir nepateikia jokie pagrįsto paaiškinimo dėl šio draudimo, o tai pažeidžia SPS sutarties nuostatas. Be to ES Prekybos rūmai Kinijoje pažymėjo, jog Kinijos higienos standartai dėl neleistinų naudoti maisto priedų įtraukia mažiau negu pusę tinkamų naudoti priedų, patvirtintų tarptautinių institucijų,⁷⁹ o tai sukelia nepagrįstas prekybos kliūtis ES eksportuotojams.

3.4.2 Pernelyg dideli prekybos suvaržymai

2009 m. birželio 1 d. Kinija priėmė naują Maisto saugos įstatymą ir šio įstatymo įgyvendinimo taisykles. Tačiau apie šiuos teisės aktus nebuvo iš anksto paskelbta ir taip buvo pažeistas skaidrumo principas. Taip pat nebuvo suteiktas joks adaptacijos periodas įmonėms, kaip to reikalauja SPS sutartis.⁸⁰

---

⁷⁸SPS Agreement, 3.3, 5.1 str.

⁷⁹EUROPEAN UNION CHAMBER OF COMMERCE IN CHINA. *European Business in China Position Paper*. 2010, p.168

⁸⁰SPS Agreement, 2.2, 5.6 str.

Viena iš labiausiai prekybą ribojančių priemonių, su kuria susiduria maisto eksportuotojai yra karantino patikros leidimas, kuris būtinas dar prieš eksportuojant prekes į Kiniją.⁸¹ Valstybinė Kinijos kokybės priežiūros administracija turi teisę panaikinti karantino patikros leidimą be įspėjimo ar be paaiškinamos priežasties, todėl eksportuotojai dažnai susiduria su nuspėjamumo principo pažeidimu. Be to, pavėluotai suteiktas leidimas sukelia daug papildomų išlaidų prekių importuotojams, prekės negavusios leidimo turi stovėti uoste, negali būti iškrautos ir atiduotos pirkėjams. Šis leidimas taip pat suteikiamas ribotam laikotarpiui (paprastai nuo trijų iki šešių mėnesių), todėl prekės turi būti iškraunamos, transportuojamos ir parduodamos labai operatyviai, kad nepasibaigtų leidimo terminas.⁸²

Kita Kinijos SPS priemonė, varžanti prekybą labiau negu būtina, tai mielių koncentracijos kiekio sūriuose apribojimas iki 50 ksv/g. Rinkos turinčios ilgą sūrio vartojimo istorija, teigia, jog mielių koncentracijos kiekis sūryje neturi įtakos jo vartojimo saugumui, todėl riboti jos nereikia.⁸³

Taip pat Kinija įtvirtino „visiško netoleravimo“ standartą maisto patogenams salmonelai ir listeriozei, kurio dėka keleto mėsos bei paukštienos rūšių importas į Kiniją buvo visiškai uždraustas. Šis standartas gali būti vertinamas kaip pernelyg prekybą ribojantis, nes daugeliu atveju nulinė tolerancija yra nepasiekiamą, tam tikras patogenų lygis yra neišvengiamas ir nekelia pavojaus vartotojams.⁸⁴

3.5 Kiti diskriminacijos atvejai

3.5.1 „Vietos inovacijų“ iniciatyva

Europos įmonės nori nediskriminacinio priėjimo prie Kinijos rinkos. Tačiau reglamentų gausa Kinijoje ne visada užsienio įmonėms nustato tokias pačias sąlygas kaip vietinėms. Kai kuriais atvejais diskriminacija yra labai aiškiai matyti, pvz., 2009 m. iniciatyva „Pirk kinišką“.⁸⁵

Vienas itin prieštaringas diskriminacijos pavyzdys „Vietos inovacijų“ iniciatyva. Tai yra plačios apimties Vyriausybės kampanija, kurios tikslai – sumažinti Kinijos priklausomybę nuo užsienio technologijų ir sustiprinti jos ekonomiką bei nacionalinį saugumą, paverčiant Kiniją pasaulio technologijų lydere 2050 metais. 2009 m. lapkritį trys valdžios institucijos išleido Nacionalinės vietos inovacijų įgyvendinimo taisyklės, kurios suteikė viešųjų pirkimų lengvatas prekėms, kurios: pagamintos Kinijos įmonių; turi Kinijos įmonės prekės ženklą; yra novatoriškos ir konkurencingos pasaulinėje rinkoje; atitinka Kinijos techninius standartus. Tokios lengvatos Kinijos prekėms, atbaido užsienio investuotojus kurti ir parduoti inovacijas šioje rinkoje. ES prekybos rūmų Kinijoje bei Mokslo

⁸¹ UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, *2010 Report to Congress On China's WTO Compliance*, p. 81

⁸² *Ibid*, 82

⁸³ EUROPEAN UNION CHAMBER OF COMMERCE IN CHINA, *supra* note 72, p. 170

⁸⁴ UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE, *supra* note 81, p. 79

⁸⁵ EUROPEAN UNION CHAMBER OF COMMERCE IN CHINA, *op. cit.*, p. 12

ir technologijų ministerijos diskusijų metu buvo atskleista, kad tokia užsienio įmonių diskriminacija buvo netyčinė.⁸⁶ Šios politikos peržiūra Mokslo ir technologijų ministerijos buvo atlikta 2010 m. balandį. Jos metu buvo atlikti tam tikri pakeitimai, kurie sušvelnino reikalavimus ir suteikė užsienio įmonėms teisę į minėtas lengvatas, jei pastarųjų gaminiai atitinka reikalavimus ir gauna kompetentingų institucijų išduotas licencijas. Tačiau šių pakeitimų įgyvendinimas vis dar išlieka abejotinas.⁸⁷

---

⁸⁶ *Ibid.*

⁸⁷ US CONGRESSIONAL EXECUTIVE COMMITTEE ON CHINA. *Annual Report*. 2010, p. 39-41

4. LIETUVOS IR KINIJOS PREKYBINIŲ SANTYKIŲ RAIDA

4.1 Lietuvos – Kinijos prekybos tendencijos

Bendradarbiavimas su Kinija yra svarbus Lietuvos ekonomikos faktorius. Lietuvos ir Kinijos ryšiai dar nėra labai stiprūs, galima teigti, jog pastarieji yra kūrimosi stadijoje ir visos galimybės dar tikrai nėra išnaudotos. Tačiau nepaisant to, ekonominis bendradarbiavimas tarp šių regionų stiprėja: Lietuvos eksportas į Kiniją kasmet didėja, verslininkai daugiau investuoja Kinijoje, taip pat didėja ir Kinijos prekybininkų susidomėjimas Lietuvos rinka.

Kinijos Liaudies Respublikos ambasados ekonomikos ir verslo patarėjo Liu Mingguo teigimu, kinai žino apie Lietuvą ir ja domisi. Tai patvirtina ne tik gausūs įvairių delegacijų vizitai, bet ir gana didelės dvišalės prekybos apimtys. Pasak L. Mingguo „*Lietuva priklauso regionui, kuris yra svarbus Kinijai, todėl siekiama stiprinti ryšius. Nors Lietuva yra palyginti maža šalis, matau didžiulį potencialą bendradarbiauti ekonomikos ir prekybos srityse. Žinoma, negalime lyginti Lietuvos ir Kinijos nei pagal dydį, nei pagal gyventojų skaičių, tačiau reikia koncentruotis į ryšį, kurį galime užmegzti. Šiuo metu mūsų prekybos santykiai plėtojami labai gerai. Pernai prekybos tarp mūsų šalių apimtys pasiekė 1,4 milijardo JAV dolerių. Stiprėja ir bendravimas, abiejose šalyse vis dažniau lankosi viena kitos delegacijos. Vis daugiau įmonių tiek Kinijoje, tiek Lietuvoje domisi įvairiomis galimybėmis.*“⁸⁸

Patarėjas pastebi, kad lietuviški produktai dar nėra labai pastebimi Kinijos rinkoje, tačiau lietuviai turi kelias produktų grupes, kurios gali būti paklausios. Tai pirmiausia žemės ūkio produktai, tokie kaip medus, įvairūs pieno gaminiai. Todėl Lietuvos verslininkai gali megzti tvirtus prekybos ryšius Kinijoje. L. Migguo teigia, kad Lietuvių investicijos visada yra sveikintinos ir Kinija visada pasirengusi padėti užmegzti eksporto ryšius. „*Tikimės, kad vis daugiau Lietuvos bendrovių pasiseks Kinijoje. Tai jau pavyko kelioms kompanijoms. Pavyzdžiui, į Kinijos rinką gana sėkmingai eksportuojama „Švyturio alus“. Be jau minėtų produktų, norėčiau išskirti Lietuvos auksą – gintarą. Kiek žinau, kinai, kurie į Lietuvą atvyksta kaip turistai ar verslo reikalais, mėgsta parsivežti lauktuvių būtent gintaro dirbinių. Taigi Kinijoje būtų paranku Baltijos regioną pristatyti gintaro gaminiiais. Matau perspektyvų ir lietuviškiems baldams, taip pat lietuviškai girai.*“ – teigia L. Migguo.⁸⁹

Statistikos departamento duomenimis 2011 m. Lietuvos ir Kinijos prekybos apyvarta buvo 1758,44 mln. litų (509,69 mln. eurų) ir, lyginant su 2010 m., padidėjo 11,15 proc. Pagal prekybos

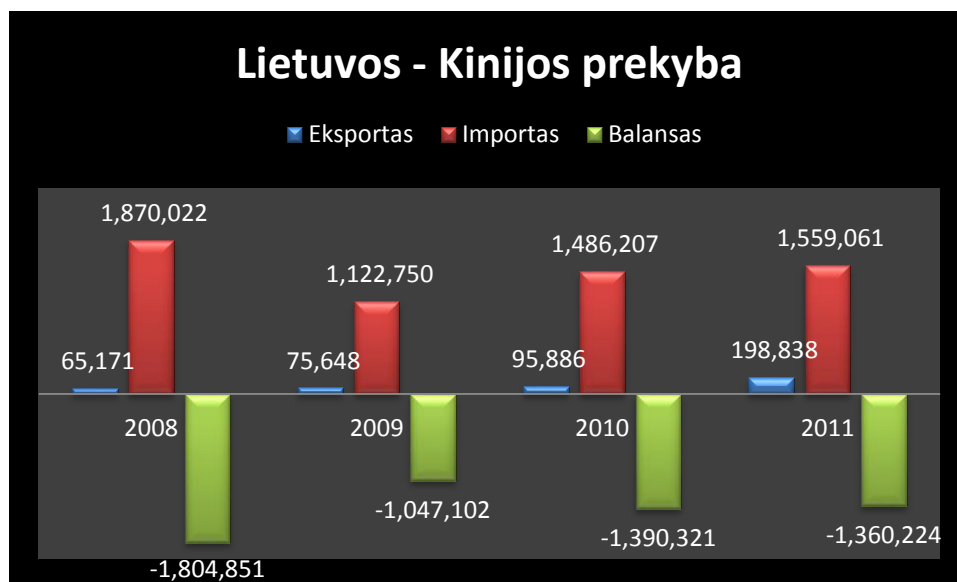
⁸⁸ SABALIAUSKAS, P. Kaip pradėti verslą Kinijoje? 2012

⁸⁹ *Ibid.*

apyvartą Kinija užima 17 vietą. Lietuvos prekybos balansas su Kinija buvo neigiamas ir sudarė -1359,66 mln. litų (-394,11 mln. eurų).

2011 m. Lietuvos eksportas į Kiniją sudarė 199,39 mln. litų (57,79 mln. eurų) ir, lyginant su 2010 m., išaugo 2 kartus. Lietuvos eksportas į Kiniją sudarė 0,29 bendro Lietuvos eksporto.

9 pav. Lietuvos – Kinijos prekyba. 2008 m. – 2011 m. (tūkst. lt)

Šaltinis: Statistikos departamentas

2011 m. Lietuvos importas iš Kinijos siekė 1559,05 mln. litų (451,9 mln. eurų) ir, lyginant su 2010 m., padidėjo beveik 5 proc. Lietuvos importas iš Kinijos sudarė beveik 2 proc. bendro Lietuvos importo (9 pav.). Daugiausiai importuojamų ir eksportuojamų prekių sąrašas pateiktas Priede II ir Priede III.

Glaudesnį regionų bendradarbiavimą palaiko specialiai sukurtos nepelno siekiančios organizacijos kaip Lietuvos – Kinijos prekybos asociacija, Lietuvos ir Kinijos forumas, Lietuvos Respublikos ambasada Pekine. Tikėtina, kad šios organizacijos ateityje padės Lietuvos verslininkams aktyviau plėtoti tiesioginius prekybinius mainus, mažinti didelį Lietuvos - Kinijos prekybos disbalansą.

Svarbu paminėti ir įvairius projektus, skirtus sustiprinti Lietuvos įmonių konkurencines galimybes Kinijos rinkoje. Pavyzdžiui, Kinijos importuojamų produktų populiarinimo projektas (žr. <http://www.oncn.org/En/Procur.Asp?ID=21>). Lietuvos ekonominės plėtros agentūra prisidėjo prie Kinijos prekybos ministerijos kartu su Pekino tarptautinių prekybos ženklų vadybos centru vykdomo importuojamų Kinijos produktų populiarinimo projekto įgyvendinimo. Buvo sudaryta galimybė Lietuvos įmonėms registruotis Kinijos importuojamų prekių reklamavimo sistemoje. Užregistruoti produktai yra vertinami ekspertų, kurie vėliau atrinktas prekes įtraukia į Kinijos importuojamų

produktų įsigijimo žinyną. Informacija apie įmones ir jų produktus yra publikuojama minėtame žinyne, centro interneto tinklapyje, reklamuojama per spaudą bei per specialiai rengiamas reklamines konferencijas. Antrame projekto etape Lietuvos įmonėms suteikiama galimybė pasinaudoti rekomenduojamais profesionaliais agentais (kompanijomis), kurie populiarins jų produktus tarp vietos vartotoju, ieškos kompanijų, kurios pirktų lietuvišką produkciją ir parduotų ją tiesiogiai įmonėms arba per distribucinius centrus.

Šiuo metu vis daugiau Lietuvos įmonių išnaudoja savo galimybes Kinijos rinkoje. Vienas iš sėkmingų pavyzdžių, tai biotechnologijų bendrovė „Fermentas“, kuri jau dešimtmetį eksportuoja į Kiniją savo kuriamus reagentus. 2008 m. įmonės produktų pardavimai į Kiniją sudarė 5,2 mln Lt, kas siekė net 8 proc. viso Lietuvos eksporto į šią šalį. Šiuo metu Kinijoje yra platinama daugiau nei 700 Lietuvoje gaminamų biotechnologijų gaminių. Be viso to „Fermentas“ netoli Honkongo esančiame Šendženo (Shenzhen) mieste, kuriame koncentruojasi didelė dalis šalies biotechnologijos pramonės ir mokslinių centrų įkūrė savo atstovybę – „Fermentas China“.

Kiti pavyzdžiai, tai bendrovė „Audimas“, kuri jau kelerius metus 40 proc. savo gaminių siūdinama Kinijoje, ten pat įsigydama ir dalį audinių. „Naujasis Sirijus“ 2004 m., nepasiteisinus galvaninių elementų gamybai Lietuvoje, ją perkėlė į Kiniją, kaip ir aukštųjų technologijų įmonė „Ekspla“.

4.2 Lietuvos – Kinijos prekybos tyrimo metodologija

Tyrimo tikslas – įvertinti Lietuvos ir Kinijos tarpusavio prekybos esamą padėtį ir nustatyti artimiausias perspektyvas.

Tyrimo objektas – visi Lietuvos ūkio subjektai, nepriklausomai nuo to, ar pastarieji prekiauja su Kinija ar ne.

Duomenų rinkimo metodai. Tyrimui atlikti buvo pasirinkta anketinė apklausa, nes ši priemonė leidžia gauti tikslią informaciją iš sąlyginai didelės respondentų apimties.

Anketą sudaro 13 uždarų klausimų ir 1 atviras klausimas. Klausimai parengti atsižvelgiant į magistro baigiamojo darbo uždavinius ir autorei rūpimus klausimus. Anketa buvo pateikta individualiai 54 respondentams. Grįžtamasis ryšys gautas iš 34 respondentų (63%). Apklausa vykdyta siunčiant anketą el. paštu ir tiesiogiai pateikiant anketą respondentų būvimo vietoje. Siekiant užtikrinti tyrimo anonimiškumo principą, respondentų tapatybės nebus atskleistos.

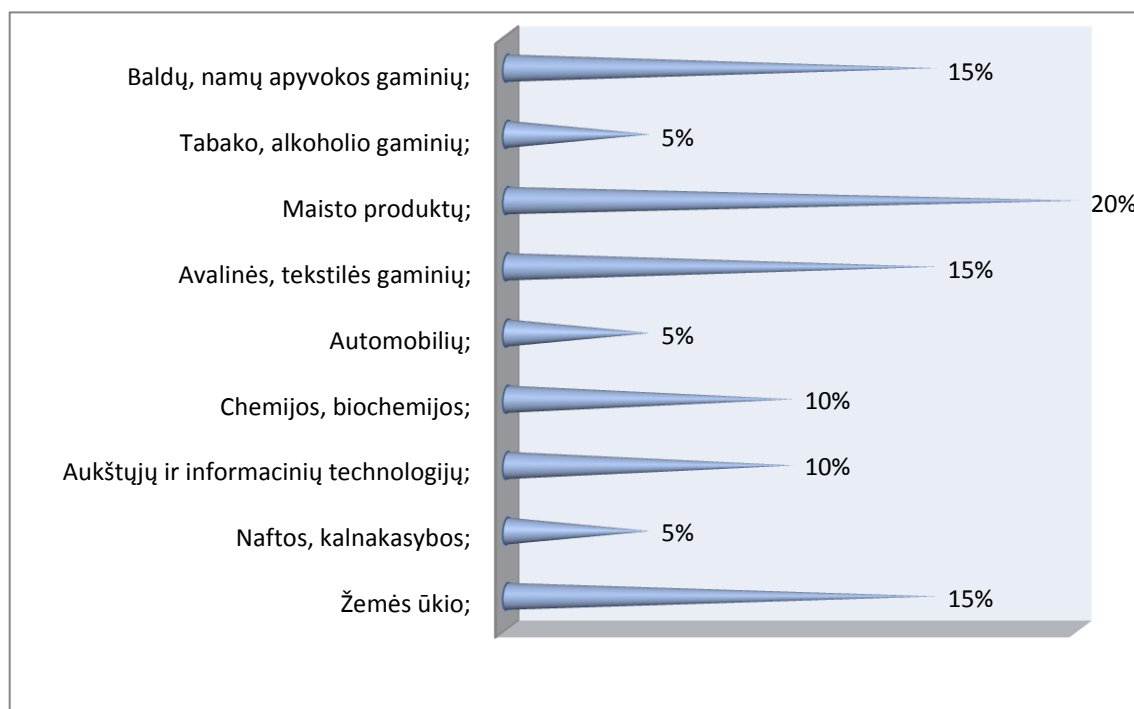
4.3 Lietuvos įmonių tyrimo rezultatai ir analizė

Tyrimo metu buvo išskirtos dvi grupės respondentų: įmonės, prekiaujančios su Kinija ir įmonės, neprekaujančios su Kinija. Pastarąsias yra svarbu apklausti siekiant išsiaiškinti pagrindines prekybos nevykdymo priežastis, nuomonę šiuo klausimu bei ateities perspektyvas.

Buvo nustatyta, jog iš 34 apklaustų respondentų – 14 respondentų (41%) prekiauja su Kinija, 20 respondentų (59%) neprekauja su Kinija.

4.3.1 Lietuvos įmonių neprekaujančių su Kinija tyrimo rezultatai

Tyrimo dalyvavo 20 įmonių (59% apklaustųjų), kurios šiuo metu neprekauja su Kinija. Iš 10 pav. galime matyti, jog aktyviausiai tyrimo dalyvo, maisto produktų įmonės (20%) bei baldų, namų apyvokos gaminių (15%), avalinės, tekstilės gaminių (15%), žemės ūkio produkcijos įmonės (15%). Didžioji dalis apklaustųjų yra mikro-įmonės (35%) ir smulkios įmonės (30%) (5 lentelė).

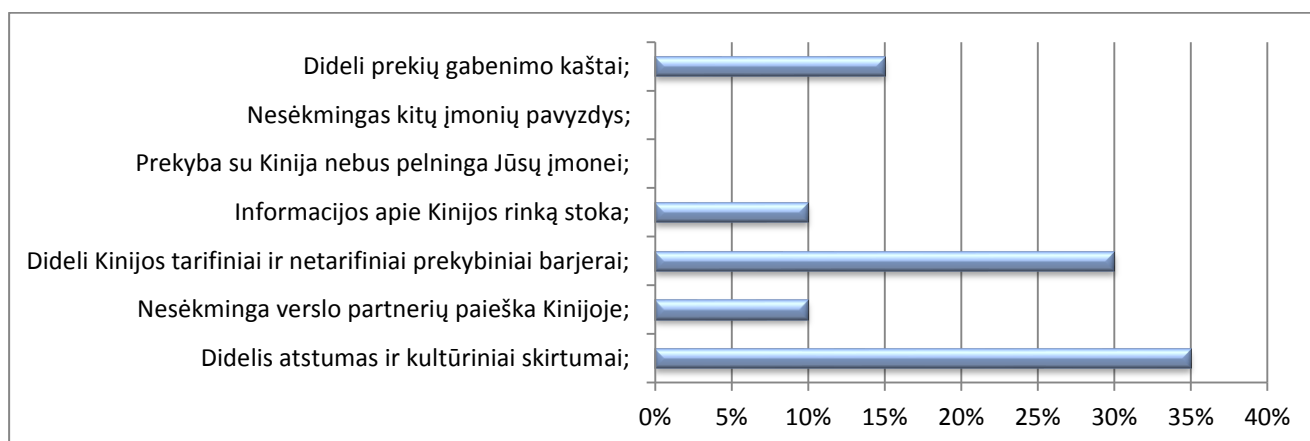

10 pav. Įmonių neprekaujančių su Kinija pasiskirstymas pagal gamybos sritis

5 lentelė. Lietuvos įmonių, neprekiujančių su Kinija, pasiskirstymas pagal dydį

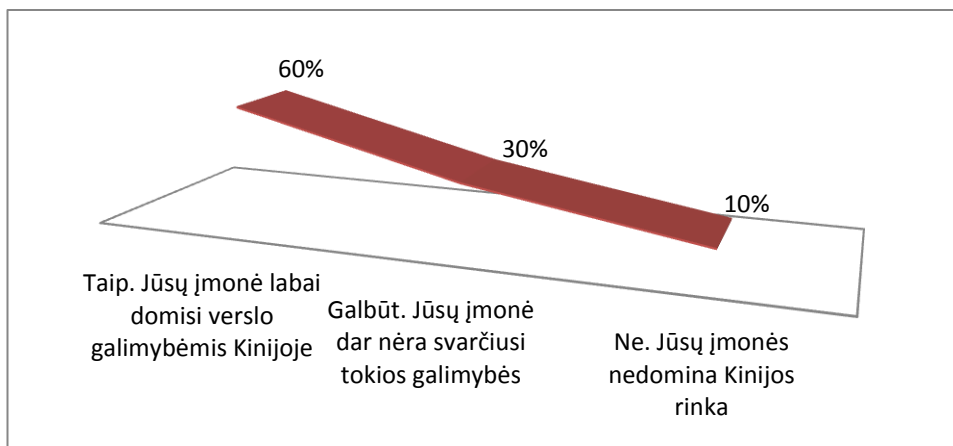
Įmonės dydis	Kiekis	Santykis
Mikro-įmonė (1-9 darbuotojai);	7	35%
Smulki (10-49 darbuotojai);	6	30%
Vidutinė (50 - 249);	4	20%
Stambi (250 ir daugiau);	3	15%

Respondentų nuomone, pagrindinės neprekiavimo su Kinija priežastys yra: didelis atstumas ir kultūriniai skirtumai (35%), dideli tarifiniai ir netarifiniai barjerai Kinijos rinkoje (30%), dideli prekių gabenimo kaštai (15%). Taip pat atitinkamos svarbos turi ir informacijos apie Kinijos rinką stoka (10%) bei nesėkminga verslo partnerių paieška Kinijos rinkoje (10%) (11 pav.).

11 pav. Lietuvos įmonių neprekiavimo su Kinija priežastys

Iš tyrimo duomenų galime spręsti, jog neprekiujančios su Kinija įmonės vis dėlto teigiamai atsiliepia apie šią rinką bei mato realias perspektyvas, todėl 60% apklaustųjų domisi verslo galimybėmis Kinijoje ir ateityje norėtų užmegzti verslo ryšius. (12 pav.)

Respondentų teigimu, didesnis susidomėjimas prekyba su Kinija būtų pasiektas sumažinus prekybinius barjerus (29%), supaprastinus Kinijos teisinį reglamentavimą (29%) bei teikiant išsamesnę informaciją apie jos rinką (24%) (13 pav.).

12 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Ar planuojate ateityje užmegzti verslo santykius su Kinija?“ rezultatai

13 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kas paskatintų Jūsų įmone daugiau domėtis Kinijos rinka?“ rezultatai

Visi respondentai turėjo pateikti savo nuomonę apie į Lietuvą importuojamas kinietiškas prekes. Iš keturių variantų jie turėjo pasirinkti vieną, kuris geriausiai atspindėtų jų nuomonę. Gauti rezultatai leidžia teigti, jog respondentai gana teigiamai vertina kinietiškas prekes: 56% apklaustųjų sutinka su teiginiu, jog kinietiškos prekės skatina konkurenciją šalies viduje, o tai naudinga, tiek gamintojams, tiek vartotojams, bet visgi vieningos nuomonės šiuo klausimu nėra, nes 29% respondentų mano priešingai: kinietiškos prekės stumia Lietuvos gamintojus iš rinkos, todėl būtina imtis protekcionistinių priemonių (6 lentelė).

6 lentelė. Lietuvos įmonių požiūris į importuojamas kinietiškas prekes

Teiginys	Kiekis	Santykis
Kinietiškos prekės stumia Lietuvos gamintojus iš rinkos, todėl būtina imtis protekcionistinių priemonių prieš šias prekes;	10	29%
Kinietiškos prekės skatina konkurenciją šalies viduje, o tai naudinga tiek gamintojams, tiek vartotojams;	19	56%
Kinietiškos prekės pasižymi prasta kokybe, todėl neturi konkurencinio pranašumo prieš lietuviškus gaminius;	4	12%
Kinietiškos prekės nedaro jokios įtakos Lietuvos prekių gamintojams;	1	3%

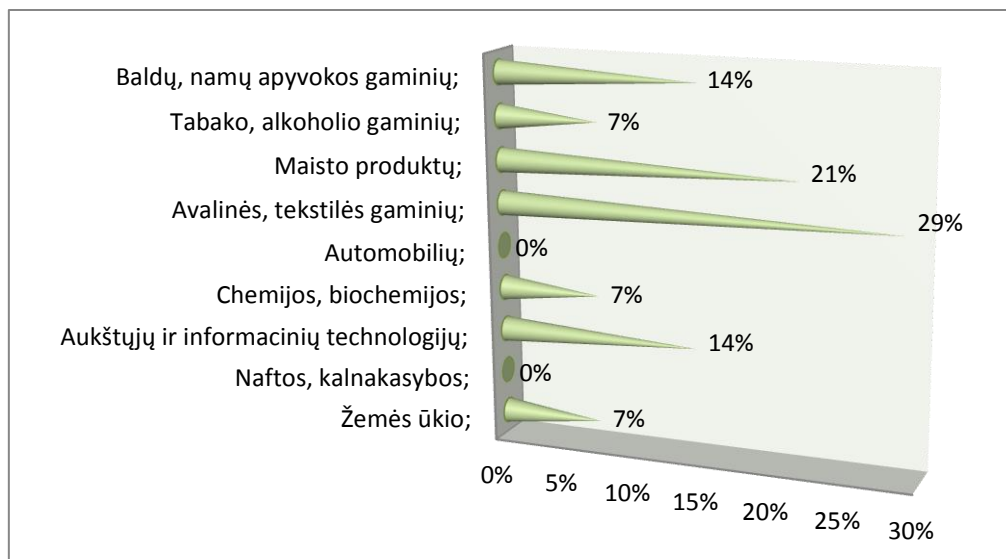
4.3.2 Lietuvos įmonių prekiaujančių su Kinija tyrimo rezultatai

Aktyviausiai tyrime dalyvavo įmonės užsiimančios avalinės bei tekstilės gaminių (29%), maisto produktų (21%), baldų, namų apyvokos gaminių bei aukštųjų ir informacinio technologijų (14%) gamyba bei prekyba (14 pav.). Daugiausiai apklausoje dalyvavo vidutinių (36%) ir smulkių (29%) įmonių (7 lentelė).

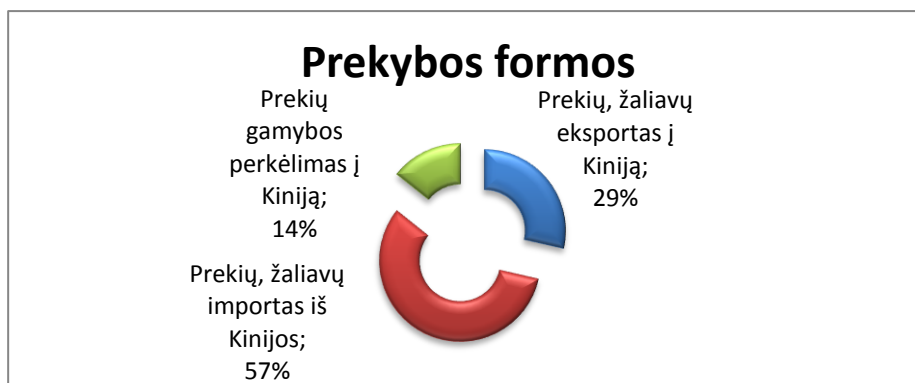
Tyrimas parodė, jog didžioji dalis respondentų prekiaujančių su Kiniją užsiima prekių (žaliavų) importu iš Kinijos (57%), toliau seka prekių (žaliavų) eksportas (29%), o prekių gamybos perkėlimas į Kiniją dar nėra labai paplitęs (14% apklaustųjų gamina savo produkciją Kinijoje) (15 pav).

7 lentelė. Lietuvos įmonių, prekiaujančių su Kinija, pasiskirstymas pagal dydį

Įmonės dydis	Kiekis	Santykis
Mikro-įmonė (1-9 darbuotojai);	2	14%
Smulki (10-49 darbuotojai);	4	29%
Vidutinė (50 - 249);	5	36%
Stambi (250 ir daugiau);	3	21%

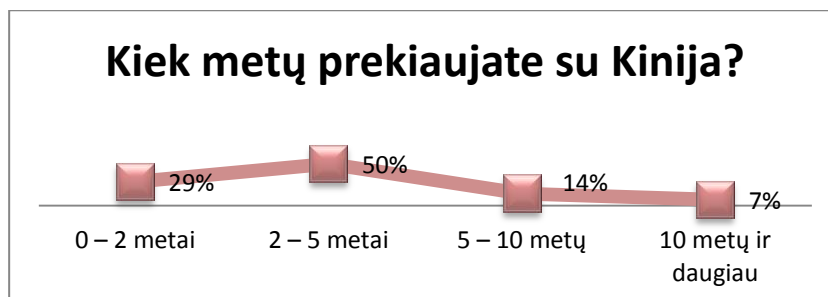

14 pav. Lietuvos įmonių prekiaujančių su Kinija pasiskirstymas pagal gamybos sritis

15 pav. Lietuvos prekybos su Kinija formos

Pusė apklaustųjų su Kinija prekiauja vidutiniškai ilgai (nuo 2 iki 5 metų), 29% prekybą pradėjo dar visai neseniai, ir tik 7% su Kinija prekiauja ilgiau nei 10 metų (16 pav.).

16 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kiek metų prekiaujate su Kinija?“

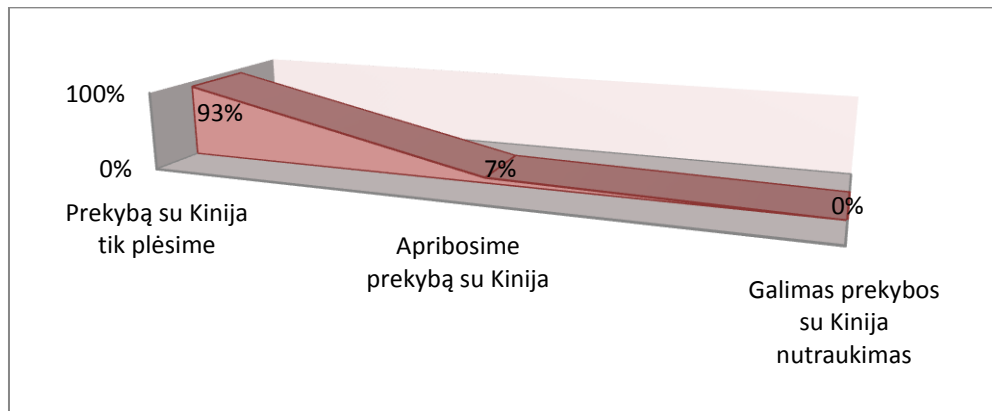
rezultatai

Užmegzti verslo ryšius su Kinija labiausiai paskatino pigesnių darbo išteklių ir žaliavų paieška (50%), didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje (29%). Tuo tarpu Kinijos verslo partnerių susidomėjimas Lietuvos įmonėmis bei informacijos padidėjimas neturi lemiamos reikšmės

prekyboje su Kinija (8 lentelė). Respondentai prekybos su Kinija ateities perspektyvas vertina labai teigiamai - net 93% respondentų planuoja prekybą plėsti (17 pav.).

8 lentelė. Lietuvos įmonių, prekiaujančių su Kinija, svarbiausi faktoriai, sąlygojantys prekybą su Kinija

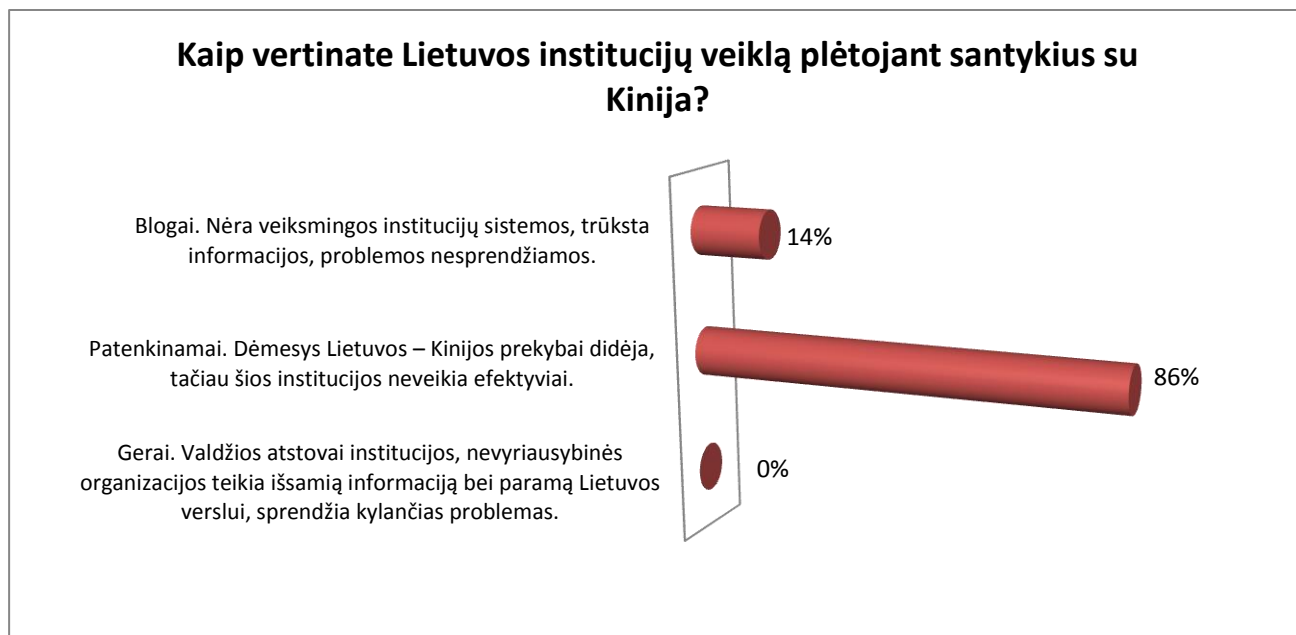
Atsakymo variantai	Kiekis	Santykis
Didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje;	4	29%
Pigesnių darbo išteklių bei žaliavų paieška;	7	50%
Kinijos verslo partnerių susidomėjimas Jūsų įmone;	2	14%
Informacijos apie Kinijos rinką padidėjimas	1	7%

17 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kaip vertinate savo įmonės perspektyvas prekybos su Kinija srityje?“ rezultatai

Tuo tarpu vertinant Lietuvos institucijų veiklą plėtojant santykius su Kinija, didžioji dalis respondentų (86%) ją įvertino patenkinamai. Respondentų nuomone dėmesys Lietuvos – Kinijos prekybai didėja, tačiau šios institucijos neveikia efektyviai (18 pav.).

18 pav. Lietuvos įmonių atsakymo į klausimą „Kaip vertinate Lietuvos institucijų veiklą plėtojant santykius su Kinija?“ rezultatai

Respondentams taip pat buvo suteikta galimybė pateikti laisvos formos nuomonę apie Lietuvos prekybinius santykius su Kinija, pagrindines problemas, ateities perspektyvas. Atsakymą gavome iš 5 respondentų.

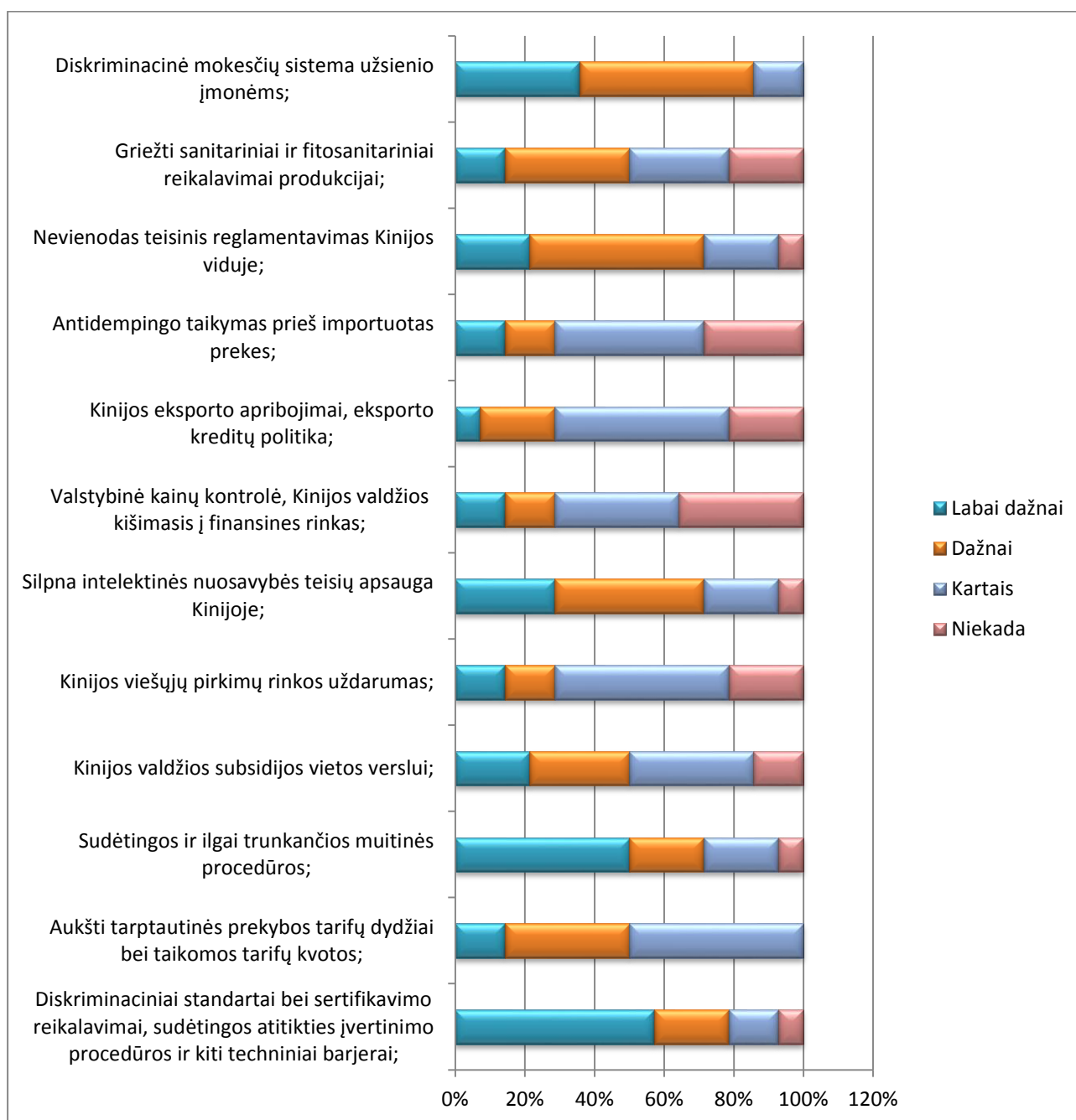
Respondentas 1: „Prekyba su Kinija yra naudinga mūsų įmonei, tačiau kyla problemų dėl prekybinių kliūčių, taip pat gabenti prekes yra brangu, nes atstumai tarp valstybių yra dideli.“

Respondentas 2: „Su Kinija prekiaujame jau ketvirtį metų, importuojame įvairius daržovės ir vaisius. Lietuvoje susidūriau su per daug griežtais sanitarijos ir fitosanitarijos reikalavimais, norėčiau kad plėtojant prekybinius santykius su Kinija efektyviau veiktų valdžios institucijos.“

Respondentas 3: „Gerėjant ekonominei situacijai Lietuvoje kokybiškos prekes iš Kinijos turi vis didesnę paklausą, nes vis dar yra konkurencingos kainos atžvilgiu lyginant su kitų šalių prekėmis. Todėl ateityje prekybą su Kinija žadame plėsti.“

Respondentas 4: „Gerėjant kinietišku prekių kokybei ir logistikai ateityje plėsime prekybinius santykius su šia šalimi.“

Respondentas 5: „Prekyba su Kinija tik plės, todėl, kad gerėja kiniškų prekių kokybė, labai didelė pasiūla, platus asortimentas, gera produktų kaina. problemos - institucijos veikia neefektyviai, Lietuvoje importuojamoms prekėms iš Kinijos taikomi per griežti sanitariniai ir fitosanitariniai reikalavimai, Kiniečių verslininkai dažnai per mažai pateikia informacijos apie gaminio sudėtį, stengiasi nuslėpti į produktą kenksmingas sveikatai medžiagas, dažnai siuntoje pasitaiko nekokybiškų produktų.“

19 pav. Lietuvos prekybos su Kinija kliūtys

Atlikus tyrimą galime išskirti pagrindines prekybos kliūtis su kuriomis Lietuvos įmonės susiduria labai dažnai ir dažnai. Tai:

1. Diskriminaciniai standartai bei sertifikavimo reikalavimai, sudėtingos atitikties įvertinimo procedūros ir kiti techniniai barjerai (labai dažnai (57%));
2. Sudėtingos ir ilgai trunkančios muitinės procedūros (labai dažnai (50%));
3. Diskriminacinė mokesčių sistema užsienio įmonėms (dažnai (50%));
4. Nevienodas teisinis reglamentavimas Kinijos viduje (dažnai (50%));

5. Silpna intelektinės nuosavybės teisių apsauga Kinijoje (dažnai (43%));
6. Griežti sanitariniai ir fitosanitariniai reikalavimai produkcijai (dažnai (36%));

Taigi tyrimo duomenys leidžia teigti, jog Lietuvos įmonių susidomėjimas verslo santykiais su Kinija nuolat didėja. Net ir neprekiuojančios su Kinija įmonės teigiamai vertina kinietiškas prekes ir prekybos su Kinija sąlygas, todėl didžioji dalis ateityje planuoja užmegzti prekybinius ryšius su šiuo regionu. Respondentai teigiamai vertina verslo galimybes Kinijoje, nes joje yra sutelkti pigesni darbo išteklių, taip pat didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio rinkoje skatina įmones investuoti į prekybinius santykius.

Dažniausia prekybos forma su Kinija yra prekių importas, tačiau ir eksportas kiekvienais metais auga, pastebimi ir gamybos iš Lietuvos į Kiniją perkėlimo atvejai. Didžioji dalis prekybininkų su Kinija prekiauja sąlyginai neilgai – nuo 2 iki 5 metų. Ir nors ir bendra padėtis gerėja, bet visgi Lietuvos prekybininkai susiduria su kai kuriais Kinijos patekimo į rinką barjeriais, trūksta informacijos, Lietuvos valdžios institucijos šioje srityje dirba neefektyviai.

Taip pat Lietuvos prekybininkai nesiryžta pradėti prekiauti su Kinija dėl didelio atstumo ir kultūrinių skirtumų, dėl jau minėtų prekybinių barjerų bei didelių prekių gabenimo kaštų. Todėl labai svarbu ES valstybėms stengtis sumažinti Kinijos prekybines kliūtis, reikalauti Kinijos supaprastinti jos teisinį reglamentavimą.

IŠVADOS

1. Kinijos ekonomikos augimo fenomenas – unikalumu pasižymintis XXI a. reiškinys. Šiandien ši valstybė pasaulio ekonomikoje užima vieną iš lyderiaujančių pozicijų. Kinija nusileidžia tik JAV, nors ekspertų teigimu ši situacija ateityje gali keistis. Ekspertų duomenimis jau 2020 m. ar net greičiau Kinija turėtų pralenkti JAV ir tapti ekonomiškai stipriausia valstybe pasaulyje. Pagrindinė tokio staigaus ekonomikos kylimo priežastis, tai Komunistų partijos lyderio Deng Xiaoping 1978 m. pradėta vykdyti šalies modernizacija, kurios metu Kinija iš planinės ekonomikos buvo perorientuota į rinkos ekonomiką. Šios ekonominės reformos gali būti suskirstytos į penkias fazes. Kiekvienai fazei buvo būdingas ne radikalus, o nuoseklus ir palaipsnis atskirų reformų įgyvendinimas. Reformų sėkmė pasireiškė tuo, jog, nors ir Kinija buvo perorientuota į rinkos ekonomiką, tačiau ši ekonomika išlaikė griežtą socialistinį pobūdį.
2. Kinijos rinkos atvėrimas daro, tiek teigiamą, tiek neigiamą įtaką pasauliui. Prekių, žaliavų, galutinių produktų importas į Kiniją kelia valstybių partnerių eksportą ir jų BVP. Savo ruožtu Kinijos eksportas turi neigiamą poveikį šalių partnerių eksportui. Toks netiesioginis poveikis gerovei ir BVP iš ties gali būti ir teigiamas, nes žemos kainos produktai iš Kinijos padidina vartojimą ir produktų įvairovę valstybėse partnerėse. Taip pat Kinijos dalyvavimas prekyboje suteikia naudą ir kitoms Azijos valstybėms, dalyvaujančioms tiekimo grandinėje, nes Kinijos prekėms, kurios bus eksportuojamos į vakarus, pagaminti yra reikalingi ištekliai iš visos Azijos.
3. *Eurostat* duomenimis ES ir Kinijos prekyba nuo 1978 m. padidėjo beveik 70 kartų: nuo 4 mlrd. eurų iki 428,4 mlrd. eurų. Šiuo metu ES yra pagrindinė Kinijos prekybos partnerė, tuo tarpu Kinija yra antroji pagal dydį ES prekybos partnerė. Didžioji dalis ES – Kinijos prekybos vyksta mašinų ir transporto gaminiais, tekstilės produkcija, cheminėmis medžiagomis. ES prekybos su Kinija balansas jau kelis dešimtmečius išlieka deficitinis, nors Vokietija (didžiausia Kinijos importuotoja ir eksportuotoja) visada išlaikė teigiamą prekybos su Kinija balansą. Deficitinis ES prekybos su Kinija balansas kelia gilų ES pareigūnų susirūpinimą. Tačiau daugelis ekspertų tvirtina, jog nerimauti nėra dėl ko. Dalinai, tai sąlygota tuo, kad Kinijai atvėrus savo rinką, didžiosios pasaulio ekonomikos, išnaudojant pigią Kinijos darbo jėgą, savo gamybą perkėlė į Kiniją, todėl nors ir prekybos su Kinija deficitas padidėjo, tačiau su kitomis pasaulio valstybėmis ES prekybos deficitas sumažėjo.
4. Dabartinė ES pareigūnų kuriama prekybos politika pasižymi neefektyvumu. Šis neefektyvumas sąlygotas pasenusio požiūrio į Kinijos rinką buvimu bei bendros nuomonės tarp ES valstybių narių trūkumu. Siūloma keisti ES prekybos politikos pobūdį. Naujoji politika turėtų atitikti tris sąlygas. Pirma, ji turėtų išlaikyti aiškią ekonominę kryptį t.y. Prekybos ir bendradarbiavimo sutartyje neturi

būti keliami politiniai tikslai. Antra, problemų esančių „už borto“ sprendime turėtų būti įtrauktos visos ES valstybės narės. Dabartinė ES derybų technika, kuri labiausiai priklauso nuo Komisijos yra neefektyvi ir kliudo tiek ES valstybėms narėms, tiek ES prekybos partneriams. Todėl būtina tai tobulinti, suteikiant teisę ES valstybių narių derybininkams tiesiogiai dalyvauti prekybos derybose. Galiausiai, ES turėtų derinti savo politiką Kinijos atžvilgiu su kitomis pasaulio valstybėmis.

5. Šiandien ES – Kinijos prekybiniai santykiai apibūdinami sąvoka „besąlyginis dalyvavimas“. Būtų žymiai efektyviau jei šis ES – Kinijos santykių statusas būtų pakeistas į „abipusio dalyvavimo“ (*reciprocal engagement*) statusą. „Abipusio dalyvavimo“ principo siekis nėra agresyviai palenkti Kiniją į savo pusę. ES neturi kito pasirinkimo kaip tik priimti Kiniją kaip pasaulinę partnerę ir pripažinti jos istorinį augimą. ES turi dėti pastangas siekiant sudominti Kiniją taip, kad ji pati savo noru duotų tai, ko prašo europiečiai. „Abipusis dalyvavimas“ reiškia, jog ES taktika Kinijos atžvilgiu turėtų būti nukreipta į derybų plėtojimą, siekiant priimti abiem pusėm naudingus sprendimus, kurie skatintų didesnę abiejų pusių atvirumą.
6. Kinijai įstojus į PPO jos tarifai žymiai sumažėjo, tačiau ES eksportuotojai vis dar susiduria su daugeliu prekybos tarifinių ir netarifinių kliūčių. Stiprėja suvokimas, kad nepakankamas PPO įsipareigojimų įgyvendinimas ir patekimo į rinką kliūtys trukdo tikriems abipusiems Europos ir Kinijos prekybos santykiams.
7. Tarifai Kinijai stojant į PPO tarifai ne žemės ūkio prekėms buvo sumažinti iki vidutiniškai 8,8 %. Tačiau Kinija taiko daug didelių tarifų kai kuriose pramonės srityse, kurios yra itin svarbios ES, kaip pvz. tekstilė ir apranga, oda ir kailiai, avalynė, keramikos dirbiniai, plienas ir transporto priemonės. Taip pat Europos eksportuotojai ir investuotojai susiduria su vis daugiau nepateisinamų netarifinių kliūčių, pavyzdžiui, produktų sertifikavimas, žymėjimo standartai, importo patvirtinimo reikalavimai ir vėlavimas atlikti muitinės formalumus. Dažnai įstatymai taikomi nevienodai, o regioniniai muitinės procedūrų skirtumai daro neigiamą poveikį prekybai. Kinija dažnai teikia nepagrįstas subsidijas vietiniams gamintojams, ko pasekoje dėl to nukenčia ES prekybininkai. Taip pat nepagrįsti sanitarijos ir sveikatos reikalavimai (visų pirma žemės ūkio produktams) sukelia eksporto į Kiniją kliūtis. Kinijos nacionaliniai standartai dažnai smarkiai skiriasi nuo tarptautinių standartų. Svarbiausiuose sektoriuose, pavyzdžiui, automobilių, plieno, puslaidininkių arba laivų statybos sektoriuose, kuriamos naujos politikos kryptys, kurios, pasirodo, yra pagrįstos „pirmenybės Kinijai principu“, prieštaraujančiu nediskriminaciniams PPO principams.
8. Bendradarbiavimas su Kinija yra svarbus Lietuvos ekonomikos faktorius. Lietuvos ir Kinijos ryšiai dar nėra labai stiprūs, galima teigti, jog pastarieji yra kūrimosi stadijoje ir visos galimybės dar tikrai nėra išnaudotos. Tačiau nepaisant to, ekonominis bendradarbiavimas tarp šių regionų stiprėja: Lietuvos eksportas į Kiniją kasmet didėja, verslininkai daugiau investuoja Kinijoje, taip

pat didėja ir Kinijos prekybininkų susidomėjimas Lietuvos rinka. Glaudesnį regionų bendradarbiavimą palaiko specialiai sukurtos nepelno siekiančios organizacijos kaip Lietuvos – Kinijos prekybos asociacija, Lietuvos ir Kinijos forumas, Lietuvos Respublikos ambasada Pekine. Tikėtina, kad šios organizacijos ateityje padės Lietuvos verslininkams aktyviau plėtoti tiesioginius prekybinius mainus, mažinti didelį Lietuvos - Kinijos prekybos disbalansą.

9. Empirinis tyrimas parodė, jog Lietuvos įmonių susidomėjimas verslo santykiais su Kinija nuolat didėja. Net ir neprekiaujančios su Kinija įmonės teigiamai vertina kinietiškas prekes ir prekybos su Kinija sąlygas, todėl didžioji dalis ateityje planuoja užmegzti prekybinius ryšius su šiuo regionu. Respondentai teigiamai vertina verslo galimybes Kinijoje, nes joje yra sutelkti pigesni darbo išteklių, taip pat didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio rinkoje skatina įmones investuoti į prekybinius santykius.
10. Dažniausia prekybos forma su Kinija yra prekių importas, tačiau ir eksportas kiekvienais metais auga, pastebimi ir gamybos iš Lietuvos į Kiniją perkėlimo atvejai. Nors ir bendra padėtis gerėja, bet visgi Lietuvos valdžios institucijos šioje srityje dirba neefektyviai, prekybininkai susiduria su kai kuriais Kinijos patekimo į rinką barjeriais, tokiais kaip: diskriminaciniai standartai bei sertifikavimo reikalavimai, sudėtingos atitikties įvertinimo procedūros ir kiti techniniai barjerai, sudėtingos ir ilgai trunkančios muitinės procedūros, diskriminacinė mokesčių sistema užsienio įmonėms, nevienodas teisinis reglamentavimas Kinijos viduje, griežti sanitariniai ir fitosanitariniai reikalavimai produkcijai.

LITERATŪRA

1. *2012-2013 Global Purchasing Season*. Prieiga per internetą:
<<http://www.oncn.org/En/Procur.Asp?ID=21>>.
2. Agreement on Subsidies and Countervailing Measures, 1994 m.
3. Agreement on Technical Barriers to Trade, 1995 m.
4. ANDERSON, K.; *On the Complexities of China's WTO Accession*. CIES Discussion Paper. No. 96/14. Australia, University of Adelaide, May 1997. Prieiga per internetą:
<<http://onlinelibrary.wiley.com/doi/10.1111/1467-9701.00099/abstract>>.
5. APOTEKER, T. et. al. *EU – China Economic Observatory*. 2012 m. Prieiga per internetą:
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/july/tradoc_149782.pdf>.
6. Arora, V.; Vamvakidis, A. *Gauging China's influence*. Finance and Development: Emerging Markets Place at the Table. 2010 m. gruodis. Prieiga per internetą:
<<http://www.perjacobsson.org/external/pubs/ft/fandd/2010/12/pdf/arora.pdf>>.
7. Business Europe. *WTO Trade Policy Review of China*. Position Paper. 2011 m. Prieiga per internetą:<<http://www.nho.no/getfile.php/filer%20og%20vedlegg/BE%20posisjonsdokument%20om%20WTOs%20gjennomgang%20av%20Kinas%20handelspolitikk,%2014.05.2010.pdf>>.
8. CASARINI, N. *The Evolution of the EU – China Relationship: from Constructive Engagement to Strategic Partnership*. EU Institute for Security Studies. 2006 m. Prieiga per internetą:
<<http://ftp.infoeuropa.euroid.pt/database/000037001-000038000/000037834.pdf>>.
9. *China — Provisional Anti-Dumping Duties on Certain Iron and Steel Fasteners from the European Union*. Request for Consultations by the European Union. 2010 m. Prieiga per internetą:
<http://www.wto.org/english/tratop_e/dispu_e/cases_e/ds407_e.htm>.
10. China's Anti-Dumping Regulation, 2004 m.
11. CHOW, G. C. *China as a Leader of the World Economy*. World Scientific. 2012 m. P. 3,4.
12. COMMITTEE ON MARKET ACCESS. *China's Transitional Review Mechanism*. Communication from the European Communities. 2009 m. Prieiga per internetą:
<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2009/november/tradoc_145308.pdf>.
13. Committee on Sanitary and Phytosanitary Measures. *Transitional Review Mechanism Pursuant to Paragraph 18 of the Protocol on The Accession of the People's Republic of China*. 2009 m. Prieiga per internetą:
<http://www.wtocenter.org.tw/SmartKMS/do/www/readDoc?document_id=117293>.

14. Committee on Subsidies and Countervailing Measures. *Transitional Review Mechanism pursuant to Section 18 of the Protocol on the Accession of the People's Republic of China: Questions from the United States to China*. 2008 m. Prieiga per internetą:
<http://www.wto.org.tw/SmartKMS/do/www/readDoc?document_id=102250>.
15. COMMITTEE ON TECHNICAL BARRIERS TO TRADE. *China's Transitional Review Mechanism: Communication from the European Communities*. 2009 m. Prieiga per internetą: <http://www.jmcti.org/2000round/China/TRM/2009/g_tbt_w_326.pdf>.
16. COUNCIL FOR TRADE IN GOODS. *Report of the Council for Trade in Goods on China's Transitional Review*. 2008 m. Prieiga per internetą:
17. ČEKUOLIS, A. *Krizės akivaizdoje Vakarų kapitalizmas ir Kinijos socializmas susitiks pusiaukelėje*. 2009 m. Prieiga per internetą:
<http://www.alfa.lt/straipsnis/10274528/Krizes.akivaizdoje.Vakaru.kapitalizmas.ir.Kinijos.socializmas.susitiks.pusiaukeleje=2009-05-26_15-09/>.
18. Emerging Markets Group & Development Solutions. *Study on the Future Opportunities and Challenges of EU-China Trade and Investment Relations*. Study 6: Agriculture, Study Commissioned by the European Commission. 2007 m. Prieiga per internetą:<http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2007/february/tradoc_133299.pdf>.
19. European Union Chamber of Commerce in China. *European Business in China Position Paper*. 2012 m. Prieiga per internetą:
<<http://www.noticiesdegempsa.com/xinaneu/2chinaeu/chamber.pdf>>.
20. FEWSMITH J. *China and the WTO: The Politics Behind the Agreement*. The National Bureau of Asian Research. 1999 m. Prieiga per internetą:<<http://nbr.org/publications/element.aspx?id=148>>
21. FOX, J.; GODEMENT, F. *A Power Audit of EU – China relations* [interaktyvus]. European Council on Foreign Relations. 2009 m. Prieiga per internetą:<http://politics-china.net/imxd/noticias/doc/1259867538A_Power_Audit_of_EUChina_Relations._Fox_and_Godement.pdf>.
22. International Monetary Fund. *International Financial Statistics*. <<http://elibrary-data.imf.org/FindDataReports.aspx?d=33061&e=169393>>.
23. KILROY, M.; BENDINI, R. *Trade and economic relations with China*. [interaktyvus] 2012 m. Briuselis. Prieiga per internetą:
<<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/inta/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=74455>>.
24. Komisijos darbo dokumentas. *ES ir Kinijos prekyba ir investicijos: konkurencija ir partnerystė* [interaktyvus]. 2006 m. Briuselis. Prieiga per internetą:<<http://eur->

- lex.europa.eu/Notice.do?mode=dbl&lng1=lt,lt&lang=&lng2=cs,da,de,el,en,es,et,fi,fr,hu,it,lt,lv,mt,nl,pl,pt,sk,sl,sv,&val=435104:cs>.
25. LIANG, W. *China's WTO Negotiation Process and its Implications*. (Doctoral dissertation, University of Southern California, 2002). *Journal of Contemporary China*, 2002, Vol. 11., No. 33., p. 683–719.
  26. *Lietuvos ir ES ekonominiai ryšiai su Kinija*. Prieiga per internetą: <http://www.investlithuania.com/files/files/PDF/kinija_pristatymas.pdf>.
  27. MEER, M. et. al. *EU-China Trade SIA of the Negotiations of a Partnership and Cooperation Agreement between EU and China*. DRAFT Global Analysis Report. [interaktyvus] 2007 m. p. 33-47. Prieiga per internetą: <http://www.developmentsolutions.eu/media/docs/reports/Phase%201/Phase_1_Global_Analysis_Report.pdf>.
  28. MESSERLIN, P.; WANG, J. *The EU Trade Policy Towards China* [interaktyvus]. Groupe d'Economie Mondiale at SciencesPo (GEM). 2008 m. Prieiga per internetą: <http://www.gem.sciencespo.fr/content/publications/pdf/Messerlin_wang_EUchina_EN20022008.pdf>.
  29. PRASAD, E. *China's Growth and Integration into the World Economy* [interaktyvus]. Washington D.C. 2004 m. Prieiga per internetą: <<http://www.imf.org/external/pubs/ft/op/232/op232.pdf>>.
  30. PREVOST, D. et. al. *EU – China Trade Relations* [interaktyvus]. European Parliament. 2011 m. Prieiga per internetą: <<http://www.europarl.europa.eu/committees/en/studiesdownload.html?languageDocument=EN&file=48592>>.
  31. RAIBYTĖ, G. *Kinija ir PPO: ekonominiai ir politiniai pokyčiai* [interaktyvus]. 2012 m. Prieiga per internetą: <<http://ekonomika.atn.lt/straipsnis/103550/kinija-ir-ppo-ekonominiai-ir-politiniai-pokyciai>>.
  32. Report from the Commission to the European Council. *Trade and Investment Barriers Report 2012* [interaktyvus] 2012 m. Prieiga per internetą: <http://trade.ec.europa.eu/doclib/docs/2012/february/tradoc_149143.pdf>.
  33. SABALIAUSKAS, P. *Kaip pradėti verslą Kinijoje?* 2012 m. Prieiga per internetą: <<http://verslas.delfi.lt/manolитай/kaip-pradeti-versla-kinijoje.d?id=60304547#ixzz2K2QfjWOH>>.
  34. SIRTAUTAITĖ, N. *Naujų narių priėmimas į Pasaulio prekybos organizaciją: Lietuvos, Kinijos ir Rusijos atvejai* [interaktyvus]. Prieiga per internetą: <http://vddb.laba.lt/fedora/get/LT-eLABa-0001:J.04~2004~ISSN_1822-9212.V_1.PG_106-121/DS.002.0.01.ARTIC>.

35. THE ECONOMIST. *Cometh the Dragon*. [interaktyvus] 2010 m. Prieiga per internetą: <http://www.economist.com/blogs/dailychart/2010/11/foreign_direct_investment>.
36. The General Agreement on Tariffs and Trade, 1994 m.
37. The Government Procurement Law of the People's Republic of China (Order of the President No.68), 2002 m.
38. *The WTO agreement on the Application of Sanitary and Phytosanitary Measures*, 1995 m.
39. TRADE POLICY REVIEW BODY. *Trade Policy Review: Report by the Secretariat – China*. 2010 m. Prieiga per internetą:<http://www.wto.org/english/tratop_e/tpr_e/tp330_e.htm>.
40. UNITED STATES TRADE REPRESENTATIVE. *Report to Congress On China's WTO Compliance*. 2010 m. Prieiga per internetą:< http://www.ustr.gov/webfm_send/2596>.
41. US Congressional Executive Committee on China, Annual Report 2010 m. Prieiga per internetą:<<http://www.purdue.edu/crcs/itemResources/CECC/CECCannRpt2010.pdf>>.
42. USA Today. *China ends wind power subsidy program*. 2011 m. Prieiga per internetą:<http://usatoday30.usatoday.com/money/world/2011-06-06-china-stops-subsidies-for-wind-companies_n.htm>.
43. WTO:Protocol of Accession of China, 2001 m.

Čirbaitė G. Europos Sąjungos ir Kinijos prekybos plėtra/Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. V. Rimkus – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Ekonomikos ir verslo institutas, 2013. – 78 p.

ANOTACIJA

Magistro baigiamajame darbe išanalizuoti ES ir Kinijos prekybiniai santykiai, tendencijos, pateiktos ateities perspektyvos. Pirmajame darbo skyriuje pateikta trumpa Kinijos ekonomikos augimo raidos apžvalga bei išanalizuotos priežastys skatinančios Kinijos ekonomikos augimą, taip pat pateiktas Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje bei ateities prognozės. Antrojoje darbo dalyje yra pateikti ES ir Kinijos prekybos statistiniai duomenys, analizuojama ES valdžios institucijų taikoma prekybos politika Kinijos atžvilgiu, iškeltos šios politikos neefektyvumo priežastys bei pateiktos jos tobulinimo gairės, taip pat nustatytas PPO vaidmuo abipusiuose santykiuose. Trečiojoje dalyje yra analizuojamos pagrindinės prekybos kliūtys, su kuriomis ES prekybininkai susiduria dažniausiai ir kurios kiekvienas metais atneša apie 20 mlrd. eurų žalos. Ketvirtojoje dalyje pateikta Lietuvos ir Kinijos prekybos analizė bei perspektyvos. Paskutinėje darbo dalyje yra atliktas empirinis tyrimas – anketinė apklausa, kuri buvo vykdoma su Lietuvos įmonėmis, siekiant patvirtinti arba paneigti iškeltą darbo hipotezę.

Pagrindiniai žodžiai: ES ir Kinijos abipusė prekyba, prekybos barjerai, prekybos balansas, prekybos politika, PPO.

Čirbaitė G. Trade Development of European Union and China/Master's final work in International Trade. Supervisor doc. dr. V. Rimkus – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Economics and Finance Management, Institute of Economics and Business. 2013. – 78 p.

ANOTATION

Master's thesis analyses EU and China trade relations, its trends and future prospects. The first chapter provides a brief China's economic growth development review and analyzes the reason for promoting China's economic growth, as well as the role of China in the global economy and its future prospects. The second part presents EU – China trade statistics and EU trade policy towards China. Furthermore, it presents causes of inefficiency of trade policy and gives guidance for improvement. Also thesis analyses the role of WTO in EU – China trade relations. The third part is an analysis of trade barriers, which are often faced by EU traders. The fourth part presents trade cooperation between Lithuania and China. Last part of work presents empirical study – a survey, which was conducted with traders of Lithuania in order to confirm or deny the hypothesis raised in this work.

Key words: EU and China bilateral trade, trade barriers, trade balance, trade policy, WTO.

Čirbaitė G. Europos Sąjungos ir Kinijos prekybos plėtra/Tarptautinės prekybos magistro baigiamasis darbas. Vadovas doc. dr. V. Rimkus – Vilnius: Mykolo Romerio universitetas, Ekonomikos ir finansų valdymo fakultetas, Ekonomikos ir verslo institutas, 2013. – 78 p.

SANTRAUKA

Galima teigti, jog prieš du dešimtmečius ES ir Kinija beveik neprekiavo. Tačiau jau šiandien šių regionų abipusė prekyba yra viena didžiausių pasaulyje. ES ir Kinijos prekyba, nuo 1978 m., kai Kinija iš planinės ekonomikos perėjo į rinkos ekonomiką išaugo daugiau kaip 70 kartų. Kiekvieną dieną prekyba tarp šių regionų sudaro apie 1 mlrd. eurų. ES šiuo metu yra pagrindinė Kinijos prekybos partnerė, tuo tarpu Kinija yra antroji pagal dydį ES prekybos partnerė.

ES institucijos glaudžiai bendradarbiauja su Kinijos valdžios atstovais, siekiant kuo labiau atverti abipuses rinkas ir užtikrinti laisvos prekybos ideologiją abipusiuose santykiuose. Tačiau dėl skirtingų ES valstybių narių interesų bei vieningo supratimo stokos ES institucijoms nepavyksta priimti sėkmingos prekybos politikos programos Kinijos atžvilgiu. Be to, Kinija, supratusi, jog jos galia pasaulio ekonomikoje didėja, yra linkusi nepaisyti ES reikalavimų. To pasekoje šiandien Europos prekybininkai dažnai susiduria su Kinijos prekybiniais barjerai, kurie ES įmonėms kiekvienais metais atneša apie 20 mlrd. eurų nuostolių. Todėl šio darbo tikslas - išanalizuoti ES ir Kinijos prekybą ir nustatyti pagrindines problemas, kurios neleidžia didėti tvaresniam šių regionų bendradarbiavimui. Tikslui pasiekti šiame magistro darbe buvo keliami tokie uždaviniai: išanalizuoti Kinijos ekonomikos augimo fenomeną bei jos svarbą pasaulio ekonomikai; išanalizuoti dabartinę ES ir Kinijos prekybą bei jų vykdomą prekybos politiką, pateikti statistinius duomenis minėtų klausimų atžvilgiu; nustatyti tarpusavio prekybos barjerus ir kitas kliūtis, trukdančias gilesniam ekonominiam bendradarbiavimui; išanalizuoti Lietuvos ir Kinijos prekybos tendencijas; atlikti Lietuvos įmonių, prekiaujančių su Kinija tyrimą ir įvertinti Lietuvos – Kinijos prekybos perspektyvas.

Išanalizavus autorių pateiktą literatūrą galima teigti, jog ES prekybą dažniausiai riboja netarifiniai Kinijos prekybos barjerai (Kinijos viešųjų pirkimų politikos uždarumas, apribojimai žaliavoms, subsidijos vietinei produkcijai, antidempinginės priemonės, Kinijos importo licencijos, nevienodas teisinis reglamentavimas Kinijos viduje, sudėtingos ir ilgai trunkančios muitinės procedūros, diskriminacinė mokesčių sistema užsienio įmonėms) ir techniniai prekybos barjerai (taisiklių, standartų, atitikties įvertinimo procedūrų harmonizavimo ir skaidrumo trūkumas, sanitarinės, fitosanitarinės priemonės ir kt.).

Atlikus empirinį tyrimą galima teigti, jog Lietuvos įmonių susidomėjimas verslo santykiais su Kinija nuolat didėja. Net ir neprekiuojančios su Kinija įmonės teigiamai vertina kinietiškas prekes ir

prekybos su Kinija sąlygas, todėl didžioji dalis ateityje planuoja užmegzti prekybinius ryšius su šiuo regionu. Lietuvos įmonės teigiamai vertina verslo galimybes Kinijoje, nes joje yra sutelkti pigesni darbo ištekliai, taip pat didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio rinkoje skatina įmones investuoti į prekybinius santykius.

Dažniausia prekybos forma su Kinija yra prekių importas, tačiau ir eksportas kiekvienais metais auga, pastebimi ir gamybos iš Lietuvos į Kiniją perkėlimo atvejai. Nors ir bendra padėtis gerėja, bet visgi Lietuvos prekybininkai susiduria su kai kuriais Kinijos patekimo į rinką barjeriais, trūksta informacijos, Lietuvos valdžios institucijos šioje srityje dirba neefektyviai.

Čirbaitė G. Trade Development of European Union and China/Master's final work in International Trade. Supervisor doc. dr. V. Rimkus – Vilnius: Mykolas Romeris University, Faculty of Economics and Finance Management, Institute of Economics and Business. 2013. – 78 p.

SUMMARY

Just two decades ago, EU and the China traded almost nothing, but today these two regions form the second largest economic cooperation in the world. EU – China trade since 1978, when China moved from a planned economy to a market economy, has grown more than 70 times. China and the EU are trading more than 1 billion euros every day. China is now the EU's 2nd trading partner behind the United States and the EU is China's biggest trading partner.

The EU authorities are working closely with the Chinese authorities, in order to maximize the mutual opening of markets and free trade ideology. However, due to the different EU member states interests and lack of common understanding, the EU institutions fail to adopt a successful trade policy framework. In addition, China realized that its power in the world economy increases, tends to ignore the EU requirements. As a result, today, the EU traders are often faced with the Chinese trade barriers, that each year causes more than 20 billion euros of losses for the EU companies. Therefore, the objective of this final paper is – to analyze EU – China trade and identify the key issues, that disturb closer cooperation. This paper examines in more detail: China's economic growth phenomenon and its importance in the world economy, the current EU-China trade and their trade policies, trade barriers and other obstacles, Lithuanian and Chinese trade trends.

The analysis of literature suggest that the EU traders mostly face non-tariff barriers (such as Chinese procurement policy, the restrictions of raw materials, subsidies for local production, measures of anti-dumping, Chinese import licenses, different legal regulation within China, complex and lengthy customs procedures, discriminatory tax regime for foreign companies) and technical barriers for trade (lack of harmonization and transparency of standards, procedures of certification, phytosanitary and sanitary measures etc.).

Empirical studies suggest that Lithuania's companies every year have more interest of doing business with China. Even those, who are not trading with China have positive opinion about Chinese goods and have future plans of building trade relations with this region. Companies welcome business opportunities in China because it is cheaper to mobilize labor resources, as well as the growing role of China in the world market encourages companies to invest in commercial relations.

The most common form of trade with China is import of Chinese goods, though export is also growing. Although the overall situation is improving, but still Lithuanian traders are faced with some of China's market access barriers, lack of information, the Lithuanian authorities in this field work inefficiently.

PRIEDAS I

ES – Kinijos bendradarbiavimo raidos chronologija

ES ir Kinijos santykių chronologija	
1975 m. gegužė	Diplomatinių santykių užmezgimas. Pirmas ES komisionieriaus Christopher Soames vizitas į Kiniją.
1978 m. gegužės 2 d.	ES – Kinijos susitarimas dėl prekybos – sukurtas Jungtinis komitetas.
1979 m.	Pirmasis ES Komisijos prezidento atvykimas į Kiniją ir susitikimas su Deng Xiaoping.
1985 m. gegužės 21 – 23 d.	ES – Kinijos susitarimas dėl prekybos ir ekonominio bendradarbiavimo. ES Komisijos prezidento Jacques Delors vizitas į Kiniją.
1986 m.	ES – Kinijos derybos dėl prisijungimo prie GATT
1988 m. spalio	Europos Komisijos delegacijos atidarymas Pekine.
1989 m. gegužė - birželis	Kinijos – Europos Bendrijos santykių atšalimas po Tiananmeno aikštės žudynių. Skiriamos sankcijos Kinijai, įskaitant karinių prekių embargą.
1990 m. spalio	Greitas santykių atkūrimas
1992 m. birželis	Pradėtas dvišalis politinis dialogas
1993 m.	Europos Bendrijos biuro atidarymas Hong Konge.
1995 m.	Europos Bendrija išleidžia pirmą strateginį dokumentą apie Kiniją: „Ilgalaikė Kinijos – ES dialogo strategija“. Pradėtas dialogas dėl žmogaus teisių. Europos Bendrijos humanitarinis biuras suteikia pirmą humanitarinę pagalbą Kinijoje.
1998 m. balandžio 2 d.	Pirmasis ES – Kinijos aukščiausio lygio susitikimas. ES priima strateginį dokumentą „Kuriant visapusę partnerystę su Kinija“.
2000 m. gegužės 19 d.	ES ir Kinija pasiekia dvišalį susitarimą dėl Kinijos įstojimo į PPO.
2001 m. gruodžio 11 d.	Kinija tampa 143-ioji PPO narė.
2003 m. kovo 10 d.	Europos Bendrija atidaro ekonomikos ir prekybos biurą Kinijoje.
2003 m. spalio 13 d.	Kinija išleidžia pirmąjį strateginį dokumentą apie ES „Bendresnė partnerystė: bendri interesai ir iššūkiai Kinijos ir ES santykiuose“. ES prekybos komisionieriaus Pascal Lamy vizitas į Kiniją.
2005 m.	ES ir Kinija pasirašo tekstilės sutartį; ES ir Kinija prisijungia prie Klimato kaitos deklaracijos; Kinijos ir ES dialogas dėl transporto ir energijos strategijų.
2006 m.	ES dokumentai: „Kinija: artimesnė partnerė, didėjančios atsakomybės“, „ES – Kinijos prekyba ir investicijos: konkurencija ir partnerystė“
2007 m. birželis	Pirmasis ES – Kinijos pilietinės visuomenės apskritasis stalas, Pekinas.
2010 m. gegužės 6 d.	35 metai nuo ES – Kinijos diplomatinių santykių sukūrimo.

Šaltinis: PREVOST, D. et. al. *EU – China Trade Relations*. 2011.

PRIEDAS II

Pagrindinės Lietuvos eksporto į Kiniją prekių grupės 2011 m.

Nr.	Prekių grupės aprašymas	Vertė, tūkst. Lt	Dalis, proc.
	Iš viso	199.389	100
1	Padarinė mediena, nuo kurios nuskusta arba nenuskusta žievė ir brazdas, kuri grubiai aptašyta suformuojant kvadrato skerspjūvį arba neaptašyta	67.607,9	33,91
2	Kiti baldai ir jų dalys	29.943,4	15,02
3	Vario atliekos ir laužas	13.898,7	6,97
4	Vaisiai ir riešutai, nevirti arba išvirti garuose ar vandenyje, užšaldyti, į kuriuos pridėta arba nepridėta cukraus ar kitų saldiklių	10.025,2	5,03
5	Mediena, kurios storis didesnis kaip 6 mm, išilgai perpjauta arba perskelta, nudrožta arba be žievės, obliuota arba neobliuota, šlifluota arba nešlifluota, sujungta arba nesujungta galais	8.870	4,45
6	Laiivų derikai (kėlimo kranai su strėlėmis); kėlimo kranai, įskaitant kabelinius kranus; mobiliosios kėlimo konstrukcijos, apžarginiai transporteriai (straddle carriers) ir gamyklose naudojamos važiuoklės su kėlimo kranais	6.324	3,17
7	Oro kondicionavimo įrenginiai, sudaryti iš variklio varomo ventiliatoriaus ir oro temperatūros bei drėgmės kaitos elementų, įskaitant kondicionierius, kuriais oro drėgmė atskirai nereguliuojama	5.942,4	2,98
8	Diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai su laikmenomis, paruošti diagnostiniai arba laboratoriniai reagentai, su laikmenomis arba be laikmenų, išskyrus klasifikuojamus 3002 arba 3006 pozicijoje; sertifikuotos etaloninės medžiagos	5.008,7	2,51
9	Fermentai (enzimai); paruošti fermentai (enzimai), nenurodyti kitoje vietoje	4.987,2	2,50
10	Durpės (įskaitant kraikines durpes), aglomeruotos ar neaglomeruotos	4.248,2	2,13

Šaltinis: Lietuvos Respublikos ambasada Pekine. 2011.

PRIEDAS III

Pagrindinės Lietuvos importo iš Kinijos prekių grupės 2011 m.

Nr.	Prekių grupės aprašymas	Vertė, tūkst. Lt	Dalis, proc.
	Iš viso	1.559.052,7	100
1	Automatinio duomenų apdorojimo mašinos ir jų įtaisai; magnetiniai arba optiniai (duomenų) skaitymo skaitliai, užkoduotų duomenų perrašymo į informacijos laikmenas mašinos ir tokių duomenų apdorojimo mašinos	105.032,9	6,74
2	Dalys, tinkamos naudoti vien tik arba daugiausia su aparatais	77.330,5	4,96
3	Baldų, durų, laiptų, langų, langinių, kėbulų, balnų ir pakinktų, lagaminų, skrynių, dėžių ir panašių gaminių aptaisai, tvirtinimo ir montavimo įtaisai bei panašūs netauriųjų metalų gaminiai; skrybėlių kabyklos ir vagiai, gembės ir panašūs netauriųjų metalų gaminiai; ratukai su tvirtinimo įtaisais iš netauriųjų metalų; automatinės durų sklendės iš netauriųjų metalų	57.344,6	3,68
4	Telefono aparatai, įskaitant koriniams tinklams arba kitiems belaidžiams tinklams skirtus telefonus; kita balso, vaizdo ar kitų duomenų perdavimo arba priėmimo aparatūra, įskaitant aparatūrą, skirtą laidinio ar belaidžio tinklo ryšiui	46.522,9	2,98
5	Motociklų, dviračių ir vežimėlių invalidams dalys ir reikmenys	35.731,3	2,29
6	Čiužinių karkasai, patalynės reikmenys ir panašūs baldų reikmenys (pavyzdžiui, čiužiniai, vatinės antklodės, dygsniuotos pūkinės antklodės, dekoratyvinės pagalvėlės, pufai ir pagalvės), spyruokliniai, kimštiniai, užpildyti bet kuriomis medžiagomis arba pagaminti iš akytos gumos ar iš plastikų, apmušti arba neapmušti	33.157,8	2,13
7	Autotransporto priemonių, klasifikuojamų 8701-8705 pozicijose, dalys ir reikmenys	30.039,5	1,93
8	Naujos pneumatinės guminės padangos	28.637,2	1,84
9	Triratukai, paspirtukai, pedaliniai automobiliukai ir panašūs žaislai su ratukais; lėlių vežimėliai; lėlės; kiti žaislai; sumažinto dydžio ("skalės") modeliai ir panašūs pramogoms skirti modeliai, veikiantys arba neveikiantys; visų rūšių dėlionės	25.881,5	1,66
10	Žuvų filė ir kita žuvų mėsa (malta arba nemalta), šviežia, atšaldyta arba užšaldyta	21.928	1,41

Šaltinis: Lietuvos Respublikos ambasada Pekine. 2011.

PRIEDAS IV

Lietuvos įmonių klausimynas apie Lietuvos – Kinijos prekybą

Esu Gintuotė Čirbaitė, Mykolo Romerio universiteto, Tarptautinės prekybos studentė. Rašau magistro baigiamąjį darbą tema „*ES ir Kinijos prekybos plėtros perspektyvos*“, kurio tikslas yra išanalizuoti ES – Kinijos prekybos tendencijas ir nustatyti pagrindines problemas, ribojančias ar sukeliančias nepatogumų abipusėje prekyboje. Šio tyrimo tema yra „*Lietuvos ir Kinijos prekyba*“, kurio paskirtis yra išanalizuoti konkrečiai Lietuvos ir Kinijos prekybinius santykius.

Kviečiu Jus dalyvauti mano tyrime. Jums reikės užpildyti klausimyną, užtruksite apie 10-15 min. Tyrimo duomenys bus naudojami moksliniais tikslais ir pristatomi tik apibendrintai, neviešinant asmeninės informacijos – konfidencialumas garantuojamas. Esant pageidavimui, galėsite gauti grįžtamąjį ryšį.

Dėkoju už dalyvavimą!

KLAUSIMYNAS

1. Kokiai gamybos sričiai priklauso Jūsų įmonė?

- Žemės ūkio;
- Naftos, kalnakasybos;
- Aukštųjų ir informacinių technologijų;
- Chemijos, biochemijos;
- Automobilių;
- Avalinės, tekstilės gaminių;
- Maisto produktų, gėrimų;
- Tabako, alkoholio gaminių;
- Baldų, namų apyvokos gaminių;
- Kita _____ (prašome nurodyti)

2. Jūsų įmonės dydis:

- Mikroįmonė (1-9 darbuotojai, metinė apyvarta >7 mln. lt);
- Smulki (10-49 darbuotojai, metinė apyvarta >24 mln. lt);
- Vidutinė (50-249 darbuotojai, metinė apyvarta >138 mln. lt);
- Stambi (250 ir daugiau darbuotojų);

3. Jūsų nuomonė apie į Lietuvą importuotas kinietiškas prekes.

- Kinietiškos prekės stumia Lietuvos gamintojus iš rinkos, todėl būtina imtis protekcionistinių priemonių prieš šias prekes:

- Kinietiškos prekės skatina konkurencija šalies viduje, o tai naudinga tiek gamintojams, tiek vartotojams;
- Kinietiškos prekės pasižymi prasta kokybe, todėl neturi konkurencinio pranašumo prieš lietuviškus gaminius;
- Kinietiškos prekės nedaro jokios įtakos Lietuvos prekių gamintojams;

4. Ar vykdoma prekybą su Kinija?

- Taip;
- Ne;

Pildykite toliau jei į 3 klausimą atsakėte TAIP:

5. Jūsų vykdomos prekybos formos:

- Prekių, žaliavų eksportas į Kiniją;
- Prekių, žaliavų importas iš Kinijos;
- Prekių gamybos perkėlimas į Kiniją;

6. Kiek metų prekiaujate su Kinija?

- 0 – 2 metai;
- 2 – 5 metai;
- 5 – 10 metų;
- Daugiau nei 10 metų;

7. Kas paskatino užmegzti verslo ryšius su Kinija?

- Didėjantis Kinijos vaidmuo pasaulio ekonomikoje;
- Pigesnių darbo išteklių bei žaliavų paieška;
- Kinijos verslo partnerių susidomėjimas Jūsų įmone;
- Informacijos apie Kinijos rinką padidėjimas;

8. Su kokiais prekybiniais barjeriais Jūsų įmonė susiduria dažniausiai prekiaujant su Kinija? Prašome įvertinti kiekvieną prekybinį barjerą pagal nustatytą kriterijų.

Prekybinis barjeras	Labai dažnai	Dažnai	Kartais	Niekada
Diskriminaciniai standartai bei sertifikavimo reikalavimai, sudėtingos atitikties įvertinimo procedūros ir kiti techniniai barjerai;				
Aukšti tarptautinės prekybos tarifų dydžiai bei taikomos tarifų kvotos;				
Sudėtingos ir ilgai trunkančios muitinės				

procedūros;				
Kinijos valdžios subsidijos vietos verslui;				
Kinijos viešųjų pirkimų rinkos uždaramas;				
Silpna intelektinės nuosavybės teisių apsauga Kinijoje;				
Valstybinė kainų kontrolė, Kinijos valdžios kišimasis į finansines rinkas;				
Kinijos eksporto apribojimai, eksporto kreditų politika;				
Antidempingo politikos taikymas prieš importuotas prekes;				
Nevienodas teisinis reglamentavimas Kinijos viduje;				
Griežti sanitariniai ir fitosanitariniai reikalavimai produkcijai;				
Diskriminacinė mokesčių sistema užsienio įmonėms;				

9. Kaip vertinate savo įmonės ateities perspektyvas prekybos su Kinija srityje?

- Prekybą su Kinija tik plėsime;
- Apribosime prekybą su Kinija;
- Galimas prekybos su Kinija nutraukimas;

10. Kaip vertinate Lietuvos valdžios atstovų, institucijų, nevyriausybinių organizacijų veiklą plėtojant prekybinius santykius su Kinija?

- Gerai. Valdžios atstovai institucijos, nevyriausybinės organizacijos teikia išsamią informaciją bei paramą Lietuvos verslui, sprendžia kylančias problemas;
- Patenkinamai. Dėmesys Lietuvos – Kinijos prekybai didėja, tačiau šios institucijos neveikia efektyviai.
- Blogai. Nėra veiksmingos institucijų sistemos, trūksta informacijos, problemos nesprenžiamos.

11. Jei galite pateikite pastabas apie savo įmonės prekybą su Kinija. Kokias perspektyvas matote, su kokiomis problemomis susiduriate, kaip siūlote jas spręsti?

Pildykite toliau jei į 3 klausimą atsakėte NE:

12. Ar Jūsų įmonė planuoja ateityje užmegzti verslo santykius su Kinija?

- Taip. Jūsų įmonė labai domisi verslo galimybėmis Kinijoje;
- Galbūt. Jūsų įmonė dar nėra svarčiusi tokios galimybės;
- Ne. Jūsų įmonės nedomina Kinijos rinka;

13. Kokios svarbiausios priežastys nulemia Jūsų įmonės pasirinkimą nevykdyti prekybos su Kinija?

- Didelis atstumas ir kultūriniai skirtumai;
- Nesėkminga verslo partnerių paieška Kinijoje;
- Dideli Kinijos tarifiniai ir netarifiniai prekybiniai barjerai;
- Informacijos apie Kinijos rinką stoka;
- Prekyba su Kinija nebus pelninga Jūsų įmonei;
- Nesėkmingas kitų įmonių pavyzdys;
- Dideli prekių gabenimo kaštai;

14. Kas Jūsų manymu paskatintų Jūsų įmonę labiau domėtis Kinijos rinka?

- Išsamesnė informacija apie Kinijos rinką;
- Didesnis Kinijos verslininkų susidomėjimas Lietuvos įmonėmis;
- Sąlygų pristatyti savo produkciją Kinijoje sudarymas;
- Aiškesnis Kinijos teisinis reglamentavimas;
- Mažesni prekybiniai barjerai;